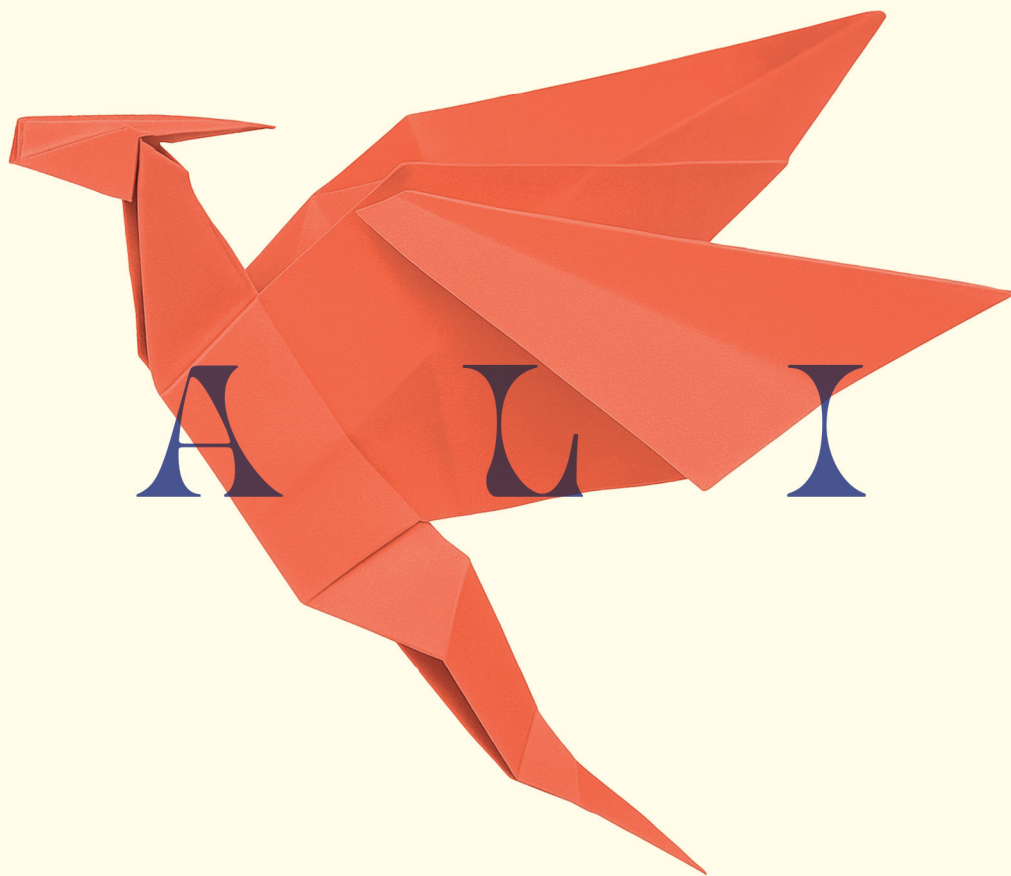

P O R T A L

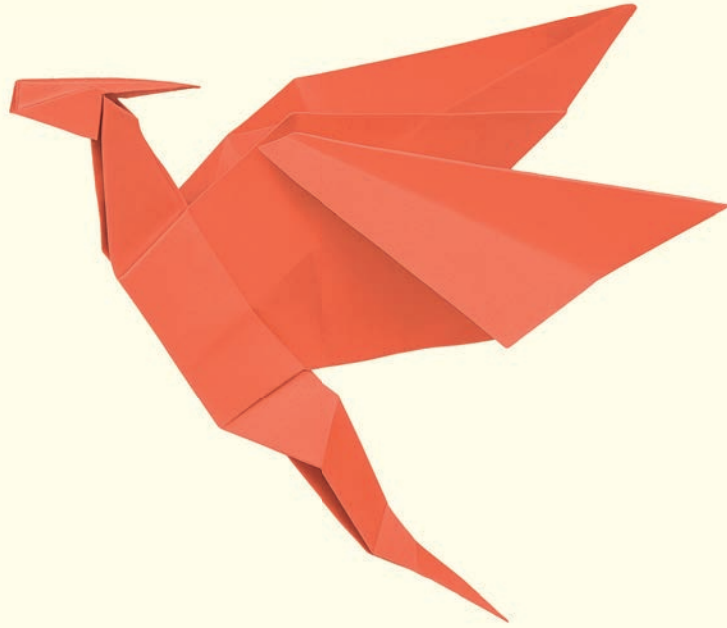
X E ! O R I E N T A L I P R O U

E A L L I U

D E V A L L D I G N A

2 0 2 6

Depòsit legal

A69-2011

Maquetació

Yogur de Fresa

Impressió

Blauverd Impressors

Justificació de tirada

500 exemplars

<https://llibretportal.fpgrafic.es/>

El llibre ha participat en la convocatòria dels premis de la Generalitat per a la promoció de l'ús del valencià.

El present llibret ha participat en la convocatòria dels premis per a la promoció de l'ús del valencià de l'Ajuntament de Tavernes de la Valldigna.

La part infantil d'aquest llibret ha participat al Premi Santa Anna convocat per l'AC Falla Santa Anna de Sagunt.

La AC Falla Portal de Valldigna és membre de la Federació Lletres Falleres.

Aquest llibret participa en la concessió de la Subvenció per part de la Diputació.

Aquest llibret ha estat imprés en un paper respectuós amb el medi ambient.

La delegació de llibret no es fa responsable de les opinions i comentaris realitzats pels diferents autors i autores en les seues aportacions literàries.

La comissió del llibret faller de l'Associació Cultural de la Falla Portal de Valldigna aposta per crear un entorn accessible i inclusiu per a la diversitat i enguany continuem la tendència a promoure i afavorir la integració de les persones amb dificultat visual i auditiva. Accedeix al llibret mitjançant el següent codi QR. A més, teniu disponible el llibret amb difusió il·limitada en valencià.

Caliu literari

- 010** ENTRE EL FANG I LA FLAMA
Feli Mafé Durà
- 014** UNA VIDA, CENT FALLES
Emilio Grau Pons
- 018** QUATRE ELEMENTS
QUE AGERMANEN CULTURES
Amparo Ciscar
- 022** ZODÍAC
Noe Grau Pons
- 026** TRENTA SEGONS
Anna Grau
- 030** FUMS XINESOS: «NIGHT OF THE FIRE»
Jaume Talens
- 034** APORTACIONS DE LA XINA
A LA NOSTRA CULTURA I TRADICIONS
Lucia Romero Segura
- 038** QUAN CANTA L'AU DE L'ALBA
Paula Cuñat Sales
- 040** FALLERS SOTA L'ESTRELA DE L'ORIENT
Pepi Barber Pons
- 042** XE, QUIN DESFICACI!
Amparo Albacete Cremades
- 046** XE, VULL «TOLNAL» A CASA
Fran Lledó
- 050** BÀRBARS
Paloma Ferrer Talens
- 052** FEINA DE «XINES»
Diego L. Fdez. Vilaplana
- 056** CONG LI A LA FALLA PORTAL
Pep Ortiz
- 060** L'ANY DE LA RATA (DE RIU)
Vicent Sala Enguix
- 064** XE, QUIN NUMERET.
HANYU, L'IDIOMA MÉS PARLAT
Hèctor Vercher i Mompó
- 068** ESTEL
Noe Grau Pons
- 072** AI, MARE, QUIN BOLLIT!
Maite Grau Pedraza
- 074** XE, QUANT DE XE!
Míriam Donet Climent
- 076** L'ARRÒS, LA PÓLVORA I LES TARONGES
Bàrbara Torres Monerri
- 078** QUAN LA PARAULA
ENS VA FER PERDRE EL TEMPS
Marta Pallàs Martínez
- 082** CULTURA XINESA I VALENCIANA:
UN DIÀLEG DE FOC I TRADICIÓ
Mª Carmen Canet i Mollà
- 086** UNA CARTA PER A TU
Gemma Altur Alonso
- 090** LA PROFECIA
Mª José Grau Pons
- 094** LES RATES QUE MATEN EL VALENCIÀ
Tomàs Palomares
- 098** CULTURES PARALLELES
Mariam Talens Artigues
- 102** EL MOLÍ DEL TEMPS
Xavier Iturbe
- 104** XE, QUE PESADES!
Andrea Carbó Grau
- 106** LA FLAMA DE DOLORS
Noe Grau Pons
- 110** QUAN EL DRAC ES VA ALÇAR DE LES CENDRES
Carme Carbó Grau
- 114** XE, NO SÉ QUÈ M'HAS FET!?
Ainara Mafé
- 116** VIATGE D'UNA JOVE SOMIADORA
Joana Talens Mafé
- 118** ÀRIES I EL FOC
Guillem Camarena Saiz

120	ENTRE FAROLETS I TRONS <i>Raquel Barber</i>	168	VIDA DEL PRESIDENT INFANTIL <i>Migue Vercher Talens</i>
122	XE, QUIN ARRÒS MÉS VIATGER <i>Pau Tarín</i>	174	POESIA A MIREIA <i>Mireia Alario Tarín</i>
124	LA MIRADA D'UN MÓN FALLER AL CALENDARI XINÉS <i>Galla Blasco</i>	176	VIDA DE LA FALLERA MAJOR INFANTIL <i>Mireia Alario Tarín</i>
126	XE, TAN DIFERENTS, PERÒ TAN IGUALS! <i>Irene Estruch Albacete</i>	182	REGINES, ACOMPANYANTS I VICEPRESIDENTS
128	LA HISTÒRIA DE BRUC <i>Ona Bosch Bononad</i>	184	JUNTA DIRECTIVA
130	CONSTRUINT EL NOSTRE FUTUR <i>Grup flexible de 2n ESO</i>	185	GRUP DE REFORÇ DIRECTIVA
	Caliu faller	186	COMISSIÓ
134	RECORDATORI DELS REPRESENTANTS DE L'ANY 2025 <i>Ainara, Marc, Arturo i Sheila</i>	191	JUNTA DIRECTIVA INFANTIL
144	REGIDOR DE FALLES AJUNTAMENT DE TAVERNES DE LA VALLDIGNA <i>Carlos Torres i Fillol</i>	192	NOUS NADONS
146	REGIDORA DE CULTURA AJUNTAMENT DE TAVERNES DE LA VALLDIGNA <i>Encar Mifsud i Estruch</i>	193	COMISSIÓ INFANTIL
149	FALLERA MAJOR TAVERNES DE LA VALLDIGNA 2026 <i>Isabel Gimeno Sancho</i>	195	PROGRAMACIÓ SETMANA FALLERA
150	PRESIDENT FALLA PORTAL <i>Emilio David Grau Pons</i>	196	FALLA GRAN <i>Xe, oriental i prou!</i>
152	VIDA DEL PRESIDENT <i>Emilio David Grau Pons</i>	200	FALLA INFANTIL <i>Al teu ritme</i>
158	A MA MARE, FALLERA MAJOR <i>Dolores Escrihuela Català</i>	204	RECOMPENSES
160	VIDA DE LA FALLERA MAJOR <i>Dolores Escrihuela Català</i>	205	PREMI PORTAL DE VALLDIGNA
166	PRESIDENT INFANTIL FALLA PORTAL <i>Migue Vercher Talens</i>	206	MOSTRA DE LLIBRETS AL MUSEU FALLER DE GANDIA
		208	CADA FESTA, UNA CAUSA Caliu infantil
		212	JO SOC PORTALET
		238	CONCURSOS Caliu publicitari

Caliu

C

aliu és més que una paraula, és un batec, una flama i un símbol. És el que queda quan el foc ha cremat, però continua donant calor. Igual que la nostra falla: 50 anys d'història que han deixat un rastre de moments, emocions i germa-

nor que encara ens escalfa. Mig segle després, el caliu de la nostra falla continua encés com el primer dia, alimentant la flama de la nostra gran festa.

Nasquérem el 1976, l'any del drac; any que, segons el calendari xinés, s'anuncia la força, la creativitat i la renovació. I el drac segueix present com a símbol del poder que ens atorga el fet de ser la primera falla a Tavernes, com a font d'energia incombustible que ens caracteritza com a associació i com a renovació d'illusió cada nit de la Cremà.

El drac custodia el foc, el nostre foc, ingredient indispensable de la festa fallera, que manté incandescent el seu caliu com l'empremta de l'estima que, durant tot l'any, li professa la seua família fallera. El foc de les falles crema, però el caliu roman, Crema la falla, vola la flama, però el caliu roman com a símbol de festa eterna.

El caliu és més que brasa, ens abraça i ens convida a la unió, a la germanor, al respecte i a veure i viure les Falles com una oportunitat de construir ponts entre mons distints i tan semblants a la vegada.

Caliu és la paraula que ens defineix: el calor de la nostra gent, esdevinguda família fallera; la força del foc, purificador i encarregat de mantenir viva la nostra il·lusió per un nou any ple de records i vivències; la passió per la festa, tradició envoltada de música i vestida amb les millors gales.

D'una banda, el drac és energia que s'enlaira; és foc que no crema, però transforma; és esperit protector, que travessa el temps i encén els cors. D'altra banda, el caliu és allò que ens uneix: la calor humana, la festa compartida, el record que mai s'apaga. El caliu és la flama que porta dins la saviesa d'Orient i el cor ardent de València.

Per això diem ben fort: «Xe, oriental i prou!»

Perquè «Xe» és més que una paraula: és el crit que ens ix de dins, ple d'orgull i emoció; és la manera valenciana de dir ací estem, i què voleu més?

És el gest que ens identifica, el somriure abans de la mascletà, el brindis entre amics i la rialla que esclata davant la falla acabada.

Som fills del drac i de la flama, del sol que desperta i de la cendra que renaix.

Som caliu que perdura, foc que illumina i festa que batega amb ànima de drac.

Xe, oriental i prou!

Caliu literari

Entre el fang i la flama

Caliu literari

Feli Mafé Durà

Portal 26

A un taller de l'Horta Nord, al so del martell i el tabal, amb olor de cola i pólvora als dits, entre ninots de suro i pinzells esguitats de pintura, va créixer l'Estel. El seu món era un llenç de festa, de tradició i creativitat, la seua ànima feta de cartó pedra i el seu cap ple de somnis. Filla d'un artista faller, ajudava son pare, des de menuda, a pintar figures, a col·locar-les amb cura i a donar-les ànima,

abans que el foc les tornés cendra. Les falles li ensenyaren que aquesta feina era molt més que l'art d'alçar escultures efímeres, li ensenyaren a observar la vida a través d'un ull i una mirada especial.

El seu món era clarament valencià, el soroll de la banda, de la traca o dels coets, l'orxata, el xocolate, la cassalla al casal i el «Xe!» com a tret d'identitat. Però la vida, com una falla, està feta de contrastos i fusions, i sap cremar sense avís.

El 29 d'octubre, quan la DANA va arrasar València, el taller familiar va quedar sepultat sota el fang. Les parets que foren testimoni de tantes històries i records es desferen en silenci. La força de l'aigua arrossegà amb ella anys d'esforç, il·lusions, projectes, però el colp més dur fou la pèrdua del seu pare, incapaç de suportar el dolor de la desfeta. Estel es quedà amb les mans buides i el cor desfet. Durant mesos, no va tocar un pinzell; el silenci del taller era insuportable; el «xe», que abans ressonava amb alegria, ara era un crit mut de dolor. Però, quan la vida semblava estar feta cendra, com una espurna inesperada, arribà la proposta de liderar un projecte intercultural i plantar una falla a la Plaça de l'Ajuntament en commemoració de l'agermanament amb la ciutat xinesa de Chengdu. Al principi, va dubtar. Però alguna cosa dins d'ella, potser la veu del seu pare, potser la memòria del color, l'animaren a acceptar el repté i com cada 19 de març, quan les cendres es transformen en la il·lusió d'un nou projecte, així, va començar un nou capítol.

[lunamarina / Shutterstock.com](https://www.shutterstock.com)

Gràcies a un programa d'intercanvi cultural i artístic, arribà a València amb una maleta plena de pinzells, papers d'arròs i proverbis Tao, un jove escultor xinès, tranquil i meticulós, per a col·laborar en la realització d'una falla que uniria les dues cultures.

Els primers dies foren un xoc cultural. Tao, acostumat al silenci dels temples, es despertava amb els petards i no sabia què esperar d'una festa on tot esclata. Estel es meravellava amb la calma amb què pintava caràcters que semblaven ballar sobre el paper. A poc a poc, començaren a entendre's, però no amb paraules, sinó amb gestos, amb mirades, amb l'art.

Una vesprada, mentre treballaven al taller, Tao li contà que el drac en la seua cultura és un símbol de saviesa, força i protecció. Estel li explicà que, per a ella, cremar una falla no és destruir-la, sinó deixar-la volar.

Entre pólvora i tinta van imaginar una falla com mai s'havia vist, on un drac xinès s'enroscava al voltant d'una fallera gegant amb fanalets rojos penjant dels braços i, al seu voltant, els dotze animals del zodíac ballant al so de dolçaina i tabal amb figures valencianes: un bou amb saragüells, el conill fent paelles, el gall tocant la dolçaina, la rata fent calligrafia amb pólvora, el tigre amb espardeñyes, la serp cremant una traca... Era una dansa d'identitats, una abraçada entre dos mons.

Durant les setmanes de preparació, Estel i Tao compartiren molt més que pinzells, compartiren silencis, rialles, records. Ella li ensenyà expressions típiques valencianes, li parlà de l'emoció del dia de la plantà, de l'ofrena, del significat de la cremà... Ell li va parlar del Festival de la Primavera, li ensenyà a dibuixar núvols amb tinta i a gaudir del silenci. I entre traç i traç va nàixer una complicitat que ni la pólvora podia cremar.

Plantaren al bell mig de la Plaça, el poble sencer envoltava aquella falla viva, acolori-

da, plena de detalls que parlaven de respecte, convivència, de festa compartida. Amb aquesta falla, Estel no sols homenatjava son pare i tota una ciutat en reconstrucció, sinó que llançava un potent missatge; les cultures no són compartiments estancs, sinó rius que es poden ajuntar per fer créixer la mar. Perquè les Falles no són només soroll i festa, són memòria, resistència, diversitat, són un crit d'un poble que, davant l'adversitat, planta cara amb art, amb humor, amb foc.

Quan arribà el moment de la cremà i el foc encetà el seu camí, Tao va tancar els ulls, Estel li agafà la mà, mentre les flames s'alçaven al cel i un drac de fum va dibuixar-se entre les estrelles. No era un adeu, sinó un poema escrit amb foc i tinta, un pont entre dos mons, una promesa.

Aquella nit, entre flames i aplaudiments, Estel va sentir que alguna cosa dins d'ella tornava a viure. El foc no destruïa, alliberava. I en aquell moment, va entendre que el seu pare no se n'havia anat del tot, estava allí, en cada espurna, en cada ninot que ballava amb el drac i la fallera. ●

Una vida, cent Falles

Caliu literari

Emilio Grau Pons

Portal 26

Totes pot comptar, xiquets. Els anys, els dies, les hores... fins i tot, els batecs del cor. Vivim envoltats de números: el que pesem, el que cobrem, el que gastem, el que ens falta. Però hi ha coses que, encara que les comptes, no les acabes. I una d'eixes coses són les Falles.

Un dia, cent records. Cent records, una emoció. Una emoció, una vida.

Quan era menut, mirava els majors i pensava que eren gegants. Gegants que sabien construir mons amb taules velles i riures nous.

Dotze mesos, una espera. Una espera, una il·lusió. La il·lusió del foc renovador.

El primer any que vaig entrar al casal, tremolava, feia temps que havíem estat rumiant la idea de fer una falla i, finalment, era una realitat.

Tres amics, una idea. Una idea, una comissió. Una comissió, cent somnis que es fan realitat.

Érem joves i no teníem res... però alhora ho teníem tot. Quatre fustes, uns quants trastos vells i una il·lusió que no cabia per la porta.

Dos mans, mil detalls. Mil detalls, una falla. Una falla, una família.

I d'eixa família van nàixer històries. Històries que encara es conten quan es fa de nit i l'olor de pólvora entra pels balcons. Recorde el primer sopar al casal.

Els plats desparellats, el vi barat, el soroll de la cafetera vella, però res ens incomodava i tot estava bé.

Dos cerveses, una amistat. Una amistat, mil moments. Mil moments, una vida.

I així començaren els anys bons.

Cinc nits, una ciutat desperta. Una ciutat desperta, mil llums. Mil llums, una història que es queda a la memòria.

El soroll de la banda, el pasdoble, els xiquets corrent, les veus cridaneres des dels balcons.

Una mascletada, mil masclets. Mil masclets, un terratrèmol de papallones que et recorren per dins.

Amb el temps, jo també vaig créixer. Vaig plantar, vaig portar fusta, vaig ajudar on feia falta.

Una setmana, cent hores. Cent hores, un monument.

Després arribaren altres coses: els enamoraments, el treball, els fills.

Dos persones, un amor. Un amor, una casa. Una casa, una nova família.

I la falla sempre enmig. Els diumenges, arrosset, café i truc. Partides que semblaven guerres... i acabaven en rialles.

Trenta anys, una trajectòria. Una trajectòria, mil anècdotes. Mil anècdotes, un llegat.

He vist falles enormes i menudes, divertides i crítiques. He vist artistes que quasi vivien al taller, artistes que ploraven quan la flama arribava massa ràpid. He vist com els temps canviaven.

Un telèfon, mil fotos. Mil fotos, una història.

Però el que de veritat queda... no es guarda en cap mòbil. I llavors, xiquets, vau arribar vosaltres. Quan us vaig agafar per primera volta i us vaig portar al casal, em vaig emocionar.

Dos nets, una esperança. Una esperança, un futur. Un futur, una nova festa.

Vosaltres miràveu la falla com si fora un castell màgic. I ho és. Ho és perquè l'hem fet entre tots. He après que les falles ens ensenyen coses que no estan als llibres: a treballar en equip, a escoltar, a riure's d'un mateix, a saber deixar anar.

Un dia, una plantà. Una plantà, un esforç compartit. Un esforç compartit, una abraçada general.

I després... arriba el moment que tots esperem i tots temem: La Cremà. La gent s'ajunta, el vent mou la flama.

Un minut, mil mirades. Mil mirades, un silenci. Un silenci, una flama.

Les figures que hem cuidat tot l'any es convertixen en llum, calor i fum. I encara que sap greu, també hi ha alguna cosa bonica. Perquè el foc ens recorda que res és per sempre, que tot s'acaba... per poder tornar a començar.

I ara, xiquets, us ho dic amb calma: enguany serà, segurament, la meua última falla, el meu últim sospir. No passa res. Això també forma part dels números.

Un home, un adeu. Un adeu, mil llàgrimes. Mil llàgrimes, un grapat de memòries. Un grapat de memòries, una festa que no s'apaga.

Perquè encara que jo no estiga al peu del monument... Estaré als vostres riures, a la música, als bunyols, al soroll de la mascletada. I quan creme l'última vareta, recordeu-me així, somrient.

Mil cendres, un començar. ●

Quatre elements que agermanen cultures

Caliu literari

Amparo Ciscar

Portal 26

Les Falles són una de les manifestacions culturals més emblemàtiques i acolorides arreu d'una bona part del País Valencià.

Quatre són els elements que les conformen: foc, art, poesia i festa. I és precisament en aquests quatre elements on trobem connexions interessants entre la cultura xinesa i la valenciana. Esbrinarem quines en són.

El foc és energia i és passió. És possiblement l'element més rellevant de les Falles, no sols perquè renovarà el monument en cremar-lo, sinó també perquè il·luminarà el cel dels diferents pobles on es planten falles trencant la monotonia de l'hivern i cridant a tothom que la primavera ja està ací. En la cultura xinesa és igualment important; per exemple, en la medicina xinesa, el foc es considera un element yang que representa l'activitat i la creativitat i, tant és així, que en moltes festivitats i rituals, com ara la Festa de la Lluna o La Festa de la Primavera, s'encenen fanalets i es cremen encensos per a beneir i purificar; de la mateixa manera que, en la nit de Sant Josep, el foc, en purificar el monument, dona pas a un nou any.

És que hi ha algú que puga sobreviure, sense contagiar-se, a la passió i l'energia que es respira al carrer Major, a l'envelat de la Falla Portal de Valldigna, en Falles? No conec cap persona! És impossible! i ho és perquè el foc que en «la Nit de les Nits» es fa present, no comença en eixe moment. El portàvem ja, des del moment en què cremàrem la falla de l'any passat, dintre de totes les falleres i tots els fallers; i amb eixa cremor al cor, no podem més que somriure i obrir els braços a tot aquell que se'ns apropa, contagiant no sols els qui venen a la Portal, si més no, tot un poble que es transforma, fins i tot, el color, l'olor i la llum, en art.

L'art: nosaltres tenim la màxima expressió de l'art en els mateixos monuments, que, en si mateixos, són dignes de romandre per a l'eternitat en un museu. Però la grandesa d'aquests monuments rau, precisament, en el fet de ser efímers.

En la cultura xinesa, l'art es considera una forma d'expressió i comunicació.

Manifestacions rellevants en són La Gran Muralla, Els Guerrers de Xi'an o els impressionants temples que es troben per tot arreu; però no menys rellevant, és la calligrafia xinesa on cada signe conté tot

un món que es remunta tres mil anys enrere i que s'equipara per la seua bellesa i complexitat a una pintura i, per què no, a un monument faller.

A més, en la cultura xinesa, l'art s'utilitza per a transmetre missatges i valors mitjançant murals que, amb les seues imatges, ensenyen lliçons morals i filosòfiques.

De manera semblant, els monuments fallers s'usen per a transmetre missatges i crítiques socials, utilitzant la gràcia i la sàtira-qualitats inherents als fallers- per formar rimes que componen vertaderes poesies.

Perquè la poesia és un element important en les falles: sols cal mirar la quantitat de rimes que acompanyen els ninots del monument o les poesies amb què s'exalça la bellesa de les falleres. Perquè la poesia, en totes les seues manifestacions, és paraula feta emoció.

De la mateixa forma la poesia xinesa, sobretot la clàssica, és d'una profunditat sublim per a transmetre sentiments i emocions, a més de descriure la natura i la vida quotidiana amb imatges que generen una sensació de pau harmònica, cosa que també pretenen crear els artistes i guionistes fallers quan dissenyen i esculpeixen el seu monument.

Hi haurà un element capaç d'unir tots els altres?

Xe, clar que sí! La festa!

En la festa batega l'essència de la connexió humana. La festa és l'espai on tots els entrebancs s'enfonsen i les ànimes es troben. És el moment en què l'alegria i la passió es desborden, donant lloc a una mar d'emocions compartides. En la festa, la unió esdevé una experiència tangible, un sentiment que es viu i se sent en cada fibra de l'esser. És l'abraçada col·lectiva que ens fa sentir vius, connectats i units en un mateix ritme.

I tinc la certesa plena que això val tant per a la cultura xinesa com per a la cultura valenciana i, en especial, la fallera.

Per a concloure, hi ha molts lligams interessants entre els quatre elements fallers i la cultura xinesa. Aquests són fonamentals en ambdues cultures i en ambdues serveixen per a transmetre valors i missatges.

Tot i que la cultura valenciana i la xinesa poden semblar molt diferents, hi ha una gran riquesa i diversitat en les dues. A la Falla Portal estem convençuts que la diversitat cultural és el tapís més ric i vibrant de la humanitat. Cada cultura és un fil únic que s'entretexeix amb els altres creant un mosaic de tradicions, creences i valors que enriqueixen la nostra experiència compartida. La convivència de cultures diferents és un regal que ens permet aprendre, créixer i evolucionar. Ens mostren que hi ha múltiples formes de veure el món, de viure i de ser. En aquesta diversitat trobem la bellesa de la diferència i la riquesa de la similitud. La humanitat s'enriqueix amb cada cultura que suma, cada veu que s'escolta i cada història que es comparteix.

A la Falla Portal de Valldigna, pionera del món faller a Tavernes, durant els cinquanta anys de la seua presència al poble, aquests quatre elements s'han tingut sempre tan presents que, des del començament, allà per l'any 1976, s'ha volgut que foc, art, poesia i festa siguen part de la seua essència i, tant és així, que des de l'any 1977 en què plantaren el primer monument, no sols es nomenaren falleres majors, sinó que, també es nomenaren quatre regines, dignitats úniques a Tavernes, que representaren com es mereixen els quatre elements. ●

Zodiàc

Caliu literari

Noe Grau Pons

Portal 26

生 命 (Vida), és una ciutat futurista, s'alça amb gratacels de vidre i vehicles silenciosos. Entre aquesta modernitat, les ruïnes d'una església gòtica i un castell medieval emergeixen com vestigis sagrats. Aquesta ciutat està envoltada de muntanyes, d'un riu cristallí menut i d'una vall molt verda impregnada de l'aroma de la flor de taronjina, es respira una harmonia única.

La tecnologia hologràfica recrea la història d'aquests llocs, projectant imatges dels antics festivals i dels cicles del calendari xinès, que els habitants han adoptat com a part de les seues tradicions.

Cada any, el signe del calendari –Rata, Bou, Tigre, Conill, Drac, Serp, Cavall, Cabra, Mico, Gall, Gos o Porc– guia les festivitats amb danses i colors que celebren l'energia de l'animal regent. L'any 2026, sota l'energia vibrant del Cavall segons el calendari xinès, la ciutat de Vida es prepara per a un festival ple de llibertat i passió. El Cavall, símbol d'esperit indomable i energia incansable, inspira els habitants a celebrar amb danses vigoroses i colors vius que reflecteixen la seua força col·lectiva. Passat i futur conviuen en harmonia, teixint una identitat única. La joia del poble és un pont romà de pedra, erosionat pel temps, en el qual llueix un sol futurista pintat amb colors radiants i molts vius per una veïna fundadora de la ciutat. Al seu voltant, la gent es reuneix amb música vibrant, hologrames i rituals que fusionen tradicions antigues amb l'esperit modern, creant un mosaic cultural que ressona amb l'ànima lliure del Cavall, unint passat i futur.

A Vida viu la família Graham, formada per l'àvia Electra, una de les primeres habitants de la ciutat, nascuda l'any 1948, sota el signe de la Rata i que, segons el calendari xinès, és intel·ligent, adaptable i resilient, qualitats que defineixen l'Electra. Aquesta dona sàvia, de caràcter fort, no va tenir el privilegi d'estudiar perquè provenia d'una família humil. D'origen africà, va arribar a Vida fugint d'una guerra llunyana, té la pell clara i els cabells del color del foc. Els seus ulls, plens de llum, i la seua veu dolça transmetien una lliçó que repetia sovint: l'amor no entén de fronteres ni de co-

lors, i la igualtat és el fonament de qualsevol llar. Inspirada pel calendari xinès, l'Electra veia en cada signe una lliçó: el Drac per la valentia, el Gos per la lleialtat, la Serp per la intuïció. Ensenya als seus nets que, com els animals del zodíac, cada persona té una essència única, però tots mereixen el mateix respecte, un reflex de què proclama el dret a la igualtat i a la no discriminació per raó de sexe, naixement, raça, religió, opinió o qualsevol altra condició personal o social. Per a l'Electra, la igualtat era una promesa sagrada, un recordatori que cap persona hauria de ser jutjada per la seua identitat. Sovint explicava històries als seus nets sobre com aquest principi havia guiat la seua vida, especialment quan va haver de lluitar contra prejudicis per la seua aparença o origen, i com la igualtat de gènere era clau per a construir una societat justa.

Nicola, filla de l'Electra, nascuda l'any 1971 sota el signe del Porc, és una dona complexa, atrapada entre el silenci i el desig. Porta una càrrega invisible, una barreja d'amor profund i una quietud imposada. Els seus dies estan plens de les veus alegres dels seus fills i de les tasques quotidianes. Però dins seu hi ha un espai secret, un racó del cor que bateja per una altra dona, un amor que no pot expressar obertament. Aquest sentiment, prohibit per les normes socials que encara persisteixen, la turmenta i, alhora, la fa sentir viva. De nit, asseguda al llit amb un llibre obert que no llig, s'imagina com seria viure lliurement aquest amor, guarda el seu secret com un tresor. La igualtat i la no discriminació per raó de sexe (ho té ben interioritzat, perquè la seua mare li ho va inculcar des de petita,) ressona en el seu cor com una esperança llunyana. Nicola somia amb un món on l'amor, independentment de qui l'encarne, no siga jutjat, un món on la igualtat de gènere i l'acceptació de l'orientació sexual siguem una realitat palpable, no només una llei escrita.

Peter, nascut l'any 1970 sota el signe del Gos —lleial i protector—, és el marit de la Nicola i pare dels seus tres fills. Enamorat profundament de la seua dona, viu amb el cor dividit entre la certesa del seu amor i l'ombra d'un secret que intueix, però no pot confirmar. És un home atent, amb una mirada càlida que captura els detalls: la manera com la Nicola somriu als seus fills, com els seus dits es mouen ràpidament mentre cus o cuina o com de vegades es queda callada, perduda en pensaments que ell no pot endevinar. L'estima des de la infantesa, quan corrien junts pels carrers i compartien somnis sota un cel estrellat. Però ara percep una esquerda: sospita que el cor de la Nicola també bateja per una altra dona. No ho pregunta, perquè les paraules farien real el que ara només és una intuïció. Tot i això, trien quedar-se junts, units per un amor de la infantesa i la llar que han construït. En Peter, amb la lleialtat del Gos, accepta aquesta complexitat, apostant per un amor que resisteix, no per ingenuïtat, sinó per esperança.

Nicola i Peter tenen tres fills: Claire, James i Margaret, la més petita, que té una discapacitat auditiva i va néixer l'any 2017, sota el signe del Gall, conegut per la seua confiança i determinació. Els Graham no són una família convencional, però per a ells, són simplement una família unida per l'amor i el respecte mutu.

L'Electra, que havia crescut en una època de prejudicis, va decidir que cap membre de la seua família heretaria aquestes barres. Sempre deia: «Tots som diferents, i això és el que ens fa iguals. Totes les persones mereixen una oportunitat, i donar-la et fa més bondadós.» Inspirada pel calendari xinès, comparava la diversitat humana amb els dotze animals, cadascun amb les seues virtuts, però tots iguals en valor. Aquesta filosofia, juntament amb l'esperit de la igualtat, va guiar la criança dels fills de la Nicola i en Pe-

ter, amb un compromís ferm per la igualtat i la inclusió.

Claire, la major, és una noia curiosa, llista i amb un gran sentit de la justícia. Quan va veure que alguns companys es burlaven de la Margaret per utilitzar la llengua de signes, va organitzar un taller a l'escola per ensenyar signes bàsics, amb l'ajuda de la seua germana. Aviat, tothom saludava la Margaret amb gestos amistosos, demostrant que la diversitat enriqueix. Claire, amb l'esperit del Drac, deia: «Si tots fórem iguals, el món seria avorrit, la diversitat és un mosaic on cada peça compta.»

James, nascut l'any 2014 sota el signe del Cavall –lliure i apassionat–, és un amant de l'esport. Quan va descobrir que algunes xiquetes no jugaven a futbol perquè els xiquets deien que «no era cosa seua», va convèncer el seu entrenador per crear un equip mixt. Amb el suport dels seus pares va insistir: «El talent no té gènere.» L'equip mixt es va convertir en el millor de la ciutat, demostrant que la col·laboració és més forta que la divisió.

Margaret, la més petita, és el cor de la família. Tot i la seua discapacitat auditiva, la seua alegria i determinació, pròpies del Gall, ensenyen a tothom que les limitacions només existeixen si les deixes créixer. La Nicola i en Peter es van assegurar que tinguera accés a classes adaptades i activitats inclusives. Però el que més la feia feliç era quan l'Electra li explicava històries amb signes, creant un llenguatge únic d'amor incondicional. Van inventar contes sobre els animals del calendari, com el Conill astut que ajudava els seus amics o el Tigre valent que defensava els més febles, reforçant la idea que tothom té un lloc al món.

L'Electra, malgrat no tenir estudis, era una artista que pintava murals vius als carrers. Caminava amb un bastó a causa d'una malaltia infantil, però els seus quadres semblaven vius, amb flors i ocells que podien vo-

lar. El seu mural més icònic, un sol gegant al pont romà, era un símbol de llum per a tothom, independentment de qui foren. «Aquest sol és perquè tothom tinga llum, siga com siga».

Vida és una ciutat acollidora per a famílies que fugen de guerres i misèria. Els seus carrers estrets i places obertes ressonen amb una diversitat de llengües, menjars i cultures. Els mercats ofereixen fruita fresca i somriures, els parcs són plens de xiquets que juguen, i les escoles són un mosaic de cultures. No tot és perfecte: hi ha tensions ocasionals, però la ciutat té una ànima adaptable, amb associacions que organitzen tallers i veïns que donen suport als novinguts.

Quan l'Electra va emmalaltir greument, la Nicola va cuidar-la amb devoció, però se'n va anar una nit d'hivern sota un cel estrellat. La Margaret va sentir que el món se li trencava, però la família no es va rendir. El soterrament de l'Electra, fundadora de Vida i defensora de la igualtat, va ser una cerimònia vibrant. Van pintar un mural al centre de la ciutat: un arbre immens amb branques de colors, on cada fulla representava una persona diferent, amb una inscripció: «Tots som branques del mateix arbre.» Aquest mural era un crit per la diversitat i la inclusió, recordant que ningú no hauria de ser discriminat per sexe, origen o identitat.

Els Graham, des de la mort d'Electra, organitzen una festa anual per commemorar-la, amb música, vibracions per als qui no senten, jocs inclusius i menjar divers. La Nicola, amb el cor marcat pel seu amor ocult, lluita perquè altres puguin viure el seu amor lliurement, defensant que no siga només una llei, sinó una realitat.

Generació rere generació, els Graham van continuar creixent com un arbre que ofereix ombra a tothom, demostrant que la veritable unió naix de celebrar allò que ens fa únics, la Vida (生命.) ●

Trenta segons

Caliu literari

Anna Grau

Portal 26

Les onze hores i vint-i-cinc minuts d'un dia com un altre del mes d'agost. Mentre repose acalorada l'esmorzar i l'alegria de la bona estona amb el meu avi al bar del Passeig País Valencià, sona una notificació al telèfon: «clin!». Trenta segons d'un missatge d'àudio que sembla infinit.

Merda, la por ha tornat.

Ràpidament, em dispose a cercar pel web, com una famolenca, alguna cosa que m'ajude a sentir-me valenta de nou. Tope amb el tigre xinès del 1998, l'any en què la vida va decidir dur-me ací (no sé amb quin propòsit), i acudisc a la saviesa dels ancestres d'una cultura llunyana, en temps i espai, per suportar l'ansietat del segle XXI i de les seues relacions buides i efímeres: persona passional i plena d'energia, aventurera, independent, enginyosa, i impulsiva. La més forta de la parella. Seductora encara que amb comportament excessiu. Esta soc jo?

Intente veure'm reflectida al mirall que em proporciona la pantalla del dispositiu electrònic i sí, aconseguisc veure un gran animal, però no m'identifique. De forma contrària, és ell qui ve per mi. Furtiu, em mira amb ulls directes i s'apropa lentament. Es llepa els llavis. Crec que estic perduda i no tinc escapatori. La por ha tornat i sembla que es quedarà algun temps ací. I mentrestant, jo em pregunte, amb la preocupació per no trencar amb primitives llegendes, com convertir-me en allò que un horòscop oriental d'internet espera de mi?

S'encenen els meus farolets i arriben els dubtes i les inseguretats, com insectes, acudeixen a la llum: quan una mateixa deixa d'estar en ruïnes? Quin és el moment en què aquestes ruïnes, igual que les d'una muralla, passen a convertir-se en una meravella? És necessària la visita d'un nou viatger per traure a reluir la seua bellesa? Multitud de pedres, maons, i quantitats desmesurades de sorra mental m'esclafen a poc a poc.

El tigre de la por continua avançant a mesura que vaig reproduint el missatge del conegut, encara desconegut, que ha decidit traure la força del seu animal interior i parlar amb mi, a uns quants quilòmetres de distància, des de l'altra banda de la conversa. I arriba el moment àlgid de l'àudio, el de l'interés: - Xe, i si ens fem una cervesa? - seriosament, preferiria un got replé de «Baijiu» per suportar-ho...- Val, responc amb un monosíl·lab tremolós.

En pocs segons, l'ansietat em puja al cap, les llàgrimes als ulls, i, sincerament, la il·lusió un poc al cor. Em marege, però, amb esforç, aconseguisc recordar la definició que he trobat a internet: passional, aventure-

Keung / Shutterstock.com

ra, impulsiva... I novament rememore qui soc jo. I, seguint la meua línia natural, deixe fluir el comportament excessiu, negatiu segons l'autor del text inserit al lloc web, i considere explicar-li a aquell qui vull que m'entenga, allò que em passa, utilitzant per fer-ho, de forma enginyosa i a tall de broma i de llenguatge actual, un «sticker» de WhatsApp que, malgrat paréixer simple, amaga centenars de paraules darrere, les quals, siga a l'abecedari valencià o a l'alfabet xinés, poden traduir-se com «ja m'han fet mal», i interpretar-se, amb l'empatia suficient, com «ho vaig a fer, però és clar que tinc por».

«Clin!». Pose «play» a un nou missatge: - Que total és una cerveseta, una xarradeta. Si no, ho tens fàcil: xe, tu, pallasso, ves-te'n a ta casa! - I de sobte tot s'esfuma. Un somriure juganer brolla. Ara tot és orgànic, un «Feng shui» emocional, diria jo.

Done una ullada de nou al mirall: ara el tigre beu d'un llac amb aigua fresca, camina tranquil, i es relaxa sota l'ombra d'uns arbres. I disfruta, sobretot, d'allò que el món li regala, encara que, inevitablement i donada la perillositat de l'entorn i de la fauna que l'envolta, continua mantenint-se sanament alerta, un poc esclau de les situacions de risc viscudes al llarg de la seua curta vida, però sense oblidar, que la seua pròpia existència és també risc per a la resta, i que, al cap i a la fi, sense aquest risc, no hi ha vida que valga.

I avui, passada una estona de les onze hores i vint-i-cinc minuts d'un dia com un altre del mes d'agost, malgrat quedar arrere aquell tigre xinés del 1998 i pertànyer jo a l'espècie humana, potser em sent més ell que mai. ●

Fums xinesos: «night of the fire»

Caliu literari

Jaume Talens

Portal 26

Una amiga, que va vindre a casa a principis de juliol, es va deixar set documents. Continue pensant que volia que els publicara. En llegir-los, vosaltres em direu. Els numere, ella no ho va fer, ni va posar dates.
Document 1

CNI exterior. Informe al president del govern espanyol.

President: seguint el cas sobre aranzels del president dels Estats Units d'Amèrica, tenim este informe que passem a la seua oficina directament dels Estats Units d'Amèrica.

L'empresa valenciana AIR NOSTRUM GROUP, que participa des del 2001 com a llançador de la societat britànica HIBRID AIR VEHICLES, HAV, augmenta en deu unitats més la compra adquirida el 2022 de 10 AIRLANDERS. Dirigibles no rígids amb un futur important pel que fa a defensa per les raons que exposarem.

No han comptat amb la nostra empresa americana, HAV USA, on està de director el nostre compatriota John. Ell mateix ens ha posat en avís, el qual per raons estratègiques de seguretat demana produir-los a Califòrnia.

Raons:

No és interessant que l'estat espanyol, i menys des de València, tinguen ni deu AIRLANDERS construïts a Anglaterra. Segons el PENTÀGON els poden fer servir per a vigilància militar per actuar a zones sense aeroports, portar material ràpidament per la seua capacitat de càrrega de 50 tones. També tindran unes 40 hores d'autonomia sense cap mena de soroll.

L'empresa «tapadera», AIR NOSTRUM GROUP, argumenta que és per a línies regulars entre les Illes Balears, l'estratègica Illa de Malta, també a una zona sensible com és el Nord d'Àfrica, on tenim interessos amb fosfats, gas i armament recentment lliurats.

Preguntat al nostre servei a la zona valenciana, detecta que els operatius dirigibles que adquiriran actuaran en una «night of the fire», li diuen. NIT DEL FOC. Amb data de 19 de març de 2026. El nom que fan servir serà observar amb els dirigibles una nit del foc com a turistes tot un dia: explosions continuades a migdia, mascletada, focs a cada barri de la ciutat, crema de monuments, per a acabar omplint la nit de colors i tro, explosions. Ho situen sobre l'antic riu que creua la ciutat.

La presidència dels Estats Units d'Amèrica ha de proposar:

- Que no arriben els AIRLANDERS a l'exèrcit espanyol.
- Vendre'ls els nostres AEROSCRAFF, dirigibles rígids menys operatius i fets ací.
- I com a mínim, la meitat dels AIRLANDERS, els deu primers, es fabriquen a Amèrica. Important per posar els nostres controls telemàtics invisibles. Com fem a l'aviació militar. Apunta el PENTÀGON.

NOTA IMPORTANT: Segons el nostre director a Califòrnia l'administració anglesa nega esta possibilitat de fabricar a HAV USA, pel tema dels aranzels posat a Gran Bretanya.

Document 2

Senyor president de l'Estat Espanyol.

El nostre contra espionatge obté la contestació rebuda a la base de Rota.

Abreviadament:

- Controlar esta «Night of the fire»: els focs, els trons i les desfilades amb flors. Veure de posar intel·ligència als casals per si no són flors.

- Que John treballe a Gran Bretanya i por-te operaris. Rebrà instruccions.
- Que l'ambaixador a Madrid amb el delegat a València dificulten l'estada de nord-americans a la zona. Amb l'amenaça que seran tractats com a emigrants en tornar a Amèrica. Obligatòriament passarà tothom que vaja per Long Island.
- Actuen, el general de Rota i l'ambaixador a Espanya.
El president.

Document 3

Senyor president de l'Estat Espanyol.

En contacte amb AIR NOSTRUM GROUP, desconeixen tot i no hem dit res dels informes.

El CEO de la «Strategic Alliance of Regional Airlines», SARA, on es va integrar Air Nostrum, amb el huitanta per cent del grup, el tenim en avís.

Podem entrar en contacte amb els xinesos que tenen un dirigible diferent, però pot servir a l'empresa.

Podia la seua oficina establir el contacte amb l'ambaixador de la Xina a Espanya, per a negociacions i avisem al CEO d'AIR NOSTRUM amb el CEO xinès o el mateix ambaixador?

Esperant resposta. Secretaria del CNI.

Document 4

«Presidència de l'estat Espanyol.

En contacte amb l'ambaixador de la República Popular de la Xina, especialista en energia verda i tecnologia i infraestructures, ens parla de poder comprar 20 dirigibles AS700 amb una certificació ja aconseguida. Estan operatius i volant ja com a dirigibles turístics.

Posar en contacte l'empresa valenciana per a un acord amb la Xina que acompanyaria el mateix president, que volarien junts. Mentre preparem cita amb el president

de la república Popular de la Xina a Las Palmas de Gran Canaria. Ens consta que estarà dos dies de viatge cap a Amèrica del Sud. Visita del seu gran port a l'Equador i a Argentina, base del control aeroespacial de l'hemisferi sud.

Tot a punt, tot preparat. Avisem en tot l'informe al CEO d'AIR NOSTRUM GROUP.

Oficina del president d'Espanya»

Document 5

«Nota d'AIR NOSTRUM GROUP.

Molt agraïts per la intervenció de la Presidència a la compra dels dirigibles AS700.

Som empresa llançadora en inversió amb l'AIRLANDER. Perdríem tota la inversió en cas de no complir.

Fem una comparativa dels dos dirigibles, els xinesos i els britànics. Per este ordre. Dades:

- Persones, 10 enfront de 100.
- Autonomia, 700 km enfront de 3700
- Hores de vol, 10 hores enfront de 40.

Usos semblants: turisme, rescat, inspecció. Però L'AIRLANDER té transport regional, que interessa al nostre estat i als serveis d'intel·ligència. Top secret.

Per tant, no som comparables, tot i que reconeixem que els AS700 disposen de la certificació de vol a la Xina.

L'empresa nostra, sempre al servei del nostre estat, pensa i li dol no poder assumir l'oferta que ens presenten. El cap d'Air Nostrum».

Document 6

«Ambaixada Xina.

Excel·lent reunió a les Palmes de Gran Canària amb el president de la República Popular de la Xina. Com a conseqüència oferim a l'estat espanyol, en concret a les Falles de València, que els nostres prototips de dirigibles flexibles estiguen tota la setmana fàllera a la ciutat de València, gratuïtament,

com a prova d'amistat i lleialtat. Així com podem portar fins a 50 milions de turistes xinesos. Els donaríem vacances pagades. (Recorden que nosaltres treballem tots els dies, però fem festa unes hores a la vesprada també tots els dies. Ens solem vestir com vostés de festa per a visitar amics i coneguts durant una hora o dos). Els nostres conveïns suplirien la no arribada d'altres turistes estrangers pel boicot que ens han mencionat.

Comptarien amb les nostres millors empreses pirotècniques que actuarien de teloneres de les seues mascletades i castells nocturns, en la Nit del Foc. Ompliríem el cel de tota València amb fanalets voladors estàtics mentre celebren la cremà de les falles.

A l'ofrena assistirien un grup nombrós, que vostés decidiren, amb els nostres vestits típics. El que demanem són directores de música que vingueren a la Xina per ensenyar el faller a la nostra població que els visitaria. Així com dos cuiners per ensenyar el xocolate amb xurros. La cassalla ja la coneixem i ens agrada, però si en portem a la Xina, no en tindran vostés prou.

Tot això, clar està, com a oferta per la compra dels «AS700».

Esperant contestació. Ambaixada de la República Popular de la Xina.»

Document 7

Generalitat Valenciana.

Conselleria de Medi Ambient

A la Presidència del Govern d'Espanya.

Ens acaba d'avisar la comercial AIR NOSTRUM GROUP que estan intervenint en la compra de dirigibles d'AIRLANDERS per canviar a AS700.

Apuntem que l'empresa ens diu que no està per estos aparells.

Però la Conselleria, coneixedora de les condicions de l'ambaixada de la Xina, veu impossible permetre l'arribada de tants turistes. 50 milions no sabríem on ubicar-los

en tota la Província. Sí, ja en sabem que a Benidorm són 12 milions de visitants, però en un any complet. Per pernотacions, el lloc més turístic és Benidorm. Això no obstant parlem d'una setmana, senyor president, en una ciutat d'un milió d'habitants.

Ni Tòquio-Yokohama amb 37 milions, ni Delhi 34,7 milions, ni el mateix Shanghái amb els 30,5 milions (aquest iguals per la tecnologia que dominen), podrien acollir 50 milions de visitants.

Com a Conselleria de Medi Ambient i com a valencians hem fet càlculs pels urinaris necessaris a les ciutats falleres, un impossible, així de com ens deixarien la mateixa Albufera i voltants, després del desastre que ha sofrit.

La Conselleria s'oposa. La darrera raó:

Quina «night of the fire» ens podria quedar si els Estats Units s'enfadaren amb nosaltres. Ni Teheran, ni Kíev, ni un incendi en la nit d'estiu més calorosa. Ni el propi

«LZ 129 Hinderburr» del constructor L. Zepelin quan el sis de maig de 1937 es va cremar en travessar l'Atlàntic. Vaja! Ens filmarien en tota la nostra desgràcia com aquella del Zepelin. Eixiríem a les xarxes com aquell incident i no vindria ningú més a Falles.

Esta nit de foc, no la volem, ni la pensem. Senyor president ens neguem. Comprenem que els xinesos volen vendre, però no ajudar-nos.

Conseller de Medi Ambient
Generalitat Valenciana»

Xe, segons ho he trobat ho he publicat, direu que és un conte xinés, ho és, nosaltres li diguem fum, romanços, historietes d'avis. Sí, una fascinació estereotipada amb exageracions excepte la compra d'AIRLANDERS per l'empresa valenciana AIR NOSTRUM GROUP, base del relat, i l'existència dels AS700 que ja estan operant. ●

Aportacions de la Xina a la nostra cultura i tradicions

Caliu literari

Lucia Romero Segura

Portal 26

La cultura xinesa sempre m'ha semblat molt atractiva. Els seus complexos artístics són únics i m'han captivat per la gran diferència que presenten vers les nostres edificacions occidentals. L'art oriental presenta una simetria, delicadesa i pulcritud que són dignes d'admirar, a través de la seua porcellana pintada a mà amb decoracions ex-

traordinàries que van ser absorbides a les decoracions de palaus europeus. Sense anar més lluny el Palau Reial d'Aranjuez presenta una sala anomenada «Gabinet de Porcellana», que des del primer moment que la vaig veure em va semblar la creació més espectacular que havia vist mai. Aquesta joia va ser creada per la Reial Fàbrica de Porcellana del Palau del Buen Retiro, i va ser encarregada pel Rei Carles III a Giuseppe Gricci, que la va finalitzar en 1765. Aquesta sala presenta una riquíssima decoració de *chinoiseries* del segle XVIII, on els colors vius, les figures orientals, els dracs i altres animals decoren esplèndidament tot l'espai. Recentment, he vist altres palaus barrocs que també presentaven una decoració amb elements orientalizants, però no són comparables amb la Sala de la Porcellana d'Aranjuez. Si no heu estat, us recomane activament la seua visita.

He pensat que començar amb una referència a la ceràmica, on es connectaven un gust europeu del segle XVIII amb una tradició que va començar ara fa dos mil anys, demostrava la capacitat artística i estètica xinesa. La depuració de la tècnica i la blancor de la ceràmica es va aconseguir vers el segle VIII dC, i la seua difusió es va donar primer al món islàmic i a l'Orient Mitjà al segle XIV i ja després es va difondre cap a Occident.

Si la porcellana xinesa sempre ha estat un referent, més important és la invenció del paper, un element indispensable per a la transmissió de coneixements. Aquest invent es va desenvolupar a la Xina al segle II dC, i a partir d'aquest moment es va difondre primer per Orient i, al segle VIII dC arribarà a les mans dels àrabs, i amb la seua expansió territorial arribarà a Itàlia primer i després a la resta d'Occident. Precisament serà a Itàlia on la fàbrica paperera Fabriano (que hui en dia continua fabricant paper per a diferents usos com per a dibuix, esbossos, aquarella...) perfeccionaran el producte afegint coles animals per a allunyar l'atracció dels insectes a la mescla del paper. El paper va esdevindre un element d'ús quotidià, ja que tots els tractes i contractes es deixaven per escrit sobre paper i, per tant, a tots els països es va difondre la seua producció. Al País Valencià, al segle XII trobem la localitat de Xàtiva com a centre productor de paper, però que

rere la reconquesta perdrà força i el paper serà un producte importat d'altres indrets. No serà fins al segle XVIII i XIX que la seua producció agafa força i, a àrees com Alcoi i Banyeres de Mariola seran centres productius importants de paper. Algunes fàbriques s'especialitzaran en paper de fumar a mitjan segle XIX, mentre que altres optaven tant per la indústria paperera com la tèxtil, una visió que en el futur s'imposarà i els molins paperers acabaran per desaparèixer i reconvertir-se en fàbriques tèxtils. Hui en dia, sobreviu la fàbrica de paper de fumar RAW, de propietat nord-americana però de producció a la localitat de Benimarfull. Altres marques com Pay-Pay continuen oferint el seu paper de fumar amb les innovacions que demanda la societat actual.

I, si la porcellana i el paper xinesos ens han arribat a les nostres mans com a elements indispensables al llarg del temps, no seran menys la seda i la pólvora, dos elements tan nostres i tan arrelats a la nostra cultura.

La seda, un producte de luxe, també ens va arribar amb l'expansió àrab i els centres d'intercanvi comercials internacionals, com Venècia. A la localitat italiana se celebrava a l'edat mitjana una fira anual especialitzada en productes de luxe, com els perfums, les joies i teles luxoses de seda xinesa, entre altres productes.

La seda a la nostra terra va ser introduïda pels àrabs i, les sedes valencianes tindran un gran reconeixement entre els segles XIV i XVI, un període de decadència entre els XVI i XVII, i un esplendorós ressorgiment al segle XVIII i meitat del XIX.

La seda va arribar a ser el principal motor econòmic de la nostra terra, i la Llotja (on es feien els tractes comercials) es batejarà amb el nom de la Llotja de la Seda, hui patrimoni de la humanitat. Els artesans que treballaven la seda eren els anomenats «ve-

lluters», d'ací que el barri on es congregaven els mestres seders es coneix i, es coneix, com a barri de Velluters. Les produccions sederes valencianes al segle XIV van desenvolupar teixits de gran qualitat com velluts, brocats, setins i domassos i perduraran fins al segle XVI, moment en què es produeix un període de crisi per mala qualitat dels productes seders, però que a la fi del segle XVII se supera amb l'obertura del mercat vers el continent americà i el nord d'Europa. Amb l'arribada de la monarquia borbònica i el gust francès, les sedes valencianes van envair el mercat espanyol i americà. El moment de màxima esplendor es va donar a mitjan segle XVIII, on tota l'horta estava cultivada amb moreres i les alqueries properes a la ciutat es dedicaven a la cria del cuc de seda. A la fi del segle XVIII i ja al segle XIX, comença un declivi en la producció de teixits de seda per manca de modernització dels telers, que duia a una mala qualitat dels teixits, abandonament de la cura de les moreres, i el remat va ser una plaga de pebrina que va acabar amb els cucs de seda. A mitjan segle XIX, es van arrencar totes les moreres de l'Horta de València i es van substituir per tarongers, motor agrícola actual de la zona.

I finalment la pólvora, que junt amb els teixits de seda per als vestits de les falleres, crec que és l'aportació més vinculada amb la nostra cultura i tradició, les Falles.

La pólvora va ser descoberta a la Xina de forma accidental, de mans d'uns alquimistes que buscaven la fórmula de la vida eterna. Se sap que entre els segles VI i X, la pólvora ja es coneixia i es feia servir amb canyes de bambú per a fer sonar esclats, produint així els primers petards. Però i quan arriba la pirotècnia a la nostra terra? Doncs bé, tal com s'aprecia, és fonamental la influència del món àrab. La teoria més estesa és que

va entrar per les vies de contacte àrabs que feien servir la pólvora i els esclats de colors per a les seues festes al segle XIII. Una altra teoria és la introducció a la fi del segle XIII mitjançant els coneixements de Marco Polo sobre l'ús de la pólvora en la pirotècnia. El que és clar és que el seu descobriment va canviar les normes de la guerra, creant la nova artilleria militar.

Després d'aquesta aproximació a uns quants invents xinesos, no podem oblidar l'expressió:

«*Xe, això és de luxe asiàtic!*» Perquè és ben cert que de l'Àsia ens ha arribat luxe i innovació que hem sabut acoblar a la nostra cultura i tradicions. Si no, què en serien les Falles sense el color i luxe dels teixits dels vestits de les falleres? I sense les nostres mascletades? Tot i que són els nostres símbols estètics i culturals, hem de reconèixer que el seu origen ve de molt lluny, ni més ni menys que de la llunyana Xina. ●

Quan canta l'au de l'alba

Caliu literari

Paula Cuñat Sales

Portal 26

No hi ha aurora sense gall. El seu cant, vell com la humanitat, desperta no sols els pobles, sinó també els mites. A Orient, aquest animalet és guardià de la llum i senyal de prosperitat; a Occident, anunci de vida i de festa. Però, siga on siga, sempre hi ha un mateix impuls: alçar la veu quan tot encara és fosc. El seu crit no és només un so: és una frontera que separa la nit de l'alba, l'espera de l'acció.

A València, el gall no es conforma amb l'alba. El seu cant ressona quan esclata la primera traca, quan la xaranga arranca amb pasdoble o quan la plaça s'ompli de pólvora i rialles. El gall mediterrani no sols desperta, sinó que arrossega, convoca, encén. I si el refrany diu que «*gall que no canta té alguna cosa en la gargamella*», Xe, ací tots sabem que callar és sospitos: el silenci fa més soroll que la mascletà.

Curiosament, també la saviesa antiga de l'Orient va voler incloure'l entre els dotze animals que marquen el pas del temps. El gall, allà, és ordre i disciplina. Ací, és desordre amb horari propi. Però no cal oposar-los: potser, en realitat, parlen d'un mateix batec. El que a uns inspira constància, a altres els recorda que el temps només té sentit si es viu en comunitat. Per això, quan ell canta –siga a la Muralla o a les Torres de Serrans–, el món es posa en moviment.

Els refranys, que són la saviesa més antiga i més fresca alhora, no podien oblidar-se'n. «*Gallina vella fa bon caldo*», diuen. Xe, i faller vell encara fa millor casal: sap quan parlar, quan brindar i quan deixar que siga la pólvora qui tinga l'última paraula. I si un altre refrany alerta que «*dos galls en un galliner no acaben bé*», nosaltres en riem: ja fa segles que convivim amb vint galls, quaranta gallines i algun pollastre despistat dins de cada comissió, i encara ens sobra veu per a cantar junts.

Potser el secret del gall no és l'ordre ni el caos, sinó l'obstinació. Un crit que es repeteix cada dia, com qui diu: «Encara som ací, encara tenim alguna cosa a dir.» Un crit que no és només biològic, sinó també cultural. Perquè el gall ens recorda que la vida necessita ritus, recordatoris que trenquen la nit i donen sentit a l'alba. A la Xina amb farolets, a València amb coets; però sempre amb la mateixa necessitat d'alçar-se contra la foscor.

I no oblidem que el gall també té orgull. Quan treu pit, ens recorda aquell veí que sempre es posa al davant de la cercavila, aquell músic que toca amb més força del compte o aquell faller que mai falla a l'assemblea. Orgullós, sí, però també necessari: perquè sense algú que alce la veu, la festa correria el risc d'apagar-se. El gall és això: la veu que mai es rendeix, que anuncia la continuïtat de la vida i de la tradició.

A Orient, la seua figura és de bon auguri, com qui obri les portes a la fortuna. A València, el seu esperit és de resistència: el crit que s'alça, el fum que s'escampa, la música que persisteix. Dos maneres de dir el mateix: la llum sempre torna, i el cant del gall és el primer avís que l'esperança no s'ha adormit.

I així, entre mites i mascletades, el gall continua vigilant-nos. Alguns el consideren presagi de bon auguri, altres una simple alarma emplomallada. Però tots reconeixem en ell la mateixa obstinació: el desig de fer sentir la veu. Xe, i si alguna cosa sabem bé els valencians és que cantar, encara que siga a crits i entre fum de pólvora, és la manera més noble de dir al món que estem vius.

Fallers sota l'estrela de l'Orient

Caliu literari

Pepi Barber Pons

Portal 26

Z

odiac xinés i caràcters dels fallers

Diuen alguns savis de l'Orient,
que en dotze signes cabem,
i a la nostra comissió,
tots ben repartits els trobem!
Per això us propose que juguem,
i, mentre riem, intentem esbrinar,
pensant com som els que ací estem,
i a quin animal ens podem assemblar.

Rata – La ment inquieta

Tenim el membre rata
que passa el dia pensant.
Bogeries brollen sense fi,
que sempre vol executar.

Bou – Treballador incansable

Bou valent, fort i segur,
és un volcà d'esforç i dedicació,
no es queixa i treballa dur
i amb el seu treball encén il·lusió.

Tigre – El faller amb geni i orgull

El tigre defensa la seua falla,
amb orgull i mirada de capità.
La seua veu amb força brama,
i tots fan cas sense objectar.

Conill – Esperit servicial

Suaus paraules quan opina,
et du les claus, et fa el café,
No pot faltar-nos a la rutina,
es mereix tot aplaudiment.

Drac – L'artista

El que brilla en cada escenari,
sabeu qui és? Clar, el Drac!
És creatiu, carismàtic, llegendari...
Per a nosaltres, tot un crac!

Serp – Serenitat resolutiva

Parla poc, tranquil·la, sense cap ràbia,
organitzada, sempre aportant solució.
Veu calmada i sempre sàvia,
el balanç just i clar de la raó.

Cavall – L'ànima de la festa

Faller que viu la nit clara,
l'ànima alegre del casal.
Sense la seua llum no hi ha festa,
la seua presència és un regal.

Cabra – El perfeccionista

La cabra és qui tot ho vol perfecte,
des del vestit fins a l'últim cartell.
Té un puntet maniàtic i exigent,
però gràcies a ella, tot sembla més bell.

Mico – El bromista

Un faller alegre, sempre amb un somriure,
quan estàs decaigut, ompli l'espai de color.
No para mai, sempre vol divertir-se.
i t'alegra el dia amb el seu bon humor.

Gall – El coordinador general

Amb el mòbil sempre en mà, no deixa res a l'atzar,
controla horaris i inscripcions de dinars i sopars.
Minucios i atent, de l'organització obsessiu,
perquè tot funcione, sense cap errada, es desvia.

Gos – El fidel de la comissió

Ploga, trone o bufe el mestral, ahí està.
En cada acte és present i sembla implicat.
Estima la falla com si fora la seua pròpia casa,
sense protagonisme, ajuda en cada tasca.

Porc – Fester i vividor

Gaudeix de les ajuntades, és ànima de la trobada,
amb un got i un somriure, la festa mai s'acaba.
Sempre encén la rialla com qui encén la *masclètà*,
i amb ell la festa comença... i mai se sap quan s'acabarà.

Si aquests versos t'han fet pensar qui pot ser qui,
entre endevinalles i jocs, algun somriure haurà florit.
De segur que has gaudit indagant detalls i sentits,
relacionant fallers, caràcters... i algun parentiu mig dit.
Sigues rata o sigues porc, en esta festa tindràs missió,
perquè al cor d'una falla, cada figura té la seua funció.
Ací ningú és més que ningú, tots fem pinya amb convicció,
i lluitem sempre colze a colze, per fer eterna la tradició. ●

Xe, quin desficiaci!

Caliu literari

Amparo Albacete Cremades

Portal 26

X

e, quin desficiaci!- va cridar Tianlong, drac celestial, mentre volava per la terreta, en observar un dels monuments fallers.

El ninot central era un drac xinés fumant un puro i amb un somriure maliciós! Li va semblar un gest tan burlesc que no va dubtar ni un segon a comunicar-li-ho a Long Wang, rei drac i senyor de tots els dracs.

Long Wang, com tots els dracs xinesos, era un ésser benèvol, protector i amb un immens poder, per això, en sentir que s'havien burlat de la seua tradició ancestral es va posar molt furiós! Ell tenia el poder sobre el clima, controlava els temps de pluja i de sequedat! Si estava content, plovia a gust de tothom, però si es posava furiós, com en este cas, no dubtava a enviar pluges torrencials que causaven catàstrofes sense control! I així va ser que la terreta va sofrir una de les pitjors tragèdies per inundacions de la seua història: habitatges destrossats, gent desapareguda, vides perdudes, negocis destruïts...

En passar uns mesos, el rei drac, alié de tot el que havia causat, va decidir viatjar cap a aquella terra per observar de prop eixa gent que tant l'havia ofés. A diferència de Tianlong, ell viatjava per la mar, era el guardià de les 4 mars i de totes les aigües que hi ha a la Terra, i després d'un trajecte ben llarg, va arribar a la mar Mediterrània. Un plor que trencava el cor el va sorprendre.

Una xiqueta de cabells obscurs plorava desesperada enmig d'un munt de canyes i arena mentre observava aquella massa d'aigua. Cridava per son pare que havia mort en aquella tragèdia, i per sa mare que, a més, havia perdut el negoci. En els seus ulls redons i grans, aquell drac va reconèixer la impotència, la ràbia, l'angoixa, el dolor, el patiment, el desconsol... Va sentir una forta punxada de culpabilitat, com si un sabre li haguera travessat el cor! Havia sigut ell qui havia provocat tant de dolor? Necessitava respostes! Cridà els 5 dracs amb més poder i els va encomanar que investigaren eixa terra desconeguda i la seua gent, per saber si el càstig havia sigut desmesurat i eixe to burlesc no era tan ofensiu com ells havien imaginat.

En tornar de la missió, el drac groc, color de la terra fèrtil, protector de l'agricultura, va arribar admirat! En aquelles terres de tarongers, oliveres, arrossars..., les agricultores i els agricultors treballaven de sol a sol i lluitaven per una agricultura digna amb manifestacions i tractorades... L'estima per la terra i els seus productes era envejable!

El drac blau, símbol de la renovació i l'esperança, va tornar esborronat en observar centenars de persones que treballaven colze a colze sense perdre la fe per recuperar tot allò que havia destrossat el temporal. Sols es respirava solidaritat, unió, treball en equip...

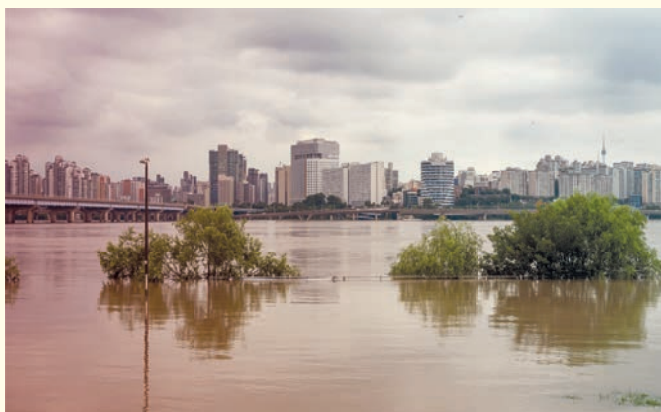
Simon Poon / Shutterstock.com

AcelaritPixie7 / Shutterstock.com

Maharani afifah / Shutterstock.com

El drac roig, representant de la passió, el foc i la vitalitat, estava tan emocionat que no parava de contar com aquelles persones amb eixes vestimentes de colors i de flors gaudien amb passió de la música, de la pòlvora, de les danses, dels focs artificials i del foc.

El drac negre, el de la saviesa ancestral, el que trobava enmig de la penombra la llum de les veritats i els secrets, va descobrir, quan la foscor envaïa el carrer i la gent envoltava un munt de cendres, la gran veritat: l'estima que es tenien els uns als altres i l'estima per aquella tradició, aquell era el seu secret! I s'ho demostraven amb abraçades, colpets a l'esquena, llàgrimes compartides... Era meravellós vore una connexió tan pura!

I per últim, va arribar amb una mirada màgica, el drac blanc, el més filosòfic, qui entén que la vida és un cicle i que un final també és un principi i aquella gent era ben conscient que aquelles cendres finals marcaven l'inici d'una nova oportunitat.

A Long Wang, el cor li va parar de batejar. Estava en xoc! S'havia comportat com un monstre! Ell! L'ésser més benèvol i protector havia fet patir aquella terra i aquella gent tan noble. Va arrencar el plor fins que es quedà sense forces! La culpabilitat se'l menjava per dins! Havia de fer alguna cosa! Eixa terra i eixa gent ho mereixien!

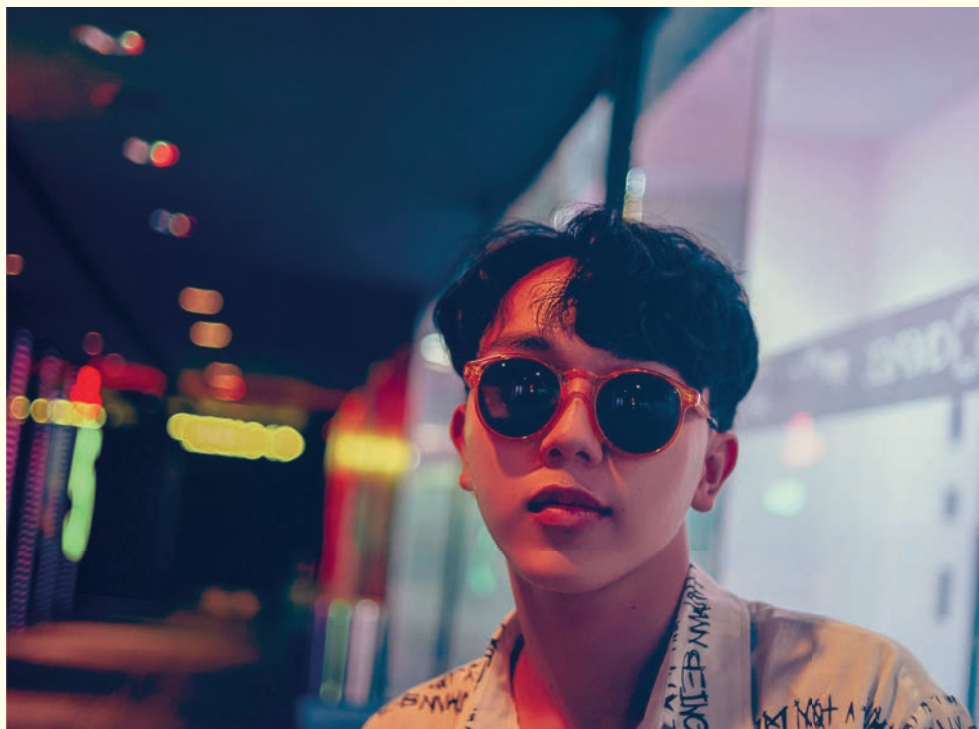
La setmana fallera va passar amb alegria, molta festa, emocions, amb un oratge espectacular, era com si la primavera s'haguera avançat uns dies, quina meravella! Eixe any, el monument era impactant! Tenia temàtica xinesa, i el ninot principal era un drac impressionant! Era molt senyorial i tenia un colorit que li donava llum pròpia. La seua expressió era més aviat bondadosa i el seu somriure transmetia pau.

Va arribar la cremà, el soroll de la traca ja ressonava per tot el carrer, i de seguida, les flames brollaren de dins del drac tan majestuós. Long Wang sentia cada vegada

més calor, les flames s'escapaven de cada racó del seu cos. A la tradició xinesa, el drac dansa envoltat de llums i colors per donar inici a l'any nou i així atraure la bona sort i la prosperitat. Conscient, va tancar els ulls i va començar a moure el cos amb més ganes que mai. Les flames que eixien d'ell omplien de llum i colors el carrer. La gent estava meravellada de l'esdeveniment tan màgic! Malgrat saber que eixa seria la seua última dansa i que, en un tres i no res, es convertiria en cendres, sentia pau, el seu sacrifici ompliria de bons desitjos l'inici del nou any faller per a aquella terra i per a la seua gent. Els seus moviments amainaven, les flames disminuïen, i Long Wang s'acomiadava amb el cor plenet de pau mentre anava desintegrant-se. L'últim a cremar-se va ser el seu somriure tendre, bondados i penedit. ●

Xe, vull «tolnal» a casa

Caliu literari

Fran Lledó

Portal 26

Xe, quin comboi! Només tenia ganes d'anar a casa per posar en marxa la nova «Thermomix». La veritat és que complir-ne cinquanta és el que té, que tothom creu que mereixes bons regals, supose que serà perquè la gent ja pensa que et fas major a la carrera. En arribar a casa la vaig engegar ansiosament i vaig buscar la recepta de l'arròs tres delícies, posat que, com sabeu, m'encanta el menjar xinès, així que

vaig començar a preparar tots els ingredients que necessitava. De sobte a la pantalla, va aparèixer un missatge una mica estrany que no esperava per a res: «Preparació en temps real».

Jo, com encara no coneixia bé el funcionament de l'aparell, no ho vaig pensar massa i vaig prémer el botó «ACCEPTAR». La cuina es va omplir ràpidament d'un fum espès i em vaig esglaiar moltíssim. De seguida va escampar el fum i em vaig veure en la cuina d'un restaurant xinès, on la planxa no parava de fer flames mentre un jove d'ulls estirats feia malabars amb verdures, arròs i carn.

On estava? Què havia passat? Qui eren aquells que anaven i tornaven a correu per la cuina?

No vaig tardar a adonar-me'n que aquell era un restaurant xinès, i en eixir del restaurant, també em vaig adonar que no estava al carrer Major de Tavernes, sinó que estava a la Xina!

Vaig intentar cridar, però no podia parlar amb normalitat, no sabia parlar bé, no sabia què em passava, vaig cridar - *Socolo!! Pel favol, vull tolnal a Tavelnes!*

Un home baixet amb els ulls estirats i samarreta blanca de tirants de la marca «Abandelado» es va quedar mirant-me amb cara de pocs amics i va començar a cridar:

- Ja en tenim un altre, tenim tota la Xina plena de vellers i velleres!

Després va continuar resant en veu alta que si no es mor cap ací, que com tenen tots la mateixa cara van canviant-se el carnet i no ens adonem. Abans només feien que obrir basars, però ara també han començat a obrir restaurants, tendes de roba, fan massatges, pinten ungles i alguns practiquen una medicina molt antiga; medicina vallera, on et posen unes agulles i diuen que t'ho curen tot. Al darrere segur que hi ha una màfia perquè menegen molts diners.

Jo em vaig quedar bocabadat i em vaig sentir molt ofès:

Com s'hi havia atlevit a tlactal la gent del meu poble així?

Després va continuar nomenant uns altres que venien del Marroc, del Senegal, de l'Europa de l'est i, fins i tot, d'Amèrica del Sud. Va criticar durament que eren tots uns delinqüents, que venien a furta la feina a tots els xinesos, que estaven aprofitant-se de les ajudes del govern per a viure còmodament i que els xinesos no podien rebre cap d'eixes ajudes. Que el millor seria obligar-los a tornar als seus països, a les seues terres?

Una tristor em va envair:

No tolnalé a aquest lloc on no en tlacten com una pelsona. Vull tolnal a ma casa, vull tolnal al calel Majol, a la meua falla Poltal.

Només vaig pensar en la meua falla Portal, em va arribar una olor fantàstica, era impossible, aquella olor era l'olor de ma casa.

Fa olol a cassola d'alòs al foln!- vaig cridar.

Sense pensar-ho vaig entrar de nou al restaurant i em vaig adreçar ràpidament al forn, i...sí, allí estava la cassola, amb botifarres, alls, nap, creïlles i costelletes, feta al més estil de la nostra terreta. No vaig poder evitar obrir el forn per tal d'assaborir-ne l'aroma de prop, i en eixe precís moment va tornar a eixir el fum, el fum espés que m'havia dut a la Xina. En un tres i no res, em vaig veure al local de la falla on fan els combois i «guisopos» els fallers entre cerveses, cassalles, rialles i germanor.

Quin goig! Ja estic a casa de nou!

Vaig cridar amb totes les meues forces:

«Arre burro, que t'arranque el rabo»- i ja parle bé!

Durant uns moments em vaig quedar observant amb els ulls lluents com tothom xarrava animadament mentre preparaven més de 30 paelles en un ambient d'amistat i germanor que em feia sentir vertaderament orgullós de ma casa, de la meua terra i de la meua falla. Allí sempre des de fa 50 anys tothom és benvingut, siga d'on siga; de la Xina, del Senegal, d'Europa de l'est, del Marroc, o d'arreu del món. Això és el que fa gran el meu poble i la meua falla, que tothom és benvingut vinga d'on vinga, perquè el més important de la falla des del dia que va nàixer, ara fa 50 anys, han sigut, són i seran sempre: les persones. ●

«La tolerància és la millor de les religions.»

Victor Hugo

Bàrbars

Caliu literari

Paloma Ferrer Talens

Portal 26

Hi ha unitats de significat en totes les llengües que van ser creades a partir del significat d'un signe lingüístic. Estes són les onomatopeies que podrien ser considerades com l'inici del llenguatge dels humans. M'imagino els primers homínids intentant comunicar-se basant-se en l'única referència d'imitació que tenien a l'abast, el llenguatge dels animals. Els canvis de to, de volum o les repeticions

d'aquells sons tenien significat, però també el context en què s'usaven era rellevant. Per tant, estaven creant, sense saber-ho, missatges complets amb emissor, receptor, codi, canal, missatge i context. Estaven usant l'eina més bàsica i alhora més necessària de tots els éssers vius i, especialment, dels humans.

De la mà de les onomatopeies apareixen les interjeccions, que són un tipus de paraules amb una estructura morfològica una mica més complexa que la de l'onomatopeia, però sense tenir tampoc un significat pròpiament lèxic.

Són típiques de la llengua oral espontània i estan molt vinculades a l'entonació emfàtica, la que s'usa per a expressar sentiments, emocions o actituds. Aquests valors són difícilment concretats si es consideren fora de context i en certs casos mantenen una relació estreta amb el llenguatge no verbal o s'associen a gestos.

Si analitzem tot allò descrit al paràgraf anterior, veiem que aquestes unitats tan «insignificants» d'una llengua també han de seguir els preceptes que marca qualsevol acte de comunicació i completar els sis factors bàsics que la fan efectiva. Segons aquests elements (emissor, receptor, codi, missatge, canal i context) i sense perdre de vista els preceptes culturals de cadascuna de les llengües, es conforma un llenguatge que ha de ser coherent amb el caràcter d'aquestes persones que l'usen i amb la seua idiosincràsia cultural. I ja vaig arribant on anava: Algú s'imagina un japonès queixant-se tothora? Per tots és sabut que en la cultura japonesa es tendeix a la inexpressivitat, al control de les emocions, ja siga de manera física, amb la cara, o per extensió i de manera referencial, amb el llenguatge. Nosaltres, en canvi, no compartim aqueixa contenció tan oriental en l'expressió de sentiments i emocions, i podem dir que ens xarra cul i tot. Quantes voltes al dia podem arribar a dir: «Xe! Deixa'm en pau!», «Au, cacau», «Hala, arrea!» Els contextos en què pot aparèixer alguna interjecció com les anteriors són tants que se'ns escapa a l'enteniment, perquè som com som i necessitem aqueixes unitats de sentit per a expressar-nos. En canvi, amb els japonesos has d'aprendre a llegir entre línies, perquè no expressaran el que senten de manera directa o «a lo bruto», com fem nosaltres, sinó que ho faran subtilment i amb silencis incòmodes que et poden fer entendre alguna cosa que no és la que pretenien.

En aquest sentit, i per concloure, hem de tenir clar que nosaltres som transparents, no amaguem res. No pretenem que l'interlocutor haja de fer un esforç de descodificació d'un missatge amb paraules a mitges. Nosaltres amollem el que volem expressar i ho acompanyem, en la major part dels casos, amb una interjecció, una frase feta, un refrany o un gest. Els nostres missatges són redons i ben redons, i aquells que no estan posats a aquesta manera de demostrar sentiments s'escaquen i pensen que som, com deia Vicent-Andrés Estellés en un vers del seu poema més famós: «*comprenem que som bàrbars, i que això no deu ser*».

Xe, ja està bé! Alcem la veu i reivindicuem que som bàrbars, que som valencians i que mai ningú no podrà privar-nos d'aquesta llengua que ens identifica, que ens uneix. ●

Feina de «xines»

Caliu literari

Diego L. Fdez. Vilaplana

Portal 26

A la nostra llengua existeix més d'una locució que fa referència a la laboriositat dels xinesos. A la seua constància i dedicació. Al seu caràcter faener i estalviador. Al nostre subconscient col·lectiu tenim aquesta impressió, probablement refermada pels eterns horaris dels establiments que regenten. Un estereotip, però, que ve de ben enrere. Quan algú ha de fer front a una tasca desagradida; una feina que

requereix devoció, màxima concentració i paciència; diem que és pròpia de «xinos», així amb el barbarisme inclòs.

De treball en parlaré avui, això sí, no tant amb distinció d'origen com de gènere. Perquè sempre m'ha semblat ben curiós que totes aquestes expressions tinguin exclusivament forma masculina. Al llarg de la història, pregunteu a casa si no, han estat les dones qui han carregat amb el pes més gros, feina de «xines» i no de «xinos». I ho han fet dins de la llar i també fora, per salaris més baixos i en pitjors condicions laborals. Mireu, això del treball femení no és cap novetat del segle XX. Les dones han treballat al camp i a la indústria des de sempre. Una altra cosa és que aquest treball fos reconegut.

Al meu poble, abans fins i tot que arribaren les fàbriques, fadrines i casades cardaven, filaven i teixien la llana a casa per quatre perres. Amb el temps, van aprendre a compensar els sous de misèria fent «sisas» als amos. Separaven una part del gènere per fer el seu propi negoci, o senzillament per vestir la canalla. La resposta empresarial va ser sotmetre les treballadores i els treballadors als ritmes dels Temps Moderns que descrivia Champlin. Subjugades al control sota un mateix sostre de tot el procés productiu. Ben vigilades durant deu, dotze o catorze hores al dia.

La historiografia, benintencionada, descriu tasques subalternes per a elles, i per als seus fills i filles, des dels sis anys. Cobraven la meitat. I sovint eren víctimes d'abusos per part dels encarregats, i també dels seus companys. Però poques vegades els relats van més enllà. No sabem res sobre els seus anhels i les seues lluites. Invisibilitzades en una història escrita per homes i sobre homes, siguen xinesos o valencians.

A les primeres organitzacions proletàries no van aconseguir traure el cap. Tot i la nombrosa assistència de dones a les assemblees, als mítings i a les manifestacions, cap ni una consta entre els representats al Primer Congrés Obrer. Tampoc al segon i al tercer van poder parlar ni votar. Però endevinem la seua presència al capdavant de les mobi-

humphery / Shutterstock.com

Chin Ting Chan / Shutterstock.com

litzacions contra les quintes i els consums. Van sostenir vagues de setmanes i mesos amb les seues quotes a València, a Anna, a Enguera, a Alcoi i a Cocentaina. I van fer front a la misogínia i a la incomprensió. Lluitaven contra l'amo, contra el rector i contra el mirat, però també sovint contra el company, fins i tot, internacionalista.

A la clandestinitat van sustentar l'estructura fent d'enllaç entre les poblacions i de correu per alimentar els presos. Van ser elles les primeres a trencar l'aïllament i en eixir al carrer per tornar a alçar la veu. Fins al punt que el jove Pérez Galdós –aneu amb cura amb les vostres lectures– denunciara l'aparició d'una «excrecència informe, una aberració que s'anomena la dona socialista». No ho van tenir gens fàcil, però van acabar obrint-se camí en un món hostil.

El primer feminisme obrer ni tan sols va rebre aquest nom, per oposició a la ideologia liberal sufragista. Un feminisme embrionari, minoritari i en conflicte constant al si de la Internacional. Un feminisme, però, profundament social i conscient del patriarcat a què s'enfrontava: «La dona, per tant, és explotada; primer, en nom de Déu; segon, en nom del treball o de la necessitat; i per últim en nom de la família».

Amb el pas del temps la situació, malauradament, no va canviar per a elles, el franquisme va tornar el temps enrere. La meua àvia va treballar des de ben jove servint en una casa de burgesos i ho va continuar fent, a casa i fora, fins que ja no es va poder valdre per ella mateixa. Però mai li vaig sentir dir: «Xe, quina feina de *xines!*». Però quan algú, que no era ella, havia d'afrontar un repte minuciós, sí que se'n recordava dels «xinos». ●

Cong Li a la falla Portal

Caliu literari

Pep Ortiz

Portal 26

Cong Li havia nascut en l'any del drac, com l'emperador; però ell ho havia fet en una xicoteta aldea de l'interior, lluny de la cort i de les zones més riques del país anomenat «el País del Mig», sota la dinastia Tang.

Aquesta dinastia fou una de les més pròsperes i evolucionades al llarg de la història del país. Això permeté que Cong Li, alumne molt destacat a l'escola de l'aldea,

fos enviat a estudiar a la capital gràcies a la intercessió del governador de la província.

De ben jove entrà al servei dels economistes reials i s'hi establí a prop de la ciutat imperial. Allí, transcorregué la seua vida, dedicada a l'estudi, els números i algun intent d'inventar coses que l'ajudaren davant la família reial. Sense saber com, havia de desenvolupar un producte que canviaria la seua vida, la història de la Xina i, encara que mai arribaria a saber-ho, la de tota la humanitat.

Cong Li deixà el pinzell a sobre la taula i observà amb interès la tela en què escriure les seues memòries. No entenia força bé què era el que l'havia empès a intentar contar als seus coetanis i descendents quina havia estat la seua vida.

Tanmateix, hi havia un pensament que l'havia acompanyat molts anys sense saber d'on li havia nascut.

La troballa d'aquells xicotets objectes en una de les butxaques en despertar-se un dia en què s'adormí després d'un matí sobrecarregat de feina li havia canviat la vida.

- Li, Li, cridava una veu que li semblava llunyana. Era una veu femenina.
- Va, Li, desperta. Farem tard. Li deia una altra.
- Deixeu-lo, es nota que anit va gaudir a la festa, digué una veu masculina.

A penes podia obrir els ulls. Les parpelles li pesaven com si foren de plom. Mentre els entreobria anava adonant-se que no es trobava a la seua habitació. Hi havia objectes que no coneixia, així com els materials de què estaven fets els sòl i les parets. Les portes eren estranyes. I una mena d'aparador estava ple de botelles amb noms escrits en una llengua que no havia vist mai.

Les xiques i el xic l'alçaren a estirons i el tra-gueren al carrer. Una munió de gent estava a la porta d'aquell local xarrant i tirant a terra uns tubets de colors que semblava encenien amb uns cordells de color taronja i que, una vegada transcorreguts uns segons, esclafien produint un tro molt fort. No podia creure-s'ho. Majors i xiquets no paraven, i això que semblava, per l'altura del sol, era prou matí.

En girar el cap per veure on es podia trobar, veié un monument que constava de moltes figures diferents que n'envoltaven una molt més gran i que devia ser la més representativa de la composició. En apropar-se en companyia de qui l'havien despertat, observà que al costat de les figures o a terra hi havia una mena de cartells escrits en una llen-

gua que no havia vist ni imaginat mai. Ell no s'atrevia a obrir la boca, ja que ni entenia el que deien ni el que escrivien.

Quan la comitiva començà a caminar amb decisió cap a algun lloc que Li desconeixia, ell acotà el cap i els seguí. En rodejar el monument, mirà enrere i quina no seria la seua sorpresa en veure que les figures representaven personatges que imitaven les faccions del seu país i, en certa manera, algunes vestidures. Però el que més el sorprenia eren eixos tubets redons de diferents grandàries - i, per tant, diferents potències de so- que tota la comitiva anava llançant. Un grup de músics els acompanyava fent sonar uns instruments que mai havia vist.

Passà més d'una hora fins que tornaren al mateix lloc. Això sí, pel camí visitaren altres monuments i es creuaren amb altres grups de gent que feien la mateixa activitat.

En tornar, on tot el món denominava falla o casal, els oferiren una beguda dolça i espessa de color marró obscur amb una mena de pa allargat de molt bon gust. Li assentà molt bé, però no digué res. Estava a un altre món.

La resta del matí la passà a la falla, mirant els ninots del monument i, sobretot, observant la xicalla que no parava de tirar aquells canutets explosius que, de vegades, ajuntaven fent que els trons feren efectes diversos.

Quan el sol estava alt, un grup de majors començà a guisar en uns recipients metàl·lics redons i grans no gaire profunds un aliment que reconegué de seguida: arròs. Una espècie d'arròs sec, però que barrejaven amb diferents aliments carnis i vegetals. El resultat semblava bo. I així li ho semblà quan la colla dels qui s'havien fet els seus amics i amigues i amb qui havia passat el dia li n'oferiren un plat. Tots asseguts a una taula llarga gaudiren de la menja. Tots somreien quan semblava que contaven històries o acudits. Ell,

nogensmenys, posava cara d'alegria fent com si els entengués. El seu pensament el tenia en uns d'eixos canutets explosius que li havien donat els amics i que ell guardava a la butxaca com si d'un tresor es tractés.

Passaren la vesprada tots junts fins que la lluna substituï el sol i començà, després de menjar un pa ple de carn i vegetals, una mena de ball.

La gent li feu provar una beguda que devia ser típica de la festa, ja que tant homes com dones no paraven de beure'n: «Caxalla, casalla, callalla...» sentia que deien, però ell no sabia pronunciar-ho. Era una miqueta dolça, més que el sake que solia beure ell, i entrava molt bé. Massa bé, com notaria en poquet de temps.

Quan l'alcohol començà a fer efecte, la seua visió anà enterbolint-se mentre el seu equilibri trontollava. Mentrestant, un xicots encenien uns canuts explosius lligats a una canya fineta que pujaven al cel i, en explotar, l'omplien de figures de diferents colors.

Els amics, entre rialles i cançons l'acompanyaren a l'interior del casal on li muntaren una mena de llit amb allò que hi trobaren i ell s'hi quedà adormit com l'algeps.

Li, Li, què et passa? Desperta't. El seu company de treball no podia despertar-lo. Quan Li obrí els ulls es quedà esparverat. On estava? Què havia passat? No recordava res. S'acabava d'adormir i ja l'estaven despertant.

S'alçà de la cadira en un bot i mirà tot al seu voltant per confirmar els pensaments, estava on calia. Li somrigué al company i continua amb la seua tasca diària.

No fou fins que en anar a dormir notà un bony a la butxaca del pantaló i traient el que hi havia, veié els canutets explosius. D'on havia eixit allò? Per a què serviria? Quin misteri se li presentava!

Fou la seua obsessió al llarg de molts dies. No sabia què fer amb ells.

Un dia, apropà un canutet al foc i li explotà a les mans. El seu cervell començà a treballar. Buscà i buscà i acabà, amb molt de temps i esforços, per descobrir quins materials formaven aquella barreja. Aconseguí reconèixer salnitre, sofre i carbó.

Des d'eixos moments es dedicà a fer proves fins a trobar barreges que produïen explosions amb colors i sense. En presentar-ho a l'emperador deixà bocabadat tot-hom. De seguida, fou nomenat investigador principal de la cort.

S'havia descobert allò que anys després seria conegut per tot arreu com la pólvora.

Cong Li fou reconegut per la cort imperial fins a la seua mort. ●

L'any de la rata (de riu)

Caliu literari

Vicent Sala Enguix

Portal 26

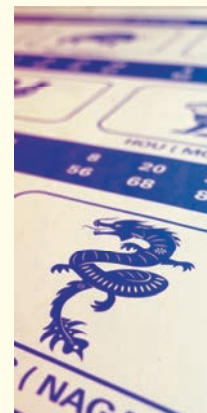
He de deixar clar des del principi que mai no he cregut en l'horòscop. I, escolta tu, que cadascú pense i crega en allò que més li convinga. Però a mi tot això ni em convenia, ni sentia pena ni glòria per aquest tema.

Un xicotet parèntesi: cal diferenciar entre el zodíac i l'horòscop. El zodíac és el cinturó celeste dividit en dotze signes que es fan servir en astrologia. L'horòscop és

la predicció o anàlisi astrològic que s'elabora a partir d'aquests. Per tant, el zodíac és el sistema de signes, mentre que l'horòscop és la interpretació d'aquests signes per fer prediccions.

Una vegada aclarit això, he d'insistir: mai no he cregut en l'horòscop. Quan de ben jove llegia l'apartat consagrat al tema en alguna revista, buscava el paràgraf dedicat al signe d'Àries i llegia coses com «hui hauràs de donar-li prioritat a la teua relació de parella», «evita deixar de banda la faena» o «moment excel·lent per buscar on instal·lar la vostra futura llar.», entenia que aquells auguris mesclats amb consells i psicologia *pop* no anaven adreçats a algú de la meua edat. Ni tampoc per a gent sense parella, o aquells que no poden permetre's una futura llar, o que directament no tenien ni faena. O siga, «prohibit el pas a xiquets i a *losers*». En aquells dies, encara no sabia res de la segmentació de clients i no era conscient del perfil habitual del lector d'aquelles revistes. Jo sols veia que si no endevinaven que no tenia nòvia, com anaven a predir el meu futur? (bé, igual no m'ho plantejava amb aquesta profunditat, però aquest article l'estic escrivint jo i em puc deixar en tan bon lloc com em parega).

Fa uns anys, durant un període de solteria, vaig caure en la trampa (qui no) i vaig esdevenir usuari d'alguna coneguda aplicació per a trobar parella. Allà vaig iniciar una conversa amb una fervent seguidora de l'horòscop (ai, la necessitat...). Al tercer intercanvi de missatges, la xicona em va demanar permís per preparar-me la carta astral. Per si no ho sabeu, és com un currículum, però zodiacal, on presumptament identifiquen tots els trets del teu caràcter i personalitat. I, escolteu, m'ho va clavar tot, però també s'ha de dir que si en un paràgraf posava «eres molt perfeccionista i això fa que et coste treballar amb altres» i unes quantes línies més avall apuntava «eres molt solidari, i, per tant, et relaciones molt bé en equip» és impossible no encertar.

Com podreu deduir sense necessitat de cartes astrals ni del tarot, la història de passió amb aquella pitonissa no va dur enlloc, i la meua manca de fe en l'horòscop va quedar intacta.

Tanmateix, he de reconèixer que em fa gràcia saber que algú té el mateix signe que jo. Però, més enllà d'allò, li atorgue a l'horòscop la mateixa capacitat de predicció que a la lectura de les mans, al vol de les aus o als economistes neoliberals: zero «*creïllero*.»

Si adures penes em conec el nostre zodíac (que de fet, té els seus orígens a Babilònia fa 4000 anys), imagineu què sabia jo del xinès. Sols recordava que, quan els Jocs Olímpics de Pekín de 2008, ells estaven d'allò més contents perquè era l'any de la rata. Sí, sembla que allà la rata és admirada per la seua intel·ligència (no en gastronomia, que vos conec...). Aquesta percepció no és tan sorprenent després de saber que els xinesos anomenen el seu propi país «Xungo», però, igual que opine que cadascú creu en allò que vol, que cada nació es tracte a ella mateixa com li sembla bé. Veient a qui votem els valencians, crec que no tenim res a dir-los.

Com sempre, la política em desvia del tema: he investigat una miqueta el tema del zodíac xinès i he descobert algunes coses curioses. Per exemple, el Shēng Xiào (com li diuen ells) també té dotze signes. Ara bé, hi ha dos diferències amb el nostre zodíac que criden l'atenció (n'hi haurà més, però tampoc estic elaborant una tesi doctoral): la primera, que tots els signes estan representats per animals. N'hi ha de majestuosos com el tigre i el drac, però, com ja he comentat, n'hi ha d'altres amb pitjor reputació des del punt de vista d'un occidental (jo diria que des del punt de vista d'una persona amb bon gust, però probablement seria *eurocentrisme*), com la famosa rata, o el porc, que a diferència de la rata, queda bé en la cuina, però posar al Tinder (al final he fet publicitat...)

que ets el signe del Porc, no queda molt *pro*. I l'altre tret curiós del zodíac (per allò que tots els signes són animals, hi, hi, hi) és que no va per mesos, sinó per anys. Així, a tall d'exemple, els que vam nàixer el 1979 som de l'any de la Cabra. Diu la IA (ahí sí que no faré publicitat) que les persones nascudes en aquesta fornada som *creatives, artístiques, sensibles, empàtiques i amables*. He d'admetre que a mi m'ho han encertat absolutament, però, què voleu que vos diga, conec uns quants de la meua quinta que encaixarien molt millor en l'any del Cabró. Ara que hi pense: jo soc del signe de la Cabra segons els xinesos i ací soc Àries, que és un moltó. Massa banyes...

Aleshores, i basant-me exclusivament en el meu interès particular, propose que, posats a creure fantasies, deixem un poc de banda les forasteres i ens inventem unes de nostres. Podríem començar per un zodíac propi. En lloc de Shēng Xiào, es podria anomenar Xe Tu o, millor encara, Xe collons. I cada signe podrien ser els genitals (masculins o femenins) d'animals molt d'ací com el tallacames, el sarvatxo, la guatla, el renoc, el palput, la rabosa i la rata, però de riu, que dona per a una paella i tot.

I si puc triar el meu signe, que siga un animal amb dos bons genitals. Però sense banyes. ●

Xe, quin numeret. Hanyu, l'idioma més parlat

Caliu literari

Hèctor Vercher i Mompó

Portal 26

Per a nosaltres, quan no sabem alguna cosa, diguem que «ens sona a xinés», perquè esta llengua ens resulta molt difícil d'entendre. I no és per a menys, ja que és totalment diferent del que estem acostumats, tant parlat com escrit.

L'actual xinés és conegut com a *pǔtōnghuà*, encara que a Occident el coneguem com a xinés mandarí. Este idioma està basat en el xinés que es parla a Beijing.

Pel que fa a l'escriptura, el xinés fa ús de caràcters, a diferència nostra que usem un sistema alfabètic. Els caràcters tenen un origen logogràfic de paraules o conceptes complets. Tanmateix, estos caràcters estan compostos pels radicals, que són unes unitats simbòliques menors. Així ens trobem que un caràcter per nomenar per exemple «arbre», si l'escrivim agrupat en un bloc de tres, passa a voler dir «bosc», ja que un bosc és un conjunt d'arbres. I si veiem el caràcter d'arbre junt amb un altre caràcter, passa a ser un radical que ens diu que eixa paraula té a veure amb els arbres.

Tenim molts caràcters, vora 5000. Per a facilitar i universalitzar l'aprenentatge del xinés, el govern, al voltant de la segona meitat del segle XX, va crear una escriptura simplificada, eliminant alguns elements i reduint la complicació d'altres. També va inventar una transcripció fonètica per als occidentals, coneguda com a pinyin.

I és que el més difícil no és la lectura, ja que ara existeix el pinyin, que ens estalvia l'ús de caràcters. El més complicat és parlar i entendre el llenguatge oral. Malgrat que les paraules xineses són breus, i la seua gramàtica i flexió verbal és relativament senzilla, en la pronúncia tenim un gran entrebanc. I és que és una pronunciació tonal, amb cinc accents (diferent llargària i entonació) per cada vocal, el que fa un total de vint-i-quatre vocals. Això sense contar les vint-i-tres consonants.

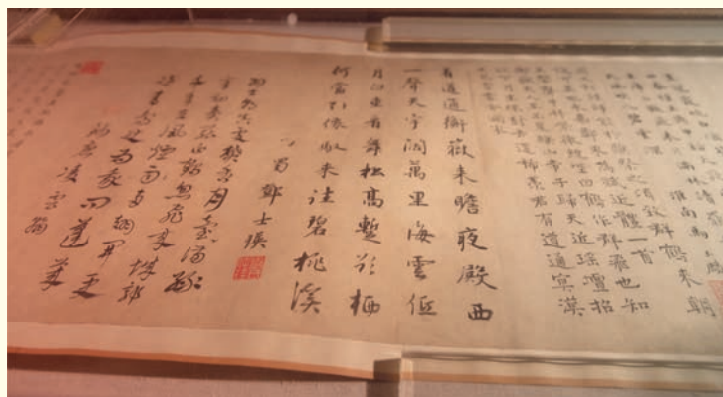
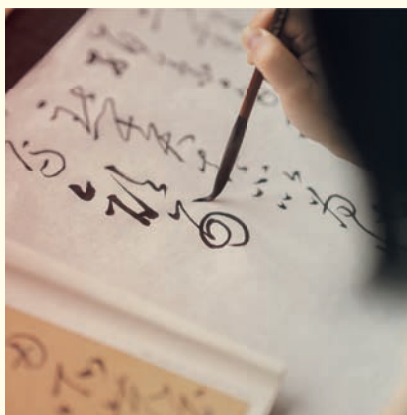
Com ja havíem comentat abans, les paraules no solen ser llargues, solen tindre poques síl·labes, i n'hi ha moltes monosíl·labes. Esta dada no seria rellevant si no fora perquè una mateixa síl·laba pot significar coses totalment diferents, depenent de l'entonació que tinga... pots clavar-te en un bon embolic per no fer prou curta o llarga una vocal (riu-te del «beach/bitch» de l'anglès).

Numerologia xinesa

Els números en la cultura xinesa tenen molta, molta importància. Ací a València no li'n donem tanta, només al tretze per mala sort, molta gent al 7 que diu que és bona, i com no, al cinquanta, que és l'aniversari de la falla.

Molts números tenen homòfons amb altre significat, que fa que la gent els inferisca propietats de la paraula homòfona. La majoria de vegades, encara que les paraules sonen iguals, tenen caràcters totalment diferents.

A la cultura xinesa, la majoria de números tenen algun tipus de significat. Els podem classificar en dos grans grups: els que duen bona sort i els que no.

cherry-hai / Shutterstock.com

Números de sort**DOS (二, èr)**

És un número relacionat amb la prosperitat. A les celebracions de l'any nou xinés, se sol ficar per duplicat la frase de bon any nou, als dos costats de les portes per atraure la sort.

HUIT (八, bā)

Té d'homòfon una paraula que significa pròsper, fortuna. Per tant, atrau els diners, i és un dels nombres favorits de la sort.

NOU (九, jiǔ)

La paraula eternitat es pronuncia igual. També se sol utilitzar en bodes, celebracions, aniversaris per atraure la sort.

També està associat a l'emperador. Per això el palau imperial té 9 999 habitacions, o les portes de la Ciutat Prohibida tenen 81 claus (9x9).

És costum fer una espècie d'estrenes en sobres rojos, on fiquen diners en quantitats amb estes xifres: 99, 222, 88, etc.

Números de mala sort**QUATRE (四, sì)**

Este número sona igual que la paraula mort. Per tant, és sense dubte el número de la mala sort per excel·lència a la Xina.

De fet, a molts hotels no existeix la planta 4. També se sol evitar a documents, telèfons, etc., sempre que es puga.

CINC (五, wǔ)

Encara que res a vore amb la mala fama del quatre, el cinc sona paregut a gemec o plorar. Per la qual cosa se'l considera un número poc agraciat.

SET (七, qī)

L'ambivalència defineix el set. Per un costat sona com paraules com «energia», però per altra la paraula «enganyar» sona pràcticament igual.

El número cinquanta no té cap predicció especial en xinés, però sí que la té engany per a la primera falla del poble.

五十周年快乐 (xe, espere que estiga ben escrit).

Estel

Caliu literari

Noe Grau Pons

Portal 26

La família Martin vivia al cor de València, en un barri on l'olor de la pólvora i el so dels petards eren tan habituals com el cant dels ocells.

Daniel i Ainhoa, el matrimoni, eren fallers de soca-rel, apassionats per una tradició que els havia unit des de joves.

Ell era un artista, de mans fermes i cor faller, capaç de convertir un tros de fusta en un ninot que capturava l'esperit

de València. Com a artista faller transformava la seua feina amb el canvi de materials: abans treballava amb cartró i fusta, que exigien tècniques manuals i un procés lent, durant el qual el temps semblava escolar-se a poc a poc entre talls i encolats. Xe, ara, amb la fibra de vidre i el suro, el treball era més ràpid, lleuger i resistent, i el temps semblava volar amb processos més tècnics i eficients. Cada març, els seus ulls brillaven veient com les falles que construïa s'alçaven al barri, fruit del seu amor per la tradició. Amb serradures als cabells i un mocador negre al coll, treballava incansable, sabent que el foc de la «cremà» donaria vida eterna a les seues creacions.

Ainhoa era una modista amb mans màgiques, cosia els vestits de fallera amb una delicadesa que feia sospirar tothom, els seus dits eren fabulosos, capaços de transformar sedes i brocats en vestits que pareixien obra d'un somni. Passava les nits cosint a mà cada detall, amb una passió que reflectia el seu amor profund per les Falles i la tradició valenciana, mentre el temps s'esmunyia lentament entre fils i agulles. Xe, ara, amb l'arribada de noves tecnologies com les màquines de cosir avançades i dissenys digitals, el seu treball s'havia tornat més ràpid i precís, però ella encara teixia l'esperit de la festa en cada puntada, amb el mateix somriure il·luminat quan veia les falleres lluir les seues creacions, sabent que el temps, encara que volava, no podia apagar la màgia de la tradició.

Tenien dos filles, Anna i Candela, eren dos germanes inseparables, amb l'esperit faller corrent-los per les venes, sempre vestides amb els seus vestits de valenciana i ballant al so de la dolçaina i el tabalet. Vivien per les falles, ajudant a muntar ninots i cantant l'himne amb una passió que feia honor als seus pares fallers. Havien crescut

entre trastos de falla, assajos al casal, entre el so del masclet i l'olor de la pólvora, gaudint totes juntes de les nits de la «cremà». La família sencera respirava l'esperit de les Falles.

Aquell any, el 2026, era especial. Candela, la menuda, de només huit anys, havia estat escollida fallera major infantil de la seua comissió, la falla del barri del Carme. Era un somni fet realitat per a Ainhoa, que veia en la seua filla un reflex d'ella mateixa quan era xiqueta. Anna, la germana major de catorze anys, estava orgullosa, encara que una mica envejosa, i ajudava cosint els detalls del vestit de Candela a la seua mare. Daniel, mentrestant, treballava dia i nit al taller perquè la falla gran i la infantil foren perfectes. La falla infantil d'aquell any tenia un tema celestial: «Els estels somiats», amb ninots que representaven estrelles i criatures celestials.

Era el 12 de març, dia de la plantà, just quan els fallers estaven traient al carrer els ninots amb les mans brutes de pintura i els ulls brillants d'emoció, a poc a poc treien cada ninot al carrer amb crits d'alegria, carregant-los com tresors cap al lloc on s'alçaria la falla. Entre rialles i ordres a crits, començaren a muntar l'estructura, encaixant cada peça amb una barreja de pressa i cura, conscients que el temps corria. L'ambient s'omplia d'olor de fusta i pólvora, mentre el monument prenia forma i convertia el carrer en un escenari viu de tradició i esforç col·lectiu.

Però la tragèdia es va fer present en eixe precís moment i, sense avisar. Ainhoa, que supervisava els últims detalls del ninot principal de la falla infantil --una estrella gegant amb ales de colors--, va patir un atac al cor fulminant. Va caure entre els braços de Daniel, sota els ulls horroritzats de les seues filles i els companys de la comissió. El silenci va envair el carrer, només trencat pel

plor d'Anna, que no entenia per què la seua mare no s'alçava.

Els dies següents van ser un torbament. Daniel, devastat, va pensar en abandonar les falles, però Anna i Candela li van suplir que continuaren. «És el que mamà hauria volgut», va dir Candela amb els ulls plens de llàgrimes. Així que, amb el cor trencat, però decidits, van continuar endavant.

Daniel va traure les forces d'on va poder, per a continuar endavant per les seues filles, i sobretot perquè l'any de Candela, no estiguera marcat per la mort de sa mare sinó per haver gaudit de les millors Falles possibles. La festa fallera, que abans el feia somriure amb els seus colors i la música alegre, ara se li clavava al pit com un record dolorós que no podia tocar. Els ninots s'alçaven al carrer i la gent reia, però ell només veia ombres mentre tots celebraven. Daniel plorava en silenci, sabent que el que més estimava ja no tornaria mai.

Ja era dia 17 i amb ell va arribar el premi a la millor falla infantil, Candela intentava dissimular els seus sentiments, el premi era com un raig de llum enmig del dolor, però l'alegria de veure la falla en mig del carrer se li barrejava amb les llàgrimes perquè la seua mare ja no estava amb ella, per abraçar-la. Els aplaudiments i els crits d'orgull ressonaven al seu voltant, però el buit al cor pesava més que el banderí del premi. Gaudia del moment amb un somriure tremolós, imaginant que sa mare l'estava mirant des d'un estel, orgullosa, malgrat la seua tristor infinita.

Candela, vestida amb el seu vestit de fallera major infantil, fet amb molta cura i estima per la seua mare, al qual cada detall era únic, caminava cap a l'ofrena amb el ram de flors tremolant-li a les mans, sentint l'orgull de ser fallera major infantil, però amb el cor encongít per l'absència de la seua mare. Els carrers plens de gent i música

li semblaven un ressò llunyà, perquè cada pas li recordava que no podia buscar els ulls d'ella entre la multitud per veure-la com li somreïa. Quan deixà les flors als peus de la Verge, va alçar la mirada al cel esperant que la seua mare, des d'algun lloc, la mirara com brillava mentre les llàgrimes li acaraven la cara immersa en un gran silenci.

I a la fi, arribà la nit del 19: la «cremà», i la família es va reunir davant la falla infantil. Candela, vestida amb el seu vestit de fallera major, aguantava la mà del seu pare, mentre encenia la metxa que donaria fi al seu regnat, el qual en cap dels seus somnis s'haguera imaginat tan trist. Quan les flames van començar a devorar la falla, alguna cosa extraordinària va passar. Entre els ninots, el de l'estrella alada —el que Ainhoa havia cuidat amb tant d'amor— va semblar brillar amb una llum pròpia. Per un instant, abans que el foc l'engolira, la família va jurar que veia el rostre d'Ainhoa reflectit en aquella figura, somrient, com si la seua ànima haguera trobat repòs dins d'aquell estel de cartró i fusta. Anna va aixecar la mirada cap al cel, on les espurnes de la falla s'alçaven com estrelles, i va xiuxiuejar: «Adeu, mamà».

En eixe moment tots tres no sentiren el soroll dels coets del castell que il·luminava de colors el cel, sols sentien la veu d'Ainhoa que melancòlica els deia: «Encara que no em vegeu, soc ací en cada espurna de la cremà, cuidant-vos i animant-vos com sempre he fet. Candela hui el teu cor brilla més que el foc, fallereta meua, així que somriu per mi i fes que esta nit siga màgica i inoblidable. Des del cel, us envie a tots tres la meua força perquè gaudiu sempre junts d'aquesta gran festa tan especial que són les Falles, sou la meua llum i sempre seré una fallera eterna.» I a l'instant la veu s'acomiadà, al mateix temps que finalitzava el meravellós castell que donava per acabades les falles de 2026.

Des d'aquell any, la falla del barri del Carme va incorporar una estrella alada en cada falla infantil, en memòria d'Ainhoa, que semblava guiar els ninots amb un somriure des del cel. La família Martin, tot i la pèrdua, va trobar en les Falles una manera de mantindre-la viva, com un estel que mai no s'apaga. Xe, amb l'arribada de les noves tecnologies, ara fan estels amb leds que parpellegen, i algú del barri va dir, amb una rialla, que «Ainhoa segur que s'està pixant de riure veient com, al cap i a la fi, tot es pot modernitzar fins i tot les tradicions més arrelades».

Ai, mare, quin bollit!

Caliu literari

Maite Grau Pedraza

Portal 26

Ara fa 50 anys, la falla del carrer Major va ser somiada, pensada, dissenyada i organitzada per un grup de joves, molts d'ells novençans i altres que s'havien convertit en pares feia poc de temps. Des de l'inici, van trobar una manera d'educar els seus fills en l'amor a la nova associació cultural, així que no sols contagiaven aquesta estima als seus fills i filles, sinó a tota la xicalla que formava la comissió infantil.

Molts anys després, aquestes tradicions havien quedat arrelades i les vesprades de divendres de gran part de l'exercici faller estaven dedicades als nens. Un divendres de vesprada qualsevol al casal de la falla, les encarregades de les activitats infantils van anunciar molt contentes:

Xiquets i xiquetes, este mes de setembre farem un viatge per les llengües del món! Començarem per anar-nos-en fins a la Xina a conèixer com es comuniquen els seus habitants.

Els fallerets i les falleretes es van mirar amb una cara de voler cridar «ai, mare!». Però sense adonar-se de la incertesa de la xicalla, la delegada Empar, tota decidida, va començar:

Per a saludar en xinés es diu nǐ hǎo.

Pau, que sabia més que la fam, va alçar la mà:

- Empar, i això com s'escriu? Amb accent o amb puntet com el valencià?

- Ui, no, Pau! En xinés cada paraula pot tindre cinc tons diferents!

- Cinc? - va dir Anna-. Doncs si ací ja ens costa dir «bé» i «be», allà deuen tornar-se bojós!

L'encarregada, pacient com una santa, va mostrar a la seua tauleta tàctil un caràcter xinés.

- Això vol dir «arbre». I si n'escrius tres junts, vol dir «bosc».

- Ah! - va dir Pau-, com ací: un arbre fa ombra, però tres fan festa!

Tots van riure, però Empar va avisar:

- Ara, compte amb el quatre, que en xinés sona com «mort»!

- Mare, quin bollit! - va exclamar Anna -. Jo m'estime més el sis, que sempre porta sort al bingo de la falla.

Des d'aquest dia, Pau va decidir que ell seria xinés de bona sort. Tot ho escrivia amb huits i nous. A les manualitats que feien, al mural, i fins i tot a la seua motxilla d'escola.

L'encarregada, entre rialles i desesperació, el va cridar un dia:

- Pau, per què t'has canviat el nom fins i tot al teu correu i ara et dius Pau88?

- Aquest número porta prosperitat! Si a la Xina dona diners, ací igual cau alguna subvenció per a la falla!

L'últim divendres del mes, tocava fer el cartell per al cinquanta aniversari de la comissió.

L'encarregada va escriure molt concentrada a la tauleta: 五十周年快乐

Això vol dir «felices cinquanta primaveres».

Pau, amb tota la cara del món, va alçar la mà i digué:

No, Empar! Això vol dir «Ai, mare, quin bollit!».

La junta directiva infantil sencera va esclatar a riure. Fins i tot Empar va dir:

- Saps què, Pau? Tens tota la raó. Entre caràcters, tons i números, açò sembla més un ball de Sant Vito que una activitat infantil.

I així, des d'aquell dia, cada volta que algú feia un embolic, els xiquets cridaven:

- 五十周年快乐!

Que en valencià volia dir, clar i ras:

- «**Ai, mare, quin bollit!**»

Perquè, al cap i a la fi, «**on hi ha festa, hi ha enrenou**», i com diu el refrany: «**Qui riu bé, viu millor.**»

Xe, quant de xe!

Caliu literari

Míriam Donet Climent

Portal 26

Recorde fa uns anys, quan vingué a l'escola un auxiliar de conversa australià. Els dimecres, per trencar setmana, solíem anar al bar a dinar. Kirk, l'australià, no tenia ni idea del valencià. Un altre company molt graciós, de la falla per cert, es proposà fer-li una classe vivencial d'allò que considerava vocabulari bàsic de la nostra terreta. Fou aleshores, quan, en acabar de dinar, al bell mig del carrer,

agafà un company per interpretar les fórmules de salutació que identifiquen un bon valencià o valenciana.

Començà a caminar amb gràcia i quan es creuà amb el company d'escena digué: –Ie! –mentre alçava la barbeta mirant al cel– Açò vol dir «hola». –afegí.

Tot seguit tornà cap enrere i aquesta vegada en creuar-se digué: –Au! –repetint el mateix gest de la barbeta– I açò significa «adeu».

Tots els allí presents ens pixàvem de riure i Kirk, entre rialles, practicava.

A Joanfer, el company que li explicava a Kirk com saludar i acomiadar-se en valencià del carrer, li va faltar explicar-li el més utilitzat dels monosíl·labs: el nostre «xe». Però, és cert que haguera necessitat temps i molts contextos perquè l'australià entenguera tots els usos d'aquesta polifacètica paraula.

Així que, per a futures i futurs auxiliars de conversa, m'he proposat fer una guia ràpida dels seus diferents usos:

- El xe com a salutació: *Xe, com estàs? Xe mira tu, quant de temps sense vore't! Xe, ja ens vorem!*
- El xe com a emoció positiva: *Xe, quina alegria! Xe, quin comboi!*
- El xe com a emoció negativa: *Xe, quina mala sort! Xe, quina llàstima!*
- El xe com a sorpresa: *Xe, quina barbaritat! Xe, quin golàs!*
- El xe per a donar ànims: *Xe, va, tot anirà bé! Xe, anima't que no s'acaba el món.*

Aquests serien alguns exemples; però encara hi ha més perquè, a banda d'usar-lo de manera individual, si volem emfatitzar, també es pot utilitzar repetint-lo dos i tres vegades. Vegem-ne alguns exemples:

- *Xe, xe, quin bac ha caigut!*
- *Xe, xe, xe quantes animalades dius!*
- *Xe, xe, xe quina sorpresa més bona!*

Bé, i com que enguany toca relacionar els nostres escrits amb el món xinés, el que primer se m'ocorre és comparar el nostre XE amb el famós gos xinés, fidel als seus orígens, el màxim símbol de lleialtat. Definitivament, estic segura que és el mot més fidel de la nostra llengua, el que més s'utilitza diàriament pels valencians i valencianes de soca-rel.

I tu què dius, xe? ●

L'arròs, la pólvora i les taronges

Caliu literari

Bàrbara Torres Monerri

Portal 26

Conta la llegenda que entre rutes de seda pel llunyà orient, ens feren arribar un producte que escopia foc amb les espurnes; que un ingredient de gra blanc podia mesclar-se amb verdures i carn; i que un fruit deliciós es convertiria en el menjar predilecte i l'ingrés de les grans famílies. Entre rutes van nàixer uns emblemes, les nostres insígnies. I és que, si més no, de Zhong Guo tenim els nostres orígens.

Sí, sí, com llegiu. La pólvora, amigues i amics, no és cap invent de les valencianes i valencians, però us contaré un secret: nosaltres l'hem fet internacional. Qui més sinó pot estar més boig i crear espectacles de foc i color, de terratrèmols intensos (d'eixos que et fan vibrar el cos) i ser incapaços de moure's; de pegar crits d'eufòria quan la potència dels moments finals de la mascletà ens erica la pell i ens emociona com si haguérem guanyat la Copa del Món?

I què dir de les taronges? Ai, les taronges! Tan boniques, amb aquella forma tan característica i d'eixe color viu i intens quan estan ben madures i suculentes. D'aquell sabor dolç amb un punt exacte d'acidesa que es desfà a la boca mentre el caldo et fa les delícies al paladar. Doncs, sí. Les taronges també. Però, silenci, no els ho conteu als de Carcaixent, no siga cosa que entre batalles amb les raboses alzirenyes, els entre un infart.

Fotre, i de l'arròs... De l'arròs no hem parlat! Si és que no tenim remei! Creem el plat més internacional del món. Ens vanagloriem de ser els millors fent-lo sec, caldós i melós. I va, i resulta, que fins i tot, això és xinés!

I ara direu: què se n'ha pensat l'autora? Ací la tenim, dient-nos que els nostres emblemes no són nostres, sinó d'altres. Sí, quina poca vergonya tinc. Malgrat tot, que no us enganyen les meues paraules. Valencianes, valencians, la pólvora és tan nostra com respirar; som únics ballant si el nostre poble és el bressol o no; i com nosaltres, ningú més és capaç de crear concursos nocturns d'un aliment que unfla l'estómac però també l'ànima. ●

Quan la paraula ens va fer perdre el temps

Caliu literari

Marta Pallàs Martínez

Portal 26

Fa uns dies vaig assistir a una conferència que em va deixar pensant més del que esperava. En un moment determinat, el ponent va llançar una pregunta aparentment senzilla: «Quina part del nostre cos ha provocat els canvis més profunds en la història de la humanitat?»

La sala es va quedar en silenci. Jo mateixa vaig començar a repassar el cos de dalt a baix: el cervell? Els ulls? Les mans?

Però la resposta no era cap d'aquestes. La clau, ens va explicar, havia estat en un lloc molt menys evident: al coll. Concretament, en aquell descens de la laringe que va permetre que l'ésser humà poguera articular paraules i perfeccionar el llenguatge per transmetre idees, inventar històries, cooperar i construir cultura. Aquell detall anatòmic, aparentment insignificant, va transformar per complet la nostra manera de viure.

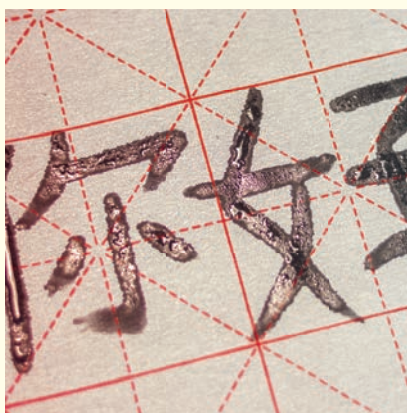
Amb el temps, aquesta evolució que havia de fer-nos més humans es va convertir en una cursa. El llenguatge va donar lloc al coneixement, el coneixement a la tecnologia i la tecnologia a un món que avança a una velocitat que nosaltres mateixos no podem pair. Ens hem acostumat a viure en un permanent estat d'urgència, com si cada segon s'haguera d'omplir, justificar i aprofitar. I en aquest procés d'acumulació constant, el que hem perdut no és capacitat, sinó profunditat: hem deixat de mirar allò essencial, allò que dona sentit a la vida quotidiana.

En aquell moment vaig entendre una cosa que, com a adults, no volem admetre: hem evolucionat com a espècie, però hem retrocedit en humanitat. Tota eixa capacitat de parlar, pensar i compartir que ens defineix la utilitzem en presses, en pantalles i en una vida tan accelerada que ja no mira el que paga la pena.

Xe, hem arribat massa lluny per a no saber parar!

En canvi, els infants, a diferència nostra, continuen sent fidels al món. No han abandonat la seua forma primordial de relacionar-se amb la vida. S'aturaran davant d'un insecte com si fora una criatura mitològica; se sorprendran amb una gota d'aigua com si acabara de nàixer l'univers; convertiran una pedra, un pal o una ombra en un món complet. No han oblidat, com nosaltres, que les coses importants no estan en la pressa, sinó en l'atenció.

En la cultura xinesa, cada animal del zodíac simbolitza una manera d'estar al món: la tenacitat del búfal, la curiositat de la rata, la noblesa

del drac, la sensibilitat del conill o la picardia del mico. Si observem un infant, veurem que eixes energies hi bateguen totes: la rata que investiga, el drac que imagina, el conill que escolta, el tigre que s'atreveix i el mico que juga sense descans.

Xe, i encara ens preguntem qui són els vertaders mestres?

La tradició oriental ha fet del temps una saviesa. El temps no és urgència, sinó cicle; no és velocitat, sinó retorn. Allí, la paciència és valor. Ací, sembla que siga un luxe. Mentre el món oriental ens recorda que la serenitat és condició per a entendre la vida, nosaltres vivim i ensenyem als infants que el temps és un adversari que cal vencer.

Per sort, l'infant no entén de pressa. L'infant entén de vincle. I aquesta és la nostra gran contradicció: hem creat un ritme de vida incompatible amb la vida que els infants necessiten i mereixen.

Plató ja advertia que l'educació havia de començar pel joc, perquè és jugant com l'infant revela la seua vertadera naturalesa. I hui, la neurociència ho confirma: el cervell creix en calma, en curiositat, en experimentació i en relació humana. Tot allò que els infants fan de manera natural i que nosaltres, adults accelerats, no sols hem desaprés, sinó que també n'hem provocat la desinternalització en elles i ells.

Els infants investiguen la vida per aprendre a viure-la. I mentre ells intenten entendre el món, nosaltres vivim tan atrapats en la nostra velocitat que no trobem ni el temps ni la serenitat per acompanyar-los.

En algun moment del camí, hem deixat d'estar a l'altura. Tenim veu, però ens falta diàleg. Tenim llenguatge, però ens falta escolta. Tenim tecnologia, però ens falta presència. Tenim pressa, massa pressa. I els infants reben un missatge injust: el que tu necessites no és prou important.

Però sí que ho és. És tan important que d'això depén el futur del món que habitem.

Cuidar la infantesa és un deure ètic, biològic, cultural. És una responsabilitat que va més enllà de l'educació: és protegir l'essència humana. És garantir que el futur no siga només un conjunt de pantalles, presses i estrés, sinó un lloc on la curiositat, la creativitat i la mirada tinguen un espai digne.

Per això cal donar-los temps. Temps per a jugar, per a observar, per a fer i desfer, per a tornar a començar. Temps per a construir-se sense pressions, per a equivocar-se sense por, per a imaginar sense límits. Temps perquè descobrisquen qui són, no qui nosaltres decidim.

I cal donar-nos temps a nosaltres per recordar que mirar un infant és mirar el futur. Un futur real, ple de preguntes, d'alegries, de reptes i de descobriments. Si no som capaços d'acompanyar-los ara, quan la vida els reclama, no sabrem entendre el món que vindrà.

Els infants no han canviat. Els qui hem canviat, i massa, som nosaltres.

Xe, i encara diem que les xiquetes i els xiquets d'ara no són com els d'abans!

I és per això que, mirant-los a ells, podem comprendre millor el que la saviesa oriental diu des de fa mil·lennis: que cada persona porta un animal dins, una energia que la fa créixer. Els infants, amb el seu joc i la seua mirada, ens mostren tots els animals alhora: la valentia del tigre, la curiositat de la rata, la creativitat del drac, la sensibilitat del conill, la intel·ligència viva del mico.

Els són l'autèntic zodíac del futur: el que ens recorda que la humanitat no s'ha perdut del tot. Que encara és possible recuperar-la. Que encara podem estar a l'altura.

Si els escoltem. Si els mirem. **Si els deixem ser.**

Abans que siga massa tard. ●

Cultura xinesa i valenciana: un diàleg de foc i tradició

Caliu literari

Mª Carmen Canet i Mollà

Portal 26

La cultura xinesa i la valenciana, tot i la distància geogràfica, estableixen un diàleg intercultural profund a través de les seues tradicions, objectes quotidians i especialment a través d'un element comú: el foc com a eix transformador i simbòlic. Aquesta anàlisi explora els paral·lelismes i contrastos entre ambdues cultures, des dels objectes més quotidians fins a les festes més espectaculars.

El foc emergeix com a element central en ambdues cultures, encara que amb matisos diferents. A la cultura xinesa, el drac és una criatura mitològica que sovint s'associa amb el foc i el poder celestial.

A l'horòscop xinés, el Drac és el signe més potent, simbolitzant fortuna, poder i transformació, qualitats que s'expressen a través del seu alè de foc llegendari.

A les nostres terres, aquest «foc del drac» troba la seua expressió terrenal en les falles i fogueres. La crema dels ninots representa una purificació anual, un acte catàrtic on el foc no és destructiu sinó regenerador. Com el drac xinés que transforma amb el seu alè de foc, les flames de les falles transformen el passat en possibilitat futura. Aquest caliu purificador crema allò vell per donar pas a noves energies, en un cycle continu que reflecteix la filosofia del canvi constant.

Els focs artificials a València no són només un espectacle sinó una veritable indústria amb profundes arrels culturals. La Nit del Foc de València s'ha consolidat com un dels esdeveniments pirotècnics més importants d'Europa, mostrant l'excel·lència tècnica i artística d'empreses valencianes reconegudes mundialment. Aquest domini de la pirotècnia connecta directament amb la mil·lenària tradició xinesa, inventora dels focs artificials.

Mentre a la cultura xinesa els focs artificials s'utilitzen per espantar els mals esperits durant les festes importants, a València han evolucionat cap a un llenguatge artístic propi. Les mascletades no es limiten a ser sorolloses, són composicions musicals on el ritme, la intensitat i els colors creen una experiència sensorial completa. Xe, que bona ha estat! El que sentim durant una bona mascletada és la resposta emocional a aquest art efímer.

L'horòscop xinés és representat per dotze animals, cadascun descriu unes característiques i personalitat pròpies. El signe es determina per l'any de naixement regit per un element específic, creant cicles de 60 anys (12 animals per 5 elements). Cada any està regit per un animal.

Les relacions entre signes es classifiquen en:

- Grups harmoniosos: Rata-Drac-Mona; Bou-Serp-Gall; Tigre-Cavall-Dos; Conill-Cabra-Porc
- Enfrontaments: Rata-Bou; Tigre-Mona; Drac-Gos; Serp-Porc

Aquestes característiques ofereixen una visió fascinant de les personalitats i relacions humanes des de la perspectiva de la cultura xinesa, encara que cal recordar que cada persona és única i aquestes són generalitzacions culturalment riques i simbòliques.

Cal llevar-nos els prejudicis que tenim a certs animals, la nostra cultura els mira de distinta manera que els països orientals. Ells han descobert i valoren allò que cadascun, amb la seua idiosincràsia ens aporta.

L'horòscop xinès ofereix una lent, una mirada fascinant per a llegir la identitat valenciana. El **Drac**, com a signe de lideratge, innovació i passió, s'encarna perfectament en l'esperit faller: creatiu, impredecible i plenament vital. La capacitat dels fallers per a organitzar-se i crear obres monumentals reflecteix l'energia organitzativa del Drac.

El **Bou**, signe de treball dur i perseverança, es manifesta en l'artesanía fallera, aquestes hores infinites de treball meticulós per a crear alguna cosa que es cremarà en minuts. El **Cavall**, signe d'energia i llibertat, troba el seu eco en la vitalitat de les desfilades i la música que ompli els carrers. I la **Mona**, astuta i social, reflecteix l'enginy satíric dels ninots i la intensa vida social que generen les falles.

La **Rata** és intel·ligència i adaptabilitat. A la cultura valenciana: Representa l'astúcia dels artesans fallers que han de solucionar problemes complexos amb enginy, o els agricultors que planifiquen les collites amb saviesa. La seua habilitat per a «estalviar» connecta amb la tradició valenciana de l'estalvi i la gestió prudent.

Valentia i passió són els trets del **Tigre**. A la nostra cultura, s'encarna en els castellers o en els participants més atrevits dels correfocs. La seua energia indòmita també es reflecteix en la intensitat emocional d'una mascletada potent que remou l'ànima.

Elegància i amabilitat destaquen els de l'any del **Conill**. Com les nostres falleres desfilarant i portant amb elegància la bellesa delicada dels vestits de valenciana, amb el somriure i la gràcia que desprenen orgulloses del seu origen i continuadores de la tradició. La seua naturalesa pacífica connecta amb l'artesanía més fina, com els ventalls o els brodats manuals, les joies...

La **Serp** representa saviesa i misteri. Es reflecteix a la cultura valenciana en els mestres d'obres i artesans majors que transmeten coneixement de generació en generació. La seua profunditat analítica és com la planificació meticulosa d'una Falla de Secció Especial. Amb quin misteri i secret guardem la temàtica del monument, què ens depara la saviesa de l'artista faller.

La **Cabra**, creativitat i art. Ja ho diu la dita: *ets com una cabra!* Es necessita ser-ho perquè brollen a la nostra cultura valenciana. La creativitat i l'art són l'ànima dels dissenyadors fallers i artistes que creen les figures més imaginatives. La seua sensibilitat artística també es veu en els músics de les bandes, els seus sons són l'alegria que ompli la ciutat de música i ens acompanyen als actes: les processons, desfilades, ofrena, cercaviles. La cabra es destapa a la nit, amb la revetlla de música de grans orquestres, DJ's i les sorpreses a les quals ens tenen acostumades les «astupendes».

Puntualitat i orgull, aporta el **Gall**. Recorde, amb ma mare de ben menuda, a les nits quan sentíem cantar els galls i comptàvem les vegades que ho feien, si eren parells o nones. *Parells: aigües i temporals, nones: sols i vents*. Podíem encertar-ho o no,

però era una mena de compartir el temps i llegar tradicions. Ara bé, lliguem el significat de l'horòscop xinès amb el seny valencià, la puntualitat rigorosa de les mascletades, sempre a les 14.00 h, i l'orgull dels pregoners i representants durant les festes. El seu cant és com el so precís dels tabalets que marquen el ritme de les celebracions. Encara que *març marcer*, és molt carasser i bé en sabem els fallers, quan vol el temps riure o plorar.

El **Gos** encarna la lleialtat i la protecció. A la cultura valenciana, s'encarna en els voluntaris de les comissions falleres que treballen tot l'any per a la seua falla, o en els bombers, protecció civil, policia que vetllen durant la Cremà. La seua lleialtat reflecteix l'esperit comunitari dels barris valencians. La lleialtat que un faller té per la seua falla, traspasa més enllà de les seues pròpies conviccions, perquè el valencià abraça i estima tothom.

Generositat i gaudir de la vida, aquestes qualitats del **Porc**, es manifesten en les grans paelles compartides i l'hospitalitat valenciana on caben tots els que ens visiten i saben valorar i apreciar la nostra cultura. El seu goig per les bones coses de la vida connecta amb l'amor per la gastronomia i les reunions familiars al voltant d'una bona paella o d'una fideuà. Generositat que ens porta a ajudar allà on hi ha un desastre atmosfèric, allà on hi ha fang per llevar, com foc que apagar. Perquè la vida ens és tan preuada que la salvem, posant la nostra voluntat i germanor i, és per això que la vivim amb la intensitat que encén el foc la Falla Portal de Valldigna.

Aquesta visió completa ens mostra com dues cultures aparentment distants comparteixen arquetips universals que reflecteixen les múltiples dimensions de l'experiència humana: el treball, la festa, l'art, la comunitat i la celebració de la vida.

Els objectes quotidians revelen filosofies vitals diferents. La porcellana xinesa,

dissenyada per a durar segles, parla d'una cultura que valora la permanència i l'herència. En contrast, els ninots fallers, creats per a ser cremats, reflecteixen una cultura que celebra allò que és efímer i el canvi constant. Aquesta diferència és fonamental: mentre una busca la immortalitat a través de la permanència, l'altra la troba a través de la renovació cíclica.

El ventall xinès i els mocadors de fallera comparteixen funció i estètica—ambdós alleugen la calor, però també comuniquen estatus i bellesa. El te xinès i les estones als cafés valencians generen aquest caliu social que és tan necessari en ambdues cultures. I els farcellets vermells (hongbao) xinesos, amb els seus desitjos de prosperitat, ressonen amb la tradició valenciana de compartir en les festes.

En definitiva, el diàleg entre la cultura xinesa i valenciana revela com dues societats aparentment distants comparteixen una comprensió profunda del poder transformador del foc, la importància de la comunitat i la necessitat d'expressar la identitat a través d'objectes i rituals. El foc del drac xinès i el foc faller valencià són dues manifestacions d'una mateixa veritat: que la destrucció i la creació són dues cares d'una mateixa realitat, i que la veritable permanència no està en la resistència al canvi, sinó en la capacitat de renovar-se any rere any.

Aquest caliu compartit, aquesta calidesa que naix de les tradicions vivents, és el que permet a ambdues cultures mantenir la seua identitat en un món canviant i globalitzat, demostrant que les tradicions més profundes no són les que es resisteixen al canvi, sinó les que saben transformar-se sense perdre la seua essència. ●

Una carta per a tu

Caliu literari

Gemma Altur Alonso

Portal 26

Estimada Yànlì:
 Quan vaig escoltar el teu nom per primera vegada vaig sentir una papallona a l'estómac. Vaig buscar el seu significat i no podia estar més arrelat a mi. Quan dic el teu nom, Yànlì, vull que penses que, així com la nostra falla és una família, tu ja eres part d'ella. El teu nom significa bellesa, gràcia i esperança, i igual que la falla renaix cada any amb foc,

pólvora i il·lusió, vull que tu renasques sempre amb aquesta llum de bondat i alegria. Vull compartir amb tu una història molt especial, que porta dins valors que crec que també podràs entendre i estimar quan sigues més gran.

Tot va començar l'any 1976, any del Drac segons l'horòscop xinès, eixe horòscop d'allà on vens tu. Aquell any, va sorgir la idea de fundar la Falla Portal de Vall d'igna, que va arribar d'un alé d'energia, passió que prometia unió i foc amb molta força per a seguir endavant.

Ell va ser un dels fundadors, el meu pare, qui cada any ha encés la pólvora per a donar lloc al foc que any rere any ha donat pas a un exercici faller. No sols encendria la pólvora, sinó també eixa espurna que a mi m'ha fet créixer envoltada de ninots, masclets, llibrets, rialles i una segona família.

Però ell no estava sol, eren un grup reduït d'homes i dones amb ganes d'il·lusió i fer comunitat. Eren pocs, però compartien un somni: fundar una falla. Ell i altres valents encengueren la primera traca al poble, plantaren la primera falla i veren volar la primera espurna.

Aquest projecte no era solament plantar una falla al carrer: volien que nasquera a Tavernes una tradició i una família. Cada any, la Falla Portal creixia i amb ella la xicoteta gran família que l'alimentava.

Els anys han anat passant, la falla ha viscut moments de glòria i altres de molta nostàlgia. S'han celebrat recompenses plenes d'eufòria, hem compartit paelles, festes i també adeus. Ens hem acomiadat de gent molt estimada i sempre la portarem al cor. I, com el Drac que en el teu horòscop simbolitza força, protecció i esperit per a transformar el que ens envolta, la nostra falla ha resistit el temps; unida, orgullosa i fidel a les seues arrels. S'ha convertit en la nostra veritable família.

Cada 19 de març, el fum elevava en l'aire no només cendra, sinó memòria, la memòria de totes les persones que eren, de tots el que som i de tots els qui seran. I en eixe foc veiem la força del Drac, convertit amb valentia, protecció i passió per les nostres arrels falleres.

Així, la falla no són sols ninots transformats en cendres. És l'esperit del Drac convertit en la gent, és una família que es renova cada any, amb respecte al passat, compromís al present i esperança al futur.

Espere que un dia pugues conèixer-la al nostre costat, sentir l'olor de pólvora, veure les flames, escoltar les rialles, i comprendre que aques-

Ms.Jane Campbell / Shutterstock.com

ta falla és un tros de cor, de memòria i d'arrels que volem compartir amb tu.

Per això, cada flama, cada espurna i cada fum que s'alça al cel en la cremà és un reconeixement als fundadors, al meu pare, a tots els que han passat per la falla, i als qui encara vindran. I així, gràcies al Drac que va marcar l'inici, la nostra falla continua viva: orgullosa, unida, i amb esperança en el futur.

Potser tu vens d'un lloc molt llunyà, la teua història és diferent, però vull que sàpigues que ací, a la nostra falla, sempre tindràs un lloc, com en una gran família en què tots formem part, sigues d'on sigues. Si un dia vols, t'explicaré més coses... i tu i jo mirarem com les flames s'elevem al cel, portant records i esperança.

Espere que aquesta carta t'arribe com una abraçada, com una invitació: la invitació a conèixer un trosset de la meua vida i la que prompte serà la teua, de la nostra cultura, i a compartir somnis i alegries.

Xe, que la flama del Drac no s'apague mai!

«Aquesta carta va dedicada a tu, i a tots els xiquets i xiquetes que d'ací a cinquanta anys seguiran fent història a la nostra falla. Que puguen créixer com jo, entre fum, pólvora, coets, ninots i rialles. A més, que puguen sentir l'orgull de pertinença, tradició i arrels. Que siguen ells qui puguen mantindre viva la flama del Drac i transmeten tots els valors a les noves generacions. Gràcies a tu, a ells, a tots, per continuar aquest somni, per arribar a escoltar el batec de la nostra falla com una casa, com una família i com a vida compartida.» ●

La profecia

Caliu literari

Mª José Grau Pons

Portal 26

Al fons del magatzem del casal de la Falla Portal, entre caixes de cava, tiquets d'altres anys, banderins descolorits, bandes velles i envasos de plàstic buits, Júlia buscava els fulls on tenia marca- des les posicions del ball que estava assajant amb el seu grup d'infantils. Els hi havia deixat el dissabte anterior dins d'una funda de plàstic. Escarbant per si havien caigut entre tot el que allí hi era, en un raconet qua-

si invisible a mà dreta, trobà amagada una capsa de fusta coberta de pols. Es notava que feia dècades que ningú no l'obria. Mouguda per la curiositat, l'obrí amb un poc d'esforç perquè el rovell del pany no li deixava fer tan fàcilment eixa tasca i, al seu interior, aparegué un pergamí enrotllat, lligat amb una cinta roja com la flama d'una torxa.

Quan el col·locà sobre els taulons de l'escenari del casal, les paraules començaren a moure's fent un cercle enorme que girava a la velocitat de la llum davant mateix del seu rostre, les lletres brillaven com si dugueren llums de led a dins. La xicalla, que esperava per començar l'assaig, no podia desdibuixar la cara de sorpresa al veure tot aquell espectacle de llums que s'havia format en obrir aquella estranya caixa. Uns segons després, que a Júlia li semblaren eterns, el text comença a davallar dins el paper i anà recol·locant-se a la seua ubicació original. A dalt, es podia llegir un títol:

«Profecia dels Dotze Animals».

Júlia va llegir en veu alta i els menuts l'escoltaren amb atenció i ànsia:

«Quan la Rata s'alce, la festa començarà amb sons menuts de pólvora, però vius.

Quan el Bou sostinga el pes, la falla es plantarà ferma com la terra.

Quan el Tigre rugisca, la música farà tremolar els carrers.

Quan el Conill bote, la xicalla mostrarà el seu somriure.

Quan el Drac s'enfile al cel, el foc pintarà la nit.

Quan la Serp s'enrosque, vindrà el misteri a la plaça.

Quan el Cavall galope, l'espectacular desfilada de flors no tindrà fi.

Quan la Cabra treballe, la bellesa es farà detall.

Quan la Mona jugue, la sàtira burllarà els més poderosos.

Quan el Gall cante, el matí s'omplirà de veus festejant a l'uníson.

Quan el Gos vigile, la germanor farà forta la comissió.

Quan el Porc tanque el cercle, el foc purificarà tothom.»

Júlia va parpellejar. Aquell pergamí no era només una profecia: era un pla a seguir. I, misteriosament, la falla d'enguany, la del 50 aniversari-

cowandlion / Shutterstock.com

ri –dissenyada pel mestre artista José Sanchís– seguia fil per randa l'ordre dels animals.

La nit de la Plantà, mentre el ratolí de cartó era col·locat a la primera plataforma, una brisa càlida va recórrer el carrer, encenent totes les llums d'un sol colp.

Era el moment de pujar el bou a la part mitjana de la falla i ho anaven a fer «al tombe», aleshores, uns veïns que mai ajudaven s'aproparen amb taulons i eines, com si una força invisible els haguera cridat per a ajudar els fallers en la seua tasca.

Quan van plantar el tigre, la xaranga començà a tocar sense que ningú li donara l'ordre.

I així, peça per peça, la profecia es complia.

El 15 de març, la falla estava completa al bell mig del carrer Major de Tavernes. Era imponent: dotze escenes, dotze animals, dotze focs esperant despertar; com els 12 representants de cadascuna de les dos comissions, infantil i major, que cada any porten el nom de la falla amb orgull a cadascun dels llocs on la representen; com els 12 mesos que té l'any, en què els fallers i les falleres treballen per dur endavant tots els actes que han programat.

Però la màgia de veritat sabeu quan va arribar? Doncs sí, heu encertat... la nit de la Cremà.

Quan Dolores i Emilio David, fallera major i president, apropiaren la metxa per encendre la traca inicial, el Ratolí de la falla obrí els ulls. No parlava, però tot ell espurnejava vida. El Bou va moure el cap. El Tigre deixà anar un rugit que semblava el bram d'una carcassa. I, un darrere l'altre, tots els animals es van il·luminar des de dins, com figures de fang que allotgen un tros de sol. El Drac s'alçà uns centímetres, i un riu de flames verdes i blaves va córrer per la falla. La Serp dibuixà figures ondulades en l'aire. El Cavall feu un galop de llum. La Mona va llançar gus-

pires que semblaven rialles. El Gall va escampar llum roja com un trenc d'alba. El Gos va envoltar el públic amb una escalfor protectora. I el Porc, finalment, deixà anar un bufit d'aire calent, i tota la falla esclatà en un remolí de foc pur.

La gentada que havia contemplat aquell estrany fet, no badà boca. Sols se sentí un:

- Xe, quina meravella!! Estos del Portal ho pensen tot!! Una falla del 50 aniversari per a recordar!!

Quan la darrera brasa es va apagar, només quedava el pergamí, intacte, als peus de Júlia. Ara, sota el títol, havia aparegut una nova línia:

«La màgia renaix cada any en aquells que creuen en ella.»

Júlia va somriure. Potser era només una illusió tot el fet viscut. Potser no.

Però aquell any, a la falla Portal de Vall d'IGNA, ningú no oblidà que les Falles també poden ser un pont entre un antic zodíac de paper i un foc que parla sense paraules. ●

Les rates que maten el valencià

Caliu literari

Tomàs Palomares

TOMÀS PALOMARES, VALENCIÀ, I VALENCIANOPARLANT,
DELS QUE DEFÉN EL VALENCIÀ, PARLANT-LO

Portal 26

Enguan, quan em demanaren escriure en el llibret de la falla Portal i em comentaren la temàtica de l'article, malauradament, ho vaig tindre molt clar, anava a parlar de l'horòscop xinès i de rates, però no en el sentit que ho veuen els xinesos i les xineses, sinó com ho veig jo avui en dia en la situació del País Valencià. Per a l'horòscop xinès, les persones que naixen en l'any de la rata són intel·ligents,

enginyoses, ambiciosos, ràpides i adaptables. Molt sociables, els encanta acumular recursos i solen ser molt bones administrant els diners. A vegades poden ser oportunistes o manipuladores. Lamentablement, les persones que ens governen en la Generalitat, fins a novembre i després de novembre, no tenen cap de les qualitats que hem dit. El que sí que han demostrat és ser oportunistes, manipuladores i adaptables, perquè per tal de continuar governant, s'han adaptat a tot.

Com a rates ferides de mort, en veure's vulnerables, i a prop de la caiguda, s'han defés amb unghes, dents, i amb tot el que tenien a mà per a sobreviure, per agafar-se un segon més a la vida, en qualsevol treta que els pugua donar un alé més.

Eixa situació de feblesa ha fet que el consell estiga en mans de la ultradreta espanyolista, que és paradoxalment, qui mana en aquest país, malgrat haver eixit del govern de la Generalitat. No els fa falta governar per dur endavant el seu programa electoral, el Consell està fent-ho millor que ho farien ells, i està pagant-los als seus exsòcis de govern el preu que ells consideren per tal que els deixen continuar governant.

I eixe preu no és ni menys que la nostra volguda llengua, el valencià, una llengua que la ultradreta espanyolista, odia, menysprea, tracta de minimitzar el seu ús i apartar-la a un àmbit folklòric i festiu. No la volen, no la utilitzen, no la consideren al mateix nivell que el castellà, i faran tot el que puguen per destruir-la. Però no penseu que l'actual govern de la Generalitat, sí que l'estima, són els dos iguals, encara que el govern tracta de mantindre les formes i de dissimular per veure si algú se'ls creu. Així i tot, tots dos estan revivint els vells fantasmes de la Batalla de València, cosa que ja teníem superada.

Els atacs al valencià han sigut molt clars en diferents àmbits:

A la política educativa: La Llei de Llibertat Educativa (2025) permet a les famílies triar el castellà o el valencià com a llengua vehicular. Tot i que el 50,53% va optar pel valencià en la consulta de febrer-març 2025, la Conselleria d'Educació, dirigida per José Antonio «Primo de» Rovira, ha denegat crear noves unitats en valencià a zones caste-

llanoparlants on va guanyar l'opció, malgrat les demandes. Això ha sigut una «estocada» al valencià i un engany per als pares i mares que realment pensaven que anaven a poder triar. Al final han fet una consulta «fake» per a dissimular la seua intenció inicial de retallar el valencià, disfressant-ho de llibertat.

«La puntilla» en l'àmbit educatiu que volien donar-li al valencià, era fer-lo opcional a les proves d'accés a la universitat, però afortunadament el Ministeri d'Educació no els ha fet cas.

Atacs institucionals: L'AVL ha denunciat intents «d'asfixiar» econòmicament l'entitat, amb unes retallades del seu pressupost de més del 40%, que s'han desviat a altres entitats secessionistes, contràries a la unitat de la llengua com «lo Rat Penat» i RACV. Estes actuacions han sigut qualificades per la presidenta de l'AVL, Verònica Cantó, de «necropolítica lingüística» (deixar morir la llengua per abandonament) i «terraplanisme lingüístic» (negacionisme de la realitat acadèmica). Menció a banda mereixen la situació actual d'aquestes entitats secessionistes i els seus dirigents actuals, instal·lades en el negacionisme quan hi ha publicacions d'altres èpoques, on afirmaven molt del que avui en dia estan negant.

Atacs a la promoció del valencià: Reducció d'ajudes a entitats promotores (com Escola Valenciana o editorials), i ha deixat sense ajudes a entitats com la UPV, UA, Associació Cultural Tempir, Unió Gremial, Valencian Music Association, Fundació Nexe, Fundació Carles Salvador, Bromera, Max Au... En l'any 2025 no s'han publicat les ajudes per al foment del valencià per a les institucions, entitats i associacions sense finalitat lucrativa, i vorem que passarà al 2026 amb les ajudes a la promoció a l'ús del valencià en els llibrets de falla. L'any passat no es tocaren perquè l'aprovació del pressupost 2025 va ser

posterior a la convocatòria, però en els pressupostos 2025 s'han reduït els fons per promoció del valencià un 10%, així que segur que ens afectarà.

Un altre atac frontal ha sigut la reducció de continguts en valencià, i l'augment del castellà als mitjans públics (À Punt, Ràdio 9), que s'ha vist contestat per una considerable reducció en els índexs d'audiència, i entre açò i la manipulació informativa que tornen a fer com en els temps de Canal 9, estan aconseguint el que volen que siga devaluar i destrossar els únics mitjans de comunicació públics en valencià que tenim en el panorama audiovisual.

Junt a aquests atacs no vull oblidar-me d'actes de patetisme lingüístic protagonitzats per l'anterior i molt deplorable president, negant la unitat de la llengua, en sentir-se exclòs de la declaració de l'oficialitat de les llengües cooficials que es parlen a Espanya en la Unió Europea, i la seua burla d'una doble denominació valencià/català - català/valencià, que crec que seria molt positiva i acabaria en molts dels fantasmes que hi ha avui en dia. Menció especial també per al president de la Diputació de València i el seu valencià del poble, encara que no ens diu exactament de quin poble.

Aquest és el panorama devastador que tenim per a la nostra llengua amb l'actual govern assassí (i no només de la nostra llengua) de la Generalitat i la ultradreta espanyolista que els manté en el govern, per a manipular-los i tirar avant el seu projecte «ofrenador» a Espanya.

Per tant, hem de rebellar-nos contra tot aquest genocidi lingüístic que vivim, i la rebel·lió ha de vindre de nosaltres els valencianoparlants, i no hi ha més rebel·lió i més revolució que parlar sempre la nostra llengua, sempre a tots els àmbits i a totes les persones, parlen el que parlen i siguen d'on siguen.

Parlar sempre en valencià és el primer pas, la primera pedra, però en podem fer més molt més, escoltar música en valencià, llegir en valencià, seguir l'actualitat en valencià, seguir xarxes socials en valencià, «podcasts», consumir productes audiovisuals autòctons, fets per molts comunicadors i comunicadores que treballen dia a dia per a difondre la nostra llengua, als diferents àmbits.

Sols cal buscar-los, perquè cada vegada hi ha més gent que aposta per la seua llengua, i no fan cas als que els diuen «si hablas castellano, llegarás a más gente» perquè ells tenen clar on volen arribar i a qui volen arribar.

A l'àmbit faller i llibreter, que és el que conec, cal destacar iniciatives com els premis de les Lletres Falleres i la mostra de llibrets de Gandia. Avui en dia cada acte o esdeveniment cultural en valencià, podem considerar-lo com un acte de rebellia, un acte reivindicatiu de la nostra llengua, que molesta i enfada a aquells que volen eliminar-la.

Així que siga'm rebels, siguem reivindicatius, molestem els qui odien la nostra llengua, parlem, pensem, estimem, gaudim i, sobretot, vivim en valencià. ●

Cultures paraleles

Caliu literari

Mariam Talens Artigues

Portal 26

D'entrada, la cultura valenciana i la cultura oriental, especialment la xinesa, podrien semblar mons oposats. Una, nascuda a la vora de la Mediterrània, marcada pel caràcter obert, el menjar i la festa; l'altra, forjada al llarg de milennis en territoris immensos, amb una profunda espiritualitat i un fort respecte per la tradició. Tanmateix, si continues llegint aquest article i et detens a mirar-les amb cal-

ma, potser, descobrisques que allò que ens separa és molt menys del que ens uneix.

Què et sembla si comencem pel més obvi? El foc. A Orient, és símbol de renovació espiritual, de purificació i d'alliberament de les càrregues del passat. Et sona? Ací fem exactament el mateix, però amb els ninots i la crítica. Cremem per a tancar etapes i començar un nou exercici faller amb nous projectes, monuments i representants. Botar foc amb sentit no és tan estrany com pareix. Diferent estil, però la mateixa filosofia.

I ara pensa en les flors. Sabies que el lotus oriental simbolitza el renaixement i la puresa? Doncs ací, la flor del taronger evoca la natura, la fertilitat i l'arrelament, recordant-nos la nostra terra. Casualitat? No massa.

També en la ceràmica trobem paral·lelismes sorprenents. Les formes i patrons de la terracota oriental dialoguen perfectament amb la tradició de Manises, demostrant que l'art popular, encara que nasca en llocs diferents, respon a una mateixa necessitat humana: decorar, contar històries i donar bellesa a la vida quotidiana. En ambdues cultures, el simbolisme parla, només que amb accents diferents.

La llengua és un altre gran punt de connexió. El xinés, amb milers d'anys d'història, es basa en signes que no representen sons, sinó idees, demostrant una manera diferent, però igualment rica d'entendre el món. Té fama de ser complicat, ja que utilitza milers de caràcters per a dir el que els valencians i valencianes resumiríem amb un «xe!».

Una curiositat interessant és que tant el xinés com el valencià donen molta importància al context i al to, doncs fa que una paraula pugui tenir diferents significats. En valencià, una mateixa frase pot ser un elogi o una crítica segons l'entones. «Ja t'ho diré!» Significa que ara no t'ho pot dir o que te n'oblides de contar-t'ho?

Sabies que en xinés existeix l'expressió: «tocar-li la música a una vaca»? Que estrany, veritat? De segur que ells pensarien el mateix de la nostra: «parlar-li a una paret». Cultures diferents, però el mateix sentit.

I ja que estem parlant d'entendre'ns, detenim-nos al voltant de la taula que és el millor lloc per a posar-nos d'acord. Què et sembla

una bona paella? O un arròs oriental? Tant et fa! L'arròs és sagrat a l'Orient i imprescindible ací. De fet, en xinés, la paraula «arròs» també significa «menjar». I arreu del món, no n'hi ha àpat que identifique més als valencians que una bona paella.

I ara, recorda el teu voltant durant la setmana fallera: els llums, els colors, la gent... Sabies que els fanalets orientals es penjen per atraure la bona sort? Ací il·luminem els carrers perquè es transformen, perquè siga festa. La llum guia, acull i convida a eixir, a trobar-nos amb els altres. El mateix element intercultural amb finalitat diferent.

Potser et preguntes: i la música? Doncs també hi ha connexió. La música tradicional valenciana, amb la dolçaina i el tabal, pot semblar llunyana dels sons de l'erhu o el shakuhachi orientals. Però totes elles naixen del poble i per al poble i conserven la història, els costums i els valors d'una societat.

De la mateixa manera, les danses valencianes i els moviments pausats d'arts tradicionals orientals, com el tai-txi, comparteixen una connexió profunda amb el cos, l'equilibri i el ritme de la vida. Ballar és una forma d'expressió, siga a València o a l'altra banda del món.

I així, davant la diversitat, entre fanalets i bunyols, entre caràcters antics i versos satírics, descobrim que no som tan diferents. I que, quan el foc s'encén, les dues cultures parlen el mateix idioma. ●

El molí del temps

Caliu literari

Xavier Iturbe

El molí del temps de dotze animals sense afany grinyola, cansat de xerricar dia i nit per l'aigua èbria d'existència, empès per un destí que entre els dits s'escola, enfrontant-se críticament a l'entorn sense exigir clemència.

Portal 26

Venim d'una serp en una suposada calma tensa,
cap a un cavall de foc del qual molt s'espera,
però no sé si essent gall de res compensa,
en una vida que de nou i com sempre ens supera.

Espero que tota aquesta contesa ens permeti somriure,
desitjo que el demà no arribi ple d'odiosa recança,
doncs volar no puc, així que només podré escriure,
un futur sota l'ala els meus grocs sense cap ànim de venjança.

Però d'enlloc i de res em penedeixo,
transitant a marxes forçades els pendents sense pressa,
vivint la vida que m'ha estat imposada mentre em consumeixo,
en una abaltida pau topada allunyant de mi tota i qualsevulla fressa. ●

Xe, que pesades!

Caliu literari

Andrea Carbó Grau

Portal 26

D

iuen que som pesades.
 Pesades per parlar massa.
 Per recordar el que no volen escoltar.
 Per voler decidir, ser, ballar, manar, existir.
 Però, enguany toca parlar.

Este any viatgem a Orient.
 Allí on les *geishes* han viscut darrere d'un ventall,

La flama de Dolors

Caliu literari

Noe Grau Pons

Portal 26

L'any 1954, al poble de la Vall del Vent, un racó menut de l'horta valenciana on les falles encara feien olor de palla i fusta fresca, vivia Dolors Collado, una dona de mirada viva i pas decidit. Tenia trenta anys i una força que moltes vegades espantava més que la pólvora. Des de menuda, Dolors havia sentit dins una espurna que li cremava el pit, una mena de crida que li deia que la vida podia ser molt més que fer el llit, cosir faldilles i callar.

Però al poble, en aquells anys, una dona que pensara massa era considerada un perill. I Dolors pensava, sentia i somiava.

Cada vesprada, quan acabava de vendre verdures al mercat, s'asseia a la porta de casa, mirava els núvols moure's a favor del vent i es repetia:

—Hi haurà un dia en què serem lliures, jo i totes.

Una veu que no volien escoltar els hòmens del poble, asseguts al bar amb el gotet de cassalla, i que s'escarotaven només en vore-la entrar.

—Ja ve la Dolors amb les seues idees —murmurava el Tio Paco—. A vore si aprén que ací manem els hòmens.

Ella no els tenia por. Quan els sentia parlar de política, de propietats o de festes majors, ella opinava igual que ells:

—I per què no podem votar? I per què no podem gestionar el casal? I per què les dones no podem ser mestres de música, o falleres majors de debò, amb veu i vot?

Els reien. Sempre reien.

—Calla, Dolors, que parles massa per al que ets.

Per al que era, deien. Però Dolors sabia perfectament qui era.

Un any, a l'hivern, quan les falles ja començaven a esbossar-se, Dolors va reunir en secret un grup de dones al vell magatzem de taronges del seu avi. Hi acudiren costureres, llauradores, vídues i xiques joves que volien un futur més gran que el que els havien contat.

—No podem esperar que ens escolten si no parlem —deia Dolors—. Som dones, sí, però també som persones. I mereixem els mateixos drets i les mateixes obligacions que qualsevol home.

—Hi ha un moment en què totes les dones, d'una manera o altra, ens cansem de ser allò que el món espera, d'amagar la veu, de plegar les ales abans, fins i tot, d'intentar volar. Ens cansem de nits que no troben matinada i de somnis que, massa temps, s'han quedat atrapats al coixí. I és aleshores quan sentim que alguna cosa canvia.

—Encara que el passat dolga, tenim la força de tornar a començar; d'estimar a qui vulguem i com vulguem; de cridar la nostra veritat sense tremolar, de viure sense por i sense mirar arrere. És així com transformem no només la nostra història, sinó també el món que heretaran les que vindran.

—Este és el nostre viatge: un camí cap a la llibertat, cap al coratge. Perquè quan una dona s'alça i es reconeix, totes avancem. I el món, inevitablement ha de canviar.

MDSABBIR / Shutterstock.com

cowardlion / Shutterstock.com

cowardlion / Shutterstock.com

- Aquest és el meu principal somni, el de la llibertat, la igualtat. I poder seguir somiant i que ningú calle.

Aquella nit, entre sacs taronja i l'olor de les verdures, es parlà de llibertat, d'estudis, de treballs, de viatjar sense permís, de no haver de demanar perdó per voler ser més.

—Somnis de llibertat, xiuxiuejaven moltes, com si tingueren por que el vent se'ls robara.

Però els secrets no duren gens en un poble menut. Durant la plantà de la falla gran, un grup d'hòmens va sorprendre Dolors mentre feia un discurs a les dones del casal:

—No deixeu que el passat vos lligue. No tingueu por. Les dones també podem decidir. També podem començar de nou.

Les seues paraules, per a moltes, eren esperança. Per als hòmens, eren pólvora.

I no toleraven que una dona provocara un incendi que ells no podien controlar.

La van denunciar per «conducta perillosa, agitació i falta d'obediència». En aquells anys, això era suficient per a tancar-la.

La van empresonar a València, en una cella humida, on només tenia un matalàs prim i una finestra a través de la qual el vent bufava com si volguera recordar-li que la llibertat encara existia fora.

—Encara que el passat dolga —escrivia cada nit a la paret—, tornaré a començar.

Al poble, moltes dones guardaven silenci, però també moltes altres començaren a caminar amb el cap més alt. Repetien paraules que havien sentit d'ella, i no les obliden mai.

Quan arribaren les Falles següents, un grup de costureres va fer un ninot menut, amagat entre dos grans. Representava una dona amb els braços oberts al vent. Alguns van dir que era Dolors. Altres callaren per protegir-la.

Quan el foc va engolir la falla, una dona del poble va murmurar:

—Hi ha flames que no es poden apagar.

I així, amb el temps, Dolors Collado es convertí en una llegenda silenciosa però poderosa: la dona que va voler viure igual que un home, i que va sembrar un incendi de consciència que, tard o d'hora, havia d'esclatar. ●

Quan el drac es va alçar de les cendres

Caliu literari

Carme Carbó Grau

N

Portal 26

Era l'any 1976 i era el primer any que es muntava una falla a la localitat, per este motiu l'Ajuntament va autoritzar que es plantara a la Plaça Major del poble.

La gent del poble estava més animada que mai. Els fallers i falleres desbordaven orgull, el monument que havien plantat tenia com a única figura un drac i «per què este animal?» – es preguntaven els veïns i les ve-

ines. Segons els fundadors de la falla, volien donar-li sentit al calendari xinés que deia que eixe any era l'any del Drac de Foc, que es considerava un símbol, i volien que la falla, que havien creat amb tant d'entusiasme, fora l'inici de tots estos símbols.

El monument era una autèntica meravella. La gent de la falla no podia parar de veure com de bonic era aquell drac i, fins i tot, van pensar un nom per a ell, seria el Drac XE. I d'on va eixir el nom?, del fet que Josep, el president, utilitzava l'expressió Xe en cada frase que deia, tot era un (Xe calla!, Xe vine!, Xe com està el pati!!, Xe, que fort! I molts més xe).

Xe era un drac gegant, colorit, majestuós, que al mig de la plaça dominava l'horitzó com si fora el guardià del poble. El seu cos era daurat, ple d'escames brillants i ales obertes, semblava que fos real. Tan real, que molts s'apropaven per comprovar si respirava.

La gent venia de tot arreu, fins i tot de pobles veïns, només per fer-se fotos amb ell.

El monument va eixir per la televisió, per la ràdio i fins i tot a una revista de cultura popular. Els de la comissió no s'ho podien creure.

—Xe, ho hem petat! —deia el president, amb un got de cava a la mà.

Era, sens dubte, un inici inoblidable. Però la nit següent... alguna cosa va canviar. El cel va començar a enfosquir-se més del normal, amb una boira espessa que no deixava veure els estels. L'aire, que venia fort des de ponent, feia moure l'envelat. Semblava que una tempesta s'acostava al poble, una que no era gens normal. A les notícies no avisaven de res, però tots sentien que alguna cosa estranya estava a punt de passar.

Mentrestant, al carrer, la festa continuava. L'orquestra feia tremolar el terra, i entre riures i balls ningú pensava en allò que es venia damunt.

Fins que... un so sec, profund, com un tro que venia de dins la terra, va sacsejar-ho tot. I es va sentir un fort —PAMMMMMM!!!

La música es va parar de colp. Un silenci va envair el carrer. Tots van girar el cap, cap al monument... però el drac ja no hi era.

— Per l'amor de Déu... on està!? — va dir una xiqueta.

–Xe, collons, on se n’haurà anat? –va dir Josep.

–L’hauran furtat!? -va dir algú entre murmuris.

–Impossible, fa falta una grua per moure’l! -responia un altre.

I aleshores, algú va mirar cap al cel... i el va veure, allí era, volant al voltant de la plaça.

El drac havia cobrat vida!

Amb les ales obertes i els ulls rojos com el foc, treia flames com si fora una mascletada viva. La seua ombra cobria el poble i el vent, que deixava al pas, feia tremolar a falleres i fallers. La gent es va quedar bocabadada, ningú podia deixar de mirar aquell drac que havia cobrat vida, fins que el mateix drac va començar a anar cap a la gent. La gent corria espantada, intentant amagar-se perquè el drac no els fera res.

Però el que la gent no sabia era que aquell drac era inofensiu, no volia fer mal a ningú, ja que ell era el guardià d’aquella comissió fallera.

Els fallers i les falleres es van amagar dins del casal. Quan tot el món es va calmar, entre tots els qui estaven intentaven pensar un pla per a poder atrapar el drac. Es van considerar unes quantes opcions de què podrien fer, però l’única opció que ells creien que era la més adequada era intentar atrapar-lo amb una xarxa gegant; però tenien un gran problema, no hi havia xarxes tan grans per poder-lo atrapar, ja que era gegant.

Fins que algú va dir:

–Sí que hi ha una xarxa gran, la del teu iaio Josep, la que utilitzava per pescar anguilles a l’Albufera, i ens la deixà per a decorar la barca que dúiem a la carrossa de la cavalcada del ninot.

–Xe, i algú recorda on la guardàrem?

Tots i totes es van posar a buscar aquella xarxa per tot el casal.

–Ací està –va dir una xiqueta.

La xiqueta va aixecar la xarxa amb les dues mans tremoloses, com si fos un trofeu que a penes podia mantenir alçat. Era gran, sí, però semblava impossible que pogués atrapar un drac tan majestuós com el Drac XE, que ara volava en cercles sobre el poble, il·luminant la nit amb esclats de flames que no cremaven, sinó que brillaven com focs artificials.

–Com l’atraparem amb això? –va preguntar un faller, mirant la xarxa amb escepticisme.

–No es tracta d’atrapar-lo –va dir la fallera major, que fins aleshores havia estat callada, observant el drac amb els ulls brillants d’emoció—És el nostre drac, és el guardià de la nostra comissió. No vol fer-nos mal. Potser només vol... llibertat –va dir mentre sospirava i una llàgrima redolava per la seua cara.

Tots es van mirar, sorpresos. La idea era tan senzilla com revolucionària. I si el drac no era una amenaça, sinó un símbol? Un miracle nascut de l’esperit de la festa, del treball i l’amor que havien posat per crear aquella falla?

–D’acord –va dir el president, amb un somriure decidit—. Anem a parlar amb ell. La gent del poble, encara espantada, va veure com la comissió fallera, amb la xarxa al davant, però sense intenció de fer-la servir, es va dirigir cap a la plaça on el drac havia aterrat. Les seues ales brillaven sota la lluna, i els seus ulls, encara que rojos com el foc, semblaven plens de curiositat més que de ràbia.

–Drac XE! –va cridar la fallera major, amb veu ferma però càlida—. Ets el nostre monument, el nostre orgull. No sabem com has cobrat vida, però sabem que ets part de nosaltres. Si vols volar, ves! Però no ens deixes. Torna cada any, per protegir-nos i recordar-nos què significa ser faller.

Un silenci profund va omplir la plaça. El drac va inclinar el cap, com si entengués

cada paraula. Llavors, amb un rugit suau que semblava més una cançó, va obrir les ales i es va enlairar de nou. Però esta vegada, no hi havia por. Les flames que treia eren com una traca final, il·luminant el cel amb colors vius que dibuixaven figures de festa i alegria.

La gent va començar a aplaudir, a riure, a abraçar-se. El drac no era una amenaça, sinó un miracle. I quan la nit va acabar, el Drac XE va desaparèixer entre els núvols, deixant enrere una promesa: tornaria cada any, quan el monument tornés a alçar-se.

L'endemà, al lloc on havia estat el monument, no hi havia cendres ni restes, només una petita escama daurada, brillant, com a record. Els fallers la van guardar al casal, com un tresor, i cada any, quan planten la nova falla, la col·loquen al centre, com un far per cridar el seu guardià. Aquella nit decidiren que un Drac seria la mascota oficial d'aquella comissió, perquè la seua simbologia donaria sentit a la primera comissió fallera de la localitat: poder, força i bona sort.

I així, any rere any, el Drac XE tornava, no per cremar, sinó per il·luminar. I el poble, amb ell, va aprendre que les falles no només són foc i cendra, sinó també màgia, comunitat i històries que mai s'acaben. ●

Xe, no sé què m'has fet!?

Caliu literari

Ainara Mafé

N

Portal 26

Em dones satisfacció quan et veig i em reps amb un somriure.

M'agrada quan m'abrades tan fort que els meus pulmons obliden què és respirar.

Em transmits pau amb les teues paraules, i de sobte, l'entorn gris es pinta dels colors de l'arc de Sant Martí.

Admire la nostra empatia: per molts gustos diferents que tinguem, sempre trobem un punt en comú.

M'illusiona veure com compleixes els teus objectius, com si cada pas teu fora un foc d'artifici a la nit.

M'entusiasma comptar els dies fins que ens retrobem, com qui espera les Falles per tornar a sentir la pólvora.

Xe, no sé què m'has fet!?

De vegades, em dol quan penses que sempre tens la raó.

No és agradable sentir-me malament i que tu no te n'adones.

Odie quan el cap se m'ompli de pensaments roïns i sospite que alguna cosa no va bé.

Xe, no sé què m'has fet!?

I encara així, quan tanque els ulls, sempre acabe pensant en tu:

el meu panda xinés, el meu yin i el meu yang.

Eixe que em dona pau, alegria i tranquil·litat, i que, encara que siguem tan diferents, sé que sempre estaràs ahí i jo amb tu. ●

Viatge d'una jove somiadora

Caliu literari

Joana Talens Mafé

N

Portal 26

Avui ha sigut un dia d'aquells que no saps si han passat de veritat o només al teu cap. Xe, encara em va el cor a mil per hora per culpa de com de real ho he sentit tot.

Aquesta història ha començat a la classe de música, mentre la nostra professora Noelia ens explicava *Història de la música*. Avui tocava la música oriental, ella ens parlava de les seues antigues melodies, de flau-

tes de bambú i de tambors que vibraven potents i forts com els batecs del cor. Tot açò que ella ens contava, de veres que se'm feia molt interessant, però Noelia parlava amb una veu tan dolça, tan agradable que les meues pestanyes van fer un últim intent... però em vaig quedar adormida.

I ací va començar el meu somni o, més bé, la meua aventura.

Va ser com despertar, com tornar a nàixer, no sé massa bé per què, però em sentia capaç de fer el que em proposara. Era ... estrany, estava a un carrer del meu poble, però no era el meu poble; estava ple de fanalets rojos decorant-lo i a tots els llocs sonava una subtil música que em tranquil·litzava.

El més sorprenent? Tota la gent que conec estava allí, sí, però no eren com són elles i ells, no, s'havien convertit en animals del zodíac xinés. Sort que sols era un somni! Encara que tenia la seua gràcia.

La meua millor amiga Helena, sempre tan presumida, fins i tot a la classe d'Educació física, ara era una serp molt elegant que ballava entre els fanalets al ritme de la majestuosa música oriental i deixava al darrere seu un rastre de purpurina rosa.

El meu germà, millor dit el pesat del meu germà, sempre tan inquiet i intens, era un cavall que portava un paeller de casc mentre corria pels carrers jugant als superherois.

Noelia, la profe de música, que en realitat és un poc despistada, era una cabreta que tocava una flauta vertical de bambú amb una dolçor que feia plorar. I si no recorde malament, ella havia dit que s'anomenava «xiao».

Fins i tot, el xic del bar, que sempre em fa somriure amb les seues bromes, ara era un tigre fort, protector, que rugia com si volguera confessar algun secret.

I és curiós com, entretinguda en els altres, no m'havia adonat del que era jo: una xicoteta llebre. Em sentia insignificant en aquest món tan estrany, però també capaç de veure el que altres no poden, de córrer, d'observar, d'escoltar. Era ràpida, intuïtiva. I vaig començar a entendre.

Cada animal actuava segons la seua personalitat, única, irreplicable i que marca la seua identitat. I jo com a llebre em vaig ensenyar a mirar de manera més profunda sense quedar-me sols en les aparences, en la primera impressió que no sempre és la correcta.

Quan m'he despertat, la professora encara parlava de la influència de la música oriental al cinema. Ningú s'havia adonat que m'havia adormit, però jo sí que m'havia adonat d'una cosa més important: *la vida és com una melodia plena de notes. No cal que tots sonem igual ni anem al mateix ritme*, el que importa és que aprenguem a escoltar-nos, a entendre que darrere de cada nota hi ha una història, un cor, un somni. ●

Àries i el foc

Caliu literari

Guillem Camarena Saiz

N

Portal 26

M

'endinse en el món del zodíac per a parlar-vos d'Àries, un signe que, com a element principal, té el foc. Els fallers i les falleres també tenim el foc com a element principal. Aquest element ens fa reflexionar, brillar, cremar, renàixer..., i és en aquest últim verb en el qual em vull centrar. El verb renàixer ens ha marcat molt perquè ara

fa poc més d'un any, vam renàixer del fang que vam tindre a conseqüència de la terrible Dana.

Tenim un gran sentiment faller igual que el signe del qual estic parlant. Àries té una franquesa i espontaneïtat que fan que siguen persones autèntiques i directes. En el nostre dia a dia podem trobar algunes persones molt autèntiques, com per exemple la nostra amiga que té la mateixa forma de ser i la mateixa personalitat quan es relaciona amb diferents persones, capaç d'alegrar-te el dia amb un simple «Xe, com estàs?», o un amic que et diu les coses clares i amb respecte per tal que millores els teus defectes. L'animal que representa aquest signe zodiacal és el carner, un animal que reflectix perfectament la seua força, valentia i determinació per enfrontar-se a qualsevol repte.

En definitiva, tant els fallers com els Àries compartim eixa energia que ens impulsa a començar de nou, a lluitar amb passió i a no rendir-nos mai davant les dificultats. Som foc que crema, però també foc que renaix. Que aquesta força interior continue guiant-nos i que, com el signe del carner i com la flama fallera, sempre trobem la manera d'alçar-nos més forts i amb més esperança després de cada tempesta. ●

Entre farolets i trons

Caliu literari

Raquel Barber

N

Portal 26

En la llum dels farolets, la Xina desperta els seus desitjos. Nosaltres, entre trons i coets, despertem la vida cada març.

Els dansen amb dracs que travessen els carrers, nosaltres amb flames que pinten el cel de Tavernes.

Els penjen fanalets per atraure la sort, nosaltres muntem monuments per celebrar el foc que ens uneix.

Dos mons separats per mars i continents, però units per un mateix sentiment: el de la flama que il·lumina, crema i renaix.

Perquè ací, al Portal de Valldigna, cadascú és un signe: el drac valent, el bou pacient, el tigre fort o el conill discret.

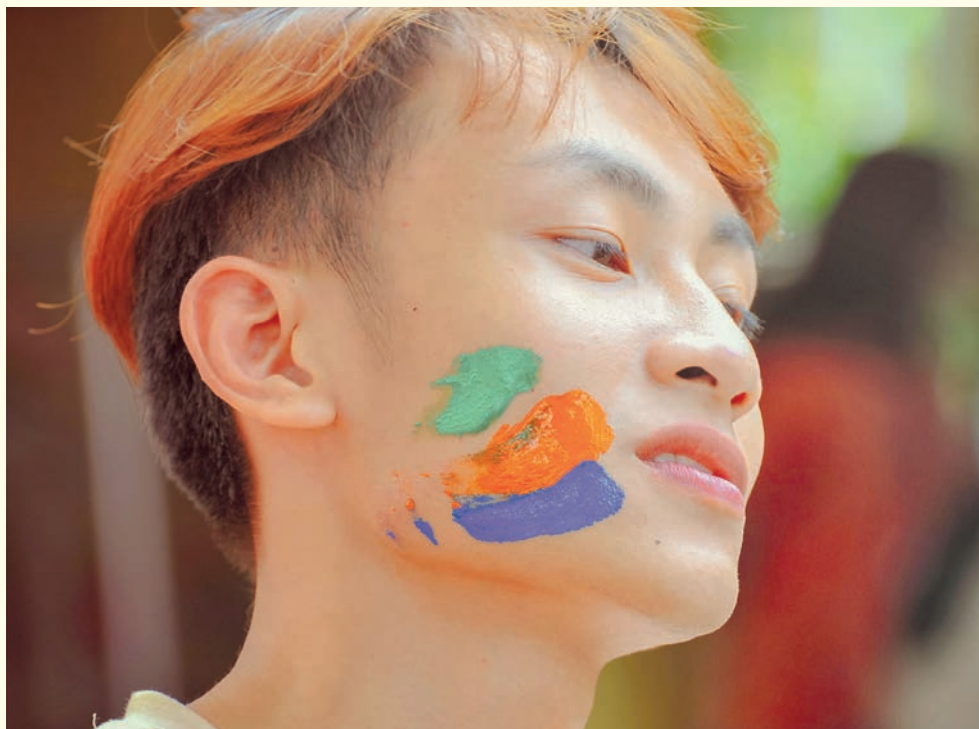
Però quan arriba març, tots els signes es barregen i naix el nostre propi zodíac: el dels fallers i falleres que riuen, que treballen, que s'emocionen i que creuen en el foc com a principi i no com a final.

Entre farolets i trons, descobrim que no hi ha fronteres, que la flama parla tots els idiomes i que cada espurna ens recorda qui som: un poble que crema per renàixer, que plora i riu davant la mateixa llum, que transforma el fum en esperança.

Xe, que mai s'apague la flama que ens uneix, ni el foc que escriu en el cel la nostra manera de sentir i de viure. ●

Xe, quin arròs més viatger

Caliu literari

Pau Tarín

N

Portal 26

De la Xina al cor valencià,
l'arròs viatja, no s'oblida mai.
Ell naix allà, en camps tranquils,
i creix ací, entre sols subtils.

Un gra que uneix dos mons distints,
amb mans que el cuiden i cors ben fins.
Siguen bastonets o cullera en mà,
xe!, l'arròs és festa allà on va.

A València, l'arròs és rei,
de l'Albufera fins al carrer.
Naix en el fang, brilla amb el sol,
i en cada gra, un casal que vol.

Amb verdures, carn o de la mar,
l'arròs valencià, fa tremolar.
És dinar, és diumenge, és reunió,
xe!, és l'orgull d'un poble fet unió.

**A la Xina, entre muntanyes i camps d'aigua,
allí l'arròs mai no s'apaga.
És menjar, és tradició,
és part del cor de la nació.**

Amb bastones i pau,
cada granet és gest sagrat.
Del fang al bol,
del camp al plat,
l'arròs en la Xina mai s'ha acabat.

Dues terres, dos camins llargs,
un mateix fruit en camps i marges.
xinesos i valencians, de cor valent,
xe, que bé! l'arròs és l'aliment. ●

La mirada d'un món faller al calendari xinès

Caliu literari

Galla Blasco

N

Portal 26

A

l calendari xinès, cada any ve marcat per un animal: rata, bou, tigre, drac, gos...; però ací, al nostre calendari faller, l'any es mesura en la crida, la plantà, mascletades, despertades, dinars, revetles, cercaviles, premis, ofrena i cremada del monument entre molts més

actes que es gaudeixen.

Cada animal xinés té el seu caràcter, però tots junts recorren el nostre món faller: divers, intens, sorollós i ple de vida.

Les serps són creatives, talentoses i compromeses. Demostren una gran lluïdesa en cada cosa que fan. Saber escoltar és una de les seues virtuts i, sobretot, tenen una gran capacitat d'organització. Xe, que clar ho tinc, la nostra comissió representa tots aquests tributs.

Diuen que la rata és llesta i espavilada. Xe, si estiguera al monument faller, ja se les enginyaria per resistir el dia de la cremà, de segur que ella acabaria sent el ninot indultat.

El bou, tossut com ell a soles, ens recorda aquells fallers que mai estan d'acord amb les novetats i que acaben dient, «Xe, que això sempre ho hem fet així i així s'ha de fer».

I si parlem del tigre, que és àgil, veloç, impulsiu, busca l'aventura sentint la necessitat de viure experiències excitants i aventureres i que en nombroses ocasions desafia a l'autoritat? El podem vore a les nostres mascletades i despertades, aquestes són molt excitants. En encendre la metxa i acostar-la als coets, aquests agafen una alta velocitat fins que esclaten, la mateixa que agafa el xiquet que ha tirat el coet en un lloc no permès, i és quan el veí ix a la porta de sa casa on ha esclatat el coet i diu: Xe! Qui ha sigut? Que fart estic d'aquests fallers.

El gos fidel podria ser eixe amic i faller que, quan tens un fill o filla representant, està al teu costat de manera incondicional donant suport en tots els actes perquè gaudisques. És el que acaba dient-te: Xe! Ves-te'n davant amb la xiqueta que jo ho recolliré tot i tancaré les portes de ta casa.

I, per últim, el drac que amb el seu foc, es dona suport de la nostra pólvora, fent bategar els nostres cors quan vegem que encén la flama que donarà per finalitzat un any faller més. És quan tots els fallers exclamem: Xe, que bonic ha estat aquest any i que bé ho hem passat! ●

Xe, tan diferents, però tan iguals!

Caliu literari

Irene Estruch Albacete

N

Portal 26

Mei era una xiqueta xinesa que, junt a la seua família, va vindre a València la setmana fallera.

Admirava l'alegria de la gent i tot allò que l'envoltava i prompte es va adonar que a València tenien costums xinesos com els focs artificials i els coets. A la Xina els utilitzaven per espantar els mals esperits, i nosaltres com a diversió i tradició.

El significat és diferent, però, en els dos casos, omplin el car-
rer de pólvora i de felicitat.

**La gent xinesa prepara un sopar de cap d'any
i mengen plats típics com dúmpings i peix,
nosaltres dinem a la carpa plats típics d'ací
com la paella, la fideuà o l'arròs al forn.**

Cada any el dediquen a un animal simbòlic, nosaltres, cada any te-
nim un tema de falla diferent.

Allò que més li va impactar a Mei va ser un cavall en un monument
com a ninot principal, doncs, quina casualitat, eixe any al seu país era
l'any del cavall!

En el mapa estem molt lluny, però tenim alguns costums que com-
partim. Cadascú té les seues tradicions i les celebra amb alegria i esti-
ma, però són costums que ens representen de la mateixa manera. Xe, tan
diferents, però tan iguals! ●

La història de Bruc

Caliu literari

Ona Bosch Bononad

N

Portal 26

L'any que jo vaig nèixer és l'any del tigre en l'horòscop xinès, un felí que no desperta massa simpatia entre el món animal i crec que tampoc entre el món dels éssers humans. Però vos contaré una història perquè pugueu entendre què s'amaga darrere d'este animal tan agressiu: Al cor d'una selva espessa vivia un tigre anomenat Bruc. Tothom el coneixia pel seu rugit ensordidor i pels seus atacs sob-

tats. Bruc era impulsiu i agressiu, i quan caminava entre els arbres de la selva, els pardalets callaven i els altres animals fugien espantats. Ningú gosava acostar-se a ell.

Compte amb el tigre! –xiuxiuejaven els micos–. Té el cor ple de ràbia.

Però el que ningú sabia era que, quan la nit cobria la selva i el silenci ho envoltava tot, Bruc se sentia molt menut. S'estirava prop del riu i mirava el seu reflex tremolós a l'aigua. En el fons dels seus ulls no hi havia fúria, sinó por. Por de quedar-se sol, perquè ningú l'acceptara tal com era.

Un dia, mentre Bruc rugia per espantar uns cérvols, més per costum que per gana, va entropessar amb una tortuga vella que no havia pogut fugir prou ràpid i que, per edat, ja no temia res ni ningú.

Per què crides tant? -li preguntà la tortuga amb veu calmada. Si el que vols és quedar-te sol, no cal fer tant de soroll.

El tigre es quedà parat. Ningú no li havia parlat mai així, sense por, plantant-li cara.

Jo... –va dubtar Bruc–. Jo no vull estar sol. Però si no espante, què pensaran de mi la resta dels animals?

La tortuga el mirà amb ulls savis.

– Els crits poden fer fugir de por els altres, però també allunyen l'amistat. Si vols amics de veritat, has de mostrar qui eres per dins, no només les teues sarpes.

Aquelles paraules van pesar en el cor de Bruc. L'endemà, en lloc de rugir, va seure tranquil·lament prop del riu. Els animals el miraven de lluny, desconfiats. Bruc sentia la inseguretats pujant-li com un nus a la gola, però va resistir. No va cridar. No va atacar.

A poc a poc, un conillet s'hi va acostar. Després, un ocell. Finalment, fins i tot els cérvols es van quedar pel seu voltant. Bruc somreia tímidament. Per primera vegada, se sentia segur sense fer por.

Des d'aquell dia, Bruc continuà sent un tigre fort, però va aprendre a dominar els seus impulsos. Ja no necessitava amagar les seues inseguretats darrere de la ràbia, perquè havia descobert que la confiança naix de la calma i de la veritat. I que qui fa por per protegir-se acaba sol; en canvi, qui s'atreveix a mostrar la seua fragilitat pot trobar amics de veritat, amics de cor. ●

Construint el nostre futur

Caliu literari

Grup flexible de 2n ESO

N

Portal 26

E

ra la rata, l'animal més intel·ligent i savi del zodíac xinés. El zodíac xinés el formen dotze animals que tenen diferents personalitats; el conill, el drac, la serp, el cavall, el mico, el gall, el gos, el porc, el bou, el tigre, i ella, la rata.

La rata estava molt disgustada i ofesa, portava algunes nits sense pegar ni un ull. Aquest any 2025 era el seu any, l'any de la rata i tothom sabia que era l'any dels can-

vis, i de les oportunitats, l'any d'encetar una nova etapa, una nova aventura. Era l'any de l'esperança en l'ésser humà, era l'any de canviar la manera de ser de les persones. No podíem consentir que els conflictes es resolgueren mitjançant la destrucció de vides, llars i d'infants. Tampoc podíem consentir que les coses s'arreglaren mitjançant les guerres. La contaminació era una altra de les coses que no podíem consentir, la DANA havia destrossat la nostra terra, deixant 229 víctimes en octubre de l'any passat i grans inundacions enguany. El canvi climàtic estava deixant una empremta terrible en les nostres vides i en el futur del planeta. Les xarxes socials estaven creant uns models de vida que estaven afectant les relacions i la manera de comunicar-se de les persones. Ja no parlàvem tant entre nosaltres, preferíem fer-ho a través de «tiktok», Instagram, WhatsApp, Facebook. Ja no jugàvem junts, la humanitat s'havia tornat molt freda.

Definitivament la rata havia fracassat, no sabia què fer, sentia molta impotència i es va deprimir moltíssim. La resta d'animals del zodíac xinès estaven molt preocupats i van decidir unir les seues forces per tal de buscar una solució. Es van reunir tots i decidiren regalar a la rata el millor que tenien cadascú:

El bou va regalar l'esperit de treball.

El tigre la valentia.

El conill la sensibilitat.

La serp la flexibilitat.

El cavall la llibertat.

La cabra l'empatia.

El mico l'humor.

El gall la sinceritat.

El porc l'amabilitat.

I així va ser, com treballant junts i en equip, amb un bon esperit de treball, amb molta valentia i sensibilitat, essent molt flexibles, amb llibertat, sinceritat, empatia, amabilitat i un poc d'humor, l'home va aconseguir canviar el seu destí i construir un món i un planeta millor.

«El futur es construeix amb les nostres accions actuals....» ●

Caliu faller

Recordatori dels representants de l'any 2025

Caliu faller

Ainara, Marc, Arturo i Sheila

Portal 26

C

onta la llegenda que un gran emperador navega al capdavant d'un vaixell de fusta i lluita contra bèsties i tempestes, seguint la indicació dels seus ancestres per portar els seus a un horitzó desconegut ple de records immortals. Una emperadriu i dos guerrers l'acompanyen

i, amb gran lleialtat i passió, enllesteixen els «dao de guerra» per lluitar i demostrar la vàlua de la seua dinastia.

Esta llegenda és la d'Ainara, Marc, Arturo i Sheila, protagonistes d'un relat ple de sentiments, acció i molts actes «ajornats» que té inici el dia 11 de maig del 2024. La travessia s'iniciava amb una crida telefònica on, amb gran emoció, els quatre decidírem acceptar el repte d'encapçalar el vaixell de les falles 2025 al costat dels nostres acompanyants.

Mil i una aventures haguérem de passar per arribar on hui ens trobem i no podem dir quina de totes ens va agradar més. Començàrem amb el sopar de cloenda de l'1 de juny, on tinguérem l'oportunitat d'iniciar-nos a l'aventura de la mà de la família de 2024, i descobrírem totes les coses bones que estaven per aplegar.

El 24 d'agost es feu oficial: amb la proclamació, tancàvem files del nostre equip i amb gran alegria dedicàvem les nostres primeres paraules als nostres fallers, amb la promesa de portar el nostre estendard al punt més alt. Aquell dia estiguérem envoltats d'un amor que ens va fer saber que durant aquest any mai estaríem sols.

El 28 de setembre donàrem la benvinguda al nou exercici, tornàrem a traure les taules al nostre carrer Major per celebrar l'inici del que seria el nostre any. Ningú podrà esborrar el sentiment provocat per estar envoltats d'una família triada que t'estima com una de sang i la sensació de saber que l'equip que acabàvem de formar seria el millor que podríem demanar. I sense temps per a pensar, el 5 d'octubre el monument anàrem a visitar. Llàgrimes d'emoció i mil abraçades de complicitat que escalfaven tota ànima, intentant desxifrar com un mar de blancor podia deixar-nos tan bocabadats.

Tot i que pensàrem que allò no es podria superar, seguíem setmana rere setmana construint moments que escriuriem als nostres cors una llegenda plena de màgia. El dia 25 d'octubre omplírem el carrer, junt amb els nostres xiquets, vestits de «La nóvia cadàver» per repartir llepolies i esglais per tot el veïnat. I l'endemà, el mig any faller ens esperava; un gran dia que unia totes les comissions i demostrava la calor de la nostra germanor.

El temps corria i desitjàvem amb tanta força aquest any, que cap tempesta ens podria desanimar. I és que el dia 27 de novembre, amb nerviosisme per les turbulències que intentaren partir el nostre vaixell, ens

apropàrem al taller per vore el nostre monument infantil. Quina sorpresa trobar aquella estructura plena de colors, detalls i ganecs d'endolcir el nostre carrer. Tots la miràvem amb il·lusió i tractàvem de decidir quin seria el ninot més bonic, i és que si aquell dia ens hagueren fet cas, ens quedàvem sense monument per cremar.

Iniciàrem la temporada de les exaltacions el 30 de novembre, i en aquest moment de la història els nostres protagonistes començaren a sentir que el somni ja era una realitat. Aquell dia, 6 comissions s'uniren per rendir homenatge a la figura que ens representaria com a poble. Aquest dia va ser un dels més especials, i és que per primera vegada ens ajuntàrem tots els representants de 2025 per donar inici a aquesta bonica etapa.

Aplegat el dia 1 de desembre, presentàrem els esbossos dels nostres monuments acompanyats dels dos artistes. I, no cal dir-ho, el dia 22 celebràrem tots junts el cap d'any anticipat, amb el desig de viure plenament totes les aventures que aquest 2025 ens aguardava. Entre campanades, cava i disfresses, disfrutàrem dels nostres, fins que els peus ens digueren prou i comprovàrem una vegada més que el major tresor era la gent que ens envolta. La màgia mai acaba i el dia 5 de gener saludàrem a ses majestats els Reis Mags, qui recolliren les cartes dels més menuts i escoltaren els desitjos dels més grans.

I sense adonar-nos que el rellotge seguia corrent amb ritme vertiginós, començàrem a vore cada cap de setmana com els nostres companys iniciaven el seu somni. Però tota espera aplega a la fi i arribà per a nosaltres el cap de setmana més intens i bonic que podríem imaginar. Del 7 al 9 de febrer de 2025 les nostres emocions es posaren a flor de pell per l'exaltació, perquè a la nostra comissió no pararen de treballar per fer d'una idea genuïna una experiència com cap. Dies de feina i emoció, viscuts amb il·lusió i sensibilitat,

on poguérem disfrutar de mil i una sorpreses dels nostres familiars i comissió que ens demostren una estima infinita.

Viatjant en contra de la voluntat de l'aigua passàrem per mil i una experiències. La següent seria el 15 de febrer, quan obriríem el bagul dels tresors de la infància i desfilàrem com a la comparsa més gran del poble. Llums, colors, cançons, fum, imaginació i 2 prínceps amb 2 princeses que conqueriren els cors de la seua terra. En aquell moment sols podíem plorar d'alegria per vore reconeguda la gran feina i el temps invertit dels nostres.

Una vegada passat aquest acte, l'espai i el temps es difuminen mentre creen un ambient independent del món real. El 21 de febrer tinguérem les albadès i la gent que més ens estima va preparar els millors versos per a expressar tot el seu suport. El 22 celebràrem la crida, sense por a la pluja; els estendards acaronen el cel i els fallers reclamen amb fervor la setmana fallera. Quatre representants al peu de l'ajuntament esperen abraçats i de la mà el crit de guerra que inicia la gran setmana. Coronàrem la nit amb un sopar de germanor; ballàrem tota la nit sabedors que el nostre moment acabava d'arribar. I el dia 23 tancaríem aquell mes amb la presentació del nostre gran tresor, la nostra llengua, el nostre llibret. L'equip encarregat ens posà els pèls de punta amb les seues idees i el seu treball on recordaven que les falles no sols som festa, sinó cultura.

I després de mesos navegant, els nostres protagonistes per fi divisen la terra promesa. Amb decisió inicien un mes de març on l'agenda estava plena, però no de descans. El primer dia del mes arreplegàrem el nostre premi del llibret a València i, en acabar, tornàrem a la nostra falla per celebrar el concurs de paelles que encetava l'inici de les retrobades a l'envelat en aquestes falles.

Sense adonar-nos-en ens plantem a una setmana de reiniciar el cicle de les falles.

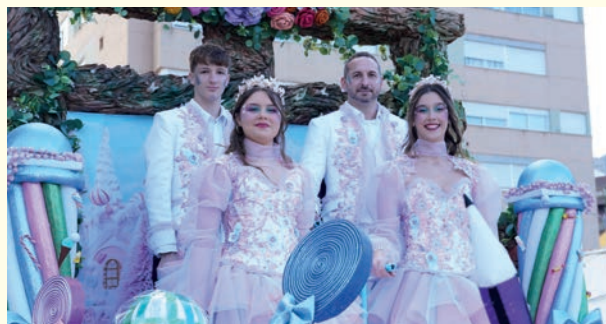

Mascletades amb bona companyia i vistes, sopar de la dona, matinal motera, premis dels ninots indultats i cercavila del cava. Unes setmanes plenes de sentiments trobats, en les quals no sabíem si preferíem parar el temps o deixar-lo avançar. I en arribar el 13 de març, férem el trasllat dels primers ninots a l'envelat per poder muntar.

Aquestes falles, si hem après a alguna cosa, és a ballar davall la pluja. Davant d'un sentiment d'impotència per no poder lluir tota la feina i la dedicació del nostre equip de monuments, decidírem secar-nos les llàgrimes, abraçar-nos i esperar sota la pluja el nostre jurat; cap cosa podrà superar el sentiment de família que aquell dia poguérem notar. La nit del 17 de març es respirava màgia; una abraçada fonia quatre persones per a rebre uns premis somniats. L'aigua no perdonava i un envelat de gom a gom vibrava al so d'un tercer i segon premi, que ens feia sentir immortals. I és que cap tempesta farà parar el vaixell dels nostres representats.

Per variar un poc el dia 18, la nostra «maret» es quedà esperant, i és que per la pluja s'ajornà l'ofrena. Com ja sabem, això no ens podria parar; així que la nostra festa es muntà amb cercaviles i un entarimat. I encara que la pluja pareguera el pitjor monstre al qual els protagonistes podrien fer front, al llarg del camí s'adonaren que havien d'estar agraïts, i és que les seues falles s'allargarien per poder celebrar l'ofrena el dia 22 i disfrutar un dia de falles fora de temporada.

I arriba el que sembla la fi del llarg viatge, i el dia 19 comença amb el despertar del poble amb trons i xocolate. Des de la missa a Sant Josep fins a la cremà, visquérem el dia de més emoció de l'any. L'aventura arribava a la fi i els nostres protagonistes, plens d'alegria i d'emoció, havien d'acomiar-se de tot allò viscut per deixar que formara part del record. D'aquesta manera, els quatre, agafats de la mà, disfrutaren dels colors que pinta-

ren els cels i les flames que escalfaren les seues cares a les 21.00 h del dia 19 i a les 02.54 h del dia 20, mentre observaven com el símbol tangible de la seua lluita es rendia davant d'ells. Acompanyats per la gent que més estimen no quedava altra cosa que agrair entre somriures i llàgrimes de felicitat que aquest viatge, encara que turbulent, fora millor d'allò esperat.

I com tot té un principi i un final, per acabar, volem donar les gràcies a tots els qui han fet de cada moment una vivència que perdre per sempre en els nostres cors. Gràcies a família, amics i a la nostra comissió per l'esforç i l'estima que heu posat en cada moment, els ànims i l'alegria. Amb tota l'estima del món toca escriure un final per a aquesta llegenda, però... Qui sap?... amb la valentia que caracteritza els nostres protagonistes, potser seguisquen perseguint altres terres promeses... Així que, en compte de punt final, ho deixarem amb un: «Continuarà...».

Salutació

Carlos Torres i Fillol

REGIDOR DE FALLES AJUNTAMENT
DE TAVERNES DE LA VALLDIGNA

Caliu faller

Portal 26

Estimats fallers i falleres de la Falla Portal de Valldigna, veïns i veïnes de Tavernes de la Valldigna,

És un autèntic honor poder adreçar-me a vosaltres en un any tan assenyalat com aquest, en què la vostra estimada comissió celebra el 50 aniversari de la seua fundació. Mig segle d'història és la mostra viva del compromís i l'estima que un grup nombrós de gent sent per la festa fallera.

La Falla Portal de Valldigna va ser la primera comissió fallera del nostre municipi, pionera i referent per a les cinc que han vingut després. Sense el vostre pas valent i decidit, les Falles a Tavernes no serien el que són hui. Aquella flama que es va encendre l'any 1975 continua viva, alimentada per cinquanta anys d'esforç, tradició i germanor.

Durant aquest mig segle heu sigut molt més que una comissió, heu sigut escola de fallers i falleres, espai de convivència, motor cultural i centre social del poble. Heu contribuït a fer gran la festa i, per tant, a engrandir el nom de Tavernes dins del món faller.

En permetreu, en aquest moment de celebració, tindre un record sentit per a totes aquelles persones que han format part de la comissió i que ja no estan entre nosaltres. Cadascun d'ells i elles han deixat una empremta que continua present a la vostra memòria. La seua dedicació, estima i entrega fan possible que hui pugueu celebrar aquest aniversari amb orgull i emoció. A ells i elles, el nostre homenatge més sincer.

També vull felicitar els actuals membres de la comissió, als qui continueu treballant any rere any per mantindre viu l'esperit faller. Sou hereus d'una gran responsabilitat, però també d'un llegat preciós que honreu amb cada acte, a cada monument.

Des de l'Ajuntament, i com a regidor de Falles, vull transmetre-vos la meua més sincera enhorabona. No només per arribar a aquest 50 aniversari, sinó per la manera com ho heu fet, amb dignitat, constància i amor per la festa.

Vos desitge unes Falles plenes d'alegria, retrobaments i emocions. Que aquest 50 aniversari siga l'inici d'una nova etapa, ja que la Falla Portal de Valldigna encara té molt per oferir, i estic segur que continuarà fent història amb la mateixa passió de sempre. Per molts anys més de música, pólvora i germanor.

Visca les Falles! Visca Tavernes! I visca la Falla Portal de Valldigna! ●

Salutació

Encar Mifsud i Estruch

REGIDORA DE CULTURA AJUNTAMENT
DE TAVERNES DE LA VALLDIGNA

Caliu faller

Portal 26

Com escrivia Vicent Andrés Estellés: «Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses». I, efectivament, en aquests cinquanta anys d'història de la Falla Portal de Valldigna, n'han passat

moltes: alegries, reptes, canvis, moments difícils, d'altres de plenitud i d'esforç... Però, per damunt de tot, ha hagut constància, estima i compromís. La Falla Portal de Valldigna ha crescut, s'ha adaptat als temps i ha sabut mantindre viu l'esperit que li va donar origen. I, com ella, també el nostre poble i la nostra societat han viscut una profunda transformació al llarg d'aquests anys. Tavernes i la seua gent hem crescut, ens hem modernitzat i hem obert noves formes de convivència, però sense perdre mai la nostra essència i sent un referent de cultura i estima per allò que som.

«Han passat anys, molts anys; han passat moltes coses» i és que cinquanta anys són molt més que una xifra. Són el reflex de la nostra història, des d'aquells inicis plens d'illusió i senzillesa que van sembrar la llavor de la festa fallera a Tavernes de la Valldigna, fins ara, on la passió compartida que ens uneix com a poble i com a festa, continua batent amb força.

Cinquanta anys, es diuen molt prompte. Però dins d'aquestes dues paraules hi caben tants moments, tantes cares, tantes rialles, tantes anècdotes... Són les converses dels primers sopars al casal, les matinades de plantar, els nervis de les exaltacions, les abraçades després de la cremà... Cada instant, cada paraula, cada mirada, cada persona... ha anat teixint la història d'una falla que ha crescut junta, generació rere generació, amb la mateixa illusió que el primer dia.

En aquests cinquanta anys ha hagut milers de mans que han treballat, sovint en silenci, perquè

tot isquera bé: mans que han cosit disfresses, que han venut loteria, que han fet llibret, que han muntat carpes, que han preparat paelles, que han redactat els escrits... Mans que han pintat decorats, que han arreplegat taules de matinada, que han fet torns de barra, que han preparat les exaltacions, i que han trobat, malgrat el cansament, un somriure per continuar. Totes elles formen part de la història de la Falla Portal de Valldigna.

I també hi ha els ulls que ja no hi són i les veus que el temps ha apagat, però que sempre estaran als nostres cors i formen part fonamental de la Falla Portal de Valldigna. Perquè tots ells —els que van somiar, els que van construir, els que van estimar aquesta falla amb passió—, són també una part important d'aquest aniversari.

És per això que m'agradaria que aquestes paraules en l'any de celebració, siguen un homenatge per a les persones fundadores, que amb esforç i visió van fer nàixer aquest somni.

Als qui han treballat incansablement per mantindre'l viu: presidents, falleres majors, artistes, comissions, col·laboradors, col·laboradores i veïnat. I també a aquells que ja

no hi són, però que continuen a la nostra memòria col·lectiva.

Durant aquest camí, com no podia ser d'altra manera, també els llibrets han tingut un paper fonamental. Autèntics tresors que, any rere any, recullen la veu, els pensaments, les imatges, les il·lusions i els fets que ens han anat definint. Com sempre m'agrada dir, els llibrets són molt més que paper imprès, són un mirall del temps que passa, són memòria escrita, transmissió de cultura i són crònica viva del que som. Gràcies a ells podem conèixer la nostra història, comprendre l'evolució de la festa i preservar el record d'aquells que la van fer possible. A les pàgines dels llibrets de la Falla Portal de Valldigna es troba la memòria de mig segle de cultura i d'amor per la festa perquè els llibrets han sigut com el fil invisible que ha anat cosint els nostres records.

Des dels primers llibrets senzills fins als actuals, plens de reflexió i bellesa, tots han sigut un testimoni fidel de la nostra evolució. Però si tot açò ha sigut possible és gràcies a les persones que hi ha darrere de cada equip de llibret. Dones i homes que inverteixen moltes hores de dedicació, de creativitat, d'estima per la llengua, per la cultura i la festa. Dones i homes que tenen una gran dosi de passió pels llibrets de falla i que aconsegueixen, com si de vertaders garants de la nostra cultura es tractaren, donar forma a les històries i emocions compartides que romandran per sempre a la nostra història. És per tot açò que vull agrair la gran tasca que fan totes les persones que any rere any ens fan aquest regal literari, cultural i històric.

Arribant a la fi d'aquestes línies em resta desitjar-vos que la lectura d'aquest llibret us faça viure moments especials.

Bona lectura, bones falles i feliç aniversari per a totes i tots,

Per cinquanta anys més de festa, de cultura i de vida compartida. ●

Isabel Gimeno Sancho

FALLERA MAJOR
Tavernes de la Vall d'IGNA
2026

Salutació

Emilio David Grau Pons

PRESIDENT FALLA PORTAL

Caliu faller

Portal 26

Estimats fallers, falleres i amics,
És per a mi un gran orgull poder adreçar-me a vos-
altres en este any tan especial per a la nostra co-
missió: el 50 aniversari de la Falla Portal.

En primer lloc, vull donar-vos les gràcies.
Gràcies perquè si esteu llegint este llibret, és
perquè estimeu les Falles i tot allò que envolta el món faller. Grà-
cies també per contribuir, amb el vostre suport, al manteniment
i desenvolupament de la nostra cultura, de les nostres tradici-
ons i de la nostra llengua. Sense vosaltres, res del que som seria
possible.

El llibret que teniu entre mans és una bona mostra d'això. Ja
fa temps que va deixar de ser un simple recull de noms i esbossos
per a convertir-se en una vertadera expressió cultural: un espai
on conviuen històries, poemes, articles i records que ens trans-
porten entre la realitat i la ficció, i que ens recorden el valor
de les nostres arrels.

Per això, vos convide a gaudir-ne amb calma i il·lusió, sabent
que darrere de cada pàgina hi ha un trosset de la nostra festa.

Per a mi, ser president en un any tan important no és sols
un honor, sinó també una gran responsabilitat. Molts presidents
abans que jo han tingut el privilegi de dirigir-se a vosaltres, i tots
ells han deixat la seua petjada. Hui, em toca a mi assumir este
repte amb passió i amb el compromís de representar una comi-
sió amb molta història i amb uns ideals ben arrelats a la nostra
cultura valenciana.

No vull deixar passar l'oportunitat de dedicar unes pa-
raules als nostres màxims representants d'este exercici 2026.
La nostra fallera major, **Dolo**, la nostra fallera major infantil,
Mireia, i el nostre president infantil, **Migue**, són l'exemple
més clar de la passió i l'entusiasme que ens mou com a comissió.
A ells els desitge que visquen intensament cada acte, cada mo-
ment i cada record, perquè enguany quedarà gravat per sempre
en les seues memòries i en les de tots nosaltres.

Així doncs, vos anime a participar activament en les celebra-
cions d'este 50 aniversari, a compartir junts moments plens
d'emoció, records i germanor. Estic segur que, com a bons valen-
cians i fallers, farem brillar els nostres carrers amb colors, pól-
vora, foc i festa. ●

Vida del President

Caliu faller

Emilio David Grau Pons

Portal 26

Esta és la història del nostre president, vista des dels ulls de les persones que l'estimen i que l'han acompanyat al llarg de tota la seua vida.

President de la Falla Portal de Valldigna del 50 Aniversari: Emilio, el nervioset! (*així és com et coneixíem al si de la família en la teua infància*).

L'any 1978, quan gairebé jo tenia dos anys i tu uns quatre, comença la nostra trajectòria fallera i la comencem junts, per-

què com a germà major et tocava portar-me a tots els llocs i eixir amb mi de faller, així que durant molts anys creuàrem junts la passarel·la. Qui hauria dit que aquell xiquet que ens feia traure els cabells verds a M. José i a mi lideraria els més menuts de la falla uns anys després? Ja apuntaves maneres! (Noe)

Però el temps passa i ens fem majors. I creem la nostra pròpia família amb l'arribada de la primera xiqueta a casa, Carla. Justament, eixe mateix any, Noe és fallera major i sense pensar-ho dos vegades, decideix donar-la d'alta a la falla i a mi, amb ella. Més tard va vindre Paula i, de nou, embolic en la falla. Eixe any em proposaren ser regina i tu no vas dubtar ni un segon a dir que sí; fins i tot vivint a Barcelona com estàvem. I com no hi ha dos sense tres, vam tindre a Marc. Encara recorde quan eixírem vestits de fallers per a acomiadar l'any d'Amparo, jo embarassada de Marc tres setmanes abans que nasquera. (Arancha)

I sí, els anys continuen passant, la família va augmentant i els teus nebots i nebodes, ja adults, volem fer-te costat per a tot el que necessites i aprofitem este espai del llibret per dedicar-te estes paraules:

Per a mi, eres l'espill on mirar-me. Des de menut sempre he volgut ser com tu de modern i anar a l'última, no sols eres mon tio sinó que, a més, eres el meu padrí. Encara que estiga a terres catalanes, no dubtes que estaré present en tots els actes que la falla organitze. (Adri)

Aquell diumenge 26 de gener de 2014 el recorde amb alegria i amb llàgrimes als ulls. El dia de la meua presentació, el meu cor estava a mitges: una part a la Casa de la Cultura i l'altra a Mèxic. Tot i la distància, et vaig sentir tan a prop com si estigueres allí. Vas dissenyar una presentació que mai haguera pogut imaginar i, encara que no vas poder estar present, em vas dedicar unes paraules que emocionaren tot el saló. (Andrea)

I qui anava a dir-te que eixa falleta tan boniqueta que vas escollir per a mi ens anava a convertir en campions? I ho hem sigut, no una vega-

da, sinó dos. Però encara ens queda ser-ho una tercera... Sempre pendent de nosaltres pertal que TOT isquera d'allò més bé en els anys on hem representat la nostra benvolguda falla. I és que no podia ser d'altra manera quan es du tan endins el sentiment faller. (Júlia)

2019, ja em toca a mi. Ací vas estar tu, al costat de la mamà. Es podria dir que eres el cap pensant que treballava a l'ombra; assegurant-te que tot fora perfecte. Cada acte que vas preparar va ser millor que l'anterior, i així, fins a la meua presentació. Recorde amb més emoció el dia del lliurament de premis, dia en què em vas dir: «El més segur és que t'emportes un sisé». Em feres una besada molt forta i te n'anares a esperar els resultats a un costat de l'escenari. Aleshores, va succeir una cosa inesperada: «Segon premi, falla Passeig». Vaig pujar a pel premi i allí estaves tu, amb llàgrimes als ulls, plorant com si fores un xiquet xicotet de nou, orgullós de la teua falla, la guanyadora. (Carla)

Tio, estic molt orgullosa de poder veure't complir el teu somni de representar la nostra falla. Per a mi no sols eres el president, eres el tio que ha estat sempre al meu costat donant exemple, el que anima, el que conta acudits els diumenges de dinar a casa dels avis, però el que destaque per damunt de tot és que mai et rendeixes i fas molt per esta falla. (Carme)

Nosaltres dos tampoc podíem faltar en este any tan especial per a tu. Malgrat que no som del món faller, hem vist la vostra estima per les falles que heu inculcat als vostres fills i filles. El papà i la mamà estem molt orgullosos de poder veure't fer realitat els teus somnis. Has arribat molt lluny i estem segurs que arribaràs més enllà. Sols et volem desitjar un gran any faller junt a les teues germanes, cunyats, nebots i com no, amb els teus tres fills i Arancha. (Emilio i Encarnita)

Papà, eres el meu exemple a seguir, la persona en la qual m'inspire en cada pas que done. Em sent profundament orgullo-

sa que sigues tu qui represente a cada faller i fallera d'esta comissió, de la falla de la teua vida i, sobretot, de poder dir que soc la teua filla. (Paula)

Des de ben menut, has format part d'esta comissió, més anys dels que arribes a recordar. Per les teues venes corre sang fallera; el teu esforç, el teu compromís es reflecteixen en cada acte, en cada presentació, en cada paraula que pronuncies. Només cal mirar les cares emocionades del públic per a entendre el que transmits: llàgrimes, somriures i pell de gallina en escoltar el que amb tant de cor prepares per a tots. Has tornat a omplir la nostra casa d'alegria fallera, d'illusió i d'entusiasme. I pots estar segur que en cada acte, a cada moment important, estarem tots al teu costat, agafant-te de la mà i gaudint amb tu d'esta experiència. (Marc)

Jo et parlaré de l'actualitat. Com a anècdotes d'estos últims mesos al capdavant de la Junta directiva et diré: que has canviat la periodicitat de les reunions (quinzenals, minipunt per a tu!), les dirigeixes com a l'exèrcit (mane i ordene. Ah!, i no parles quan no toca perquè em claves la mirada fulminant i l'expulsió directa; tot i això, jo xarre i proteste igual); però no sols eres estricte, sinó també molt divertit (a la demostració de tots els teus estils de ball de la festa de benvinguda em remet, encara estan tots rient), i per últim, dir que AMB TU sí que ens ha tocat un pessiguet a la loteria ordinària (somni d'algun antecessor teu no complit). (M. José)

Emilio, et volem, i estem molt feliços que sigues tu qui represente la Falla Portal de Valldigna en el seu 50 aniversari. Enhorabona! ●

A ma mare, fallera major

Dolores Escrihuela Català

FALLERA MAJOR FALLA PORTAL

Caliu faller

A l Portal de Valldigna la pólvora ja ressona,
50 anys de memòria, de festa que mai abandona.
Tanques totes les revetles amb rialla i alegria,
em compres coets que ballen i encenen la nit amb harmonia.

Res et queda descuidat, prepares amb dedicació,
vestits, monyos i saragüells, tot amb gran perfecció.
M'ihlusiona que enguany sigues tu l'elegida,
la que guie la nostra falla en la festa més sentida.

No m'ho esperava i confesse: m'ompli de felicitat,
perquè estaré al teu costat, compartint de veritat.
Mon pare, encara que foraster, s'ha sabut enamorar
del foc, del soroll i de la festa que la falla sap donar.

I les falles que vindran estaran plenes de vida:
exaltació, plantà, cercaviles, xocolatades compartides,
mascletades, revetles i la cremà final...
a cada acte hi serem, la família i les amistats,
que d'això, mare, en tens a cabassos i són un regal.

Érem, som i serem una família fallera,
des dels meus besiaios Lolita i Juan Català,
a la iaia Dolores, orgull de la nostra llar.
Junt amb el meu cosí continuarem amb passió,
transmetent la festa als nostres, de generació en generació.

Jo, «astupendet» de cor, amb nervis però amb emoció,
quan tu em mires, mare, amb orgull i compassió,
el meu esforç té sentit, com un coet d'alegria,
que esclata al cel de festa i ompli el poble de fantasia.

Mare, este aniversari és teu, és nostre i del casal,
tu seràs la llum més brillant de la festa magistral.
I quan la música sonarà i el poble et vulga aclamar,
seràs fallera major... i ningú et podrà igualar!

Portal 26

Vida de la Fallera Major

Caliu faller

Dolores Escrihuela Català

Portal 26

En parlar de la història de la nostra falla és inevitable parlar de tu, tata. Eres part d'esta història des del mateix moment que va nàixer la comissió de la Falla Portal de Valldigna, fa ja 50 anys. Els teus primers records fallers estan ben plens, de la mà del nostre iaio Català, membre dels inoblidables i estimats fallers de l'equip A i faller de soca-rel; de la nostra mare Dolores, incansable i sempre atenta; i com no, del nostre pare Pepe donant-nos suport com sempre.

Et duien als actes i cercaviles amb la il·lusió de veure com el casal, baix de casa, era una segona llar. Allí vas créixer, jugant, d'arreglègà mentre déiem «la voluntat per a la falla», menjant bunyols i sentint olor de pólvora, envoltada d'aquella atmosfera fallera que tant et marcaria.

Ja de menuda vas demostrar la teua passió: amb només 9 anys vas tindre l'honor de ser fallera major infantil. Aquells anys van estar plens d'illusió, de nervis i d'aquella alegria infantil que encara hui et brilla als ulls quan recordes eixos moments. En la comissió infantil vas viure playbacks memorables, i el teu paper era el de la inconfusible Teresa Raval, arrencant somriures i aplaudiments a tots. Però la teua implicació no es va quedar ahí. Qui et coneix sap que eres d'eixes que no es perd un acte, que disfruta de la festa com la que més i que ha sabut combinar sempre la part més solemne de la festa amb la més festera.

De fet, qualsevol que hem compartit revetla amb tu ho podem confirmar: si hi ha música i festa, eres de les últimes a marxar, sempre acompanyada de la teua inseparable amiga Encar. Tots els balls, rialles i nits eternes formen part dels millors records que han anat construint una vida fallera plena d'anècdotes.

Tu eres una de les «Astupendes», eixe grup que sempre sap donar el puntet d'ambient i de diversió que tota falla necessita, esperant amb ànsia el descans de l'orquestra per gaudir dels vostres balls. Amb vosaltres, tot acte és més divertit, més especial i més viu.

Enguany, el destí, la il·lusió i la insistència de la teua germana han volgut que complisques un somni que, encara que mai havies dit en veu alta, sempre estava ahí, guardat en algun raconet: ser fallera major. I no podia ser d'una altra manera, a més en este any tan especial. Un pensat i fet que ha resultat ser un encert i que estàs vivint amb tota la inten-

sitat i emoció del món, escrivint una pàgina única de la teua vida.

Però si parlem de tu, Dolo, també hem de parlar de la teua faceta de mare. Ara eres tu qui acompanya el teu Miquel en el camí faller i li transmetes tot el que has rebut, comparteixes amb ell la illusió de viure la festa des de dins. Una continuïtat preciosa que demostra que les falles, més que una festa, són una manera de viure i de créixer en família.

Has estat sempre a punt per a tot: decorar falla, eixir a un playback, imaginar i crear una disfressa espectacular o de treballar hores i hores perquè tot estiga perfecte, carregat de paciència i de dedicació, sense faltar a cap exaltació vestida de fallera.

I si alguna cosa també et defineix és la teua generositat. Sempre has sabut obrir les portes de la festa fallera als teus amics «forasters»; els reunies a tots a l'envelat per tal de fer festa, i de la bona. Aquelles taules llargues, plenes de gent diversa, música i rialles, són la millor mostra del teu esperit obert i acollidor.

I com a bona Peixos, Dolo, eres pura sensibilitat i empatia. Tens eixa capacitat especial d'escoltar, d'entendre i de posar-te al lloc dels altres. Saps crear harmonia, unir gent diferent i aconseguir que tots se senten part d'una mateixa família. Però, al mateix temps, tens eixa calma i discreció típica del teu signe, treballant moltes vegades a l'ombra, sense buscar protagonisme, però deixant la teua empremta en tot el que toques. La teua manera de viure les falles no és només festa i música; és també emoció, connexió i sentiments a flor de pell.

Sempre mostres un gran respecte per les tradicions. Cuides amb minuciositat els detalls de la indumentària fallera, els complements i els pentinats; t'assegures que tot estiga perfecte i fidel a la nostra història i cultura, qualitat i destresa heretada de la nostra mare.

Tata, juntes formem un tàndem perfecte: dos cabets pensants, sempre ideant, treballant i gaudint per la nostra falla. No hi ha res més bonic que compartir esta passió amb tu; créixer de la mà, dins i fora del casal, i veure com la història es repeteix ara també amb Unai, el teu nebot. Viure este any tan especial amb tu és per a tota la família una alenada de felicitat i alegria tan necessària per a tots.

50 anys junts, 50 anys de records, d'anècdotes i de moments compartits. I ara, amb tu com a fallera major, podem dir que tanquem un cercle perfecte, amb la seguretat que encara queden molts més moments per viure, amb la mateixa il·lusió de sempre. Dolo, eres l'exemple que les falles són molt més que monuments: són persones, treball, festa i estima compartida. ●

Salutació

Migue Vercher Talens

PRESIDENT INFANTIL FALLA PORTAL

Caliu faller

Estimats fallers,
Per a mi és un gran orgull poder ser el president infantil de la Falla Portal de Valldigna en un any tan especial en què celebrem el 50 aniversari de la nostra comissió.

És molt bonic poder viure este exercici tan important al costat de la meua fallera major infantil, Mireia, la nostra fallera major, Dolo i del president, Emilio; així com de les regines i acompanyants que, a més de ser grans representants, són també grans amics meus. Junts formem una xicoteta família que compartirà moments que mai oblidarà.

Vull agrair a tota la comissió infantil el fet de fer-me sentir tan especial, a la meua família, el seu suport i a la comissió major, la gran tasca que fan, ensenyant-nos cada dia què significa ser faller.

Espere que tots junts passem uns mesos plens d'alegria, que omplim els carrers de música, pólvora i somriures, i que tots els fallers i falleres, tant xiquets com majors, gaudim d'este aniversari tan especial que quedarà per sempre en la història de la nostra falla.

Les portes del nostre casal estan obertes per a tots i us convida a participar de tots els actes i que fem d'estes Falles unes festes inoblidables.

Visquen les Falles i visca la nostra falla. ●

Portal 26

Vida del President Infantil

Caliu faller

Migue Vercher Talens

Portal 26

Migue, una de les coses que més t'agrada és escoltar anècdotes de quan tu i Éric éreu xicotets, mirar fotos i repetir una vegada i una altra les mateixes històries entre rialles i grans moments tots junts. En aquest espai del llibret destinat al president infantil, tenim l'oportunitat de contar-te la teua vida fallera d'aquesta manera tan entranyable per a tu.

Podríem dir que ja portaves la festa fallera dins abans de nài-

xer. En la panxeta de la «mami» formares part del grup artístic de la falla i tan sols amb quatre dies de vida et vestires per primera vegada de falleret. Vas vindre al món el 10 de desembre del 2012 i, com que la tradició mana que els nadons fallers isquen al llibret el seu primer any, junt amb la llista de coses preparades pel teu naixement, estava el teu jupetinet confeccionat amb molta illusió per la uela Amparo. Les encarregades del llibret esperaven la teua foto per a poder-la enviar a impremta, així que en arribar a casa de l'hospital, no cabia altra que vestir-te de faller per fer-te l'esperada foto.

Eixes festes de Nadal també la falla et guardava un paper molt especial: el de Xiquet Jesús en el betlem faller, un record entranyable que mai oblidarem. Poc després, el 3 de febrer de 2013, fou la teua primera presentació: amb sols dos mesets de vida, tranquil i adormit als braços del «papi» i acompanyat per la «mami», vas ser presentat com el nadó més menut de la falla i, en aquell moment, ja podies presumir de trajectòria fallera.

La casa dels avis sempre ha tingut les portes obertes a la falla com un segon casal, així que prompte el casal es convertiria en una segona casa per a tu, una extensió de casa dels avis on treies les teues joguines per a jugar amb Aitana i Xavi, dinaves o sopaves amb els oncles i els «papis»... un lloc familiar on a més hi havia una gran quantitat de xiquets i xiquetes (hui, 13 anys després, grans amics) amb qui gaudir de les innumerables activitats que prepara la falla per als més menudets al llarg de tot l'exercici faller.

En el 2014, el tio Javi fou president i, com ja saps, (perquè passa prou sovint) quan un membre de la família té algun càrrec és un any que vivim amb més intensitat si cap. Així que, en poc més d'un anyet de vida, ja visqueres la festa fallera en tota la seua plenitud: presentació major i infantil, amb els seus playbacks majors i infantils, cercaviles, despertades... anaves mig adormidet en el carro i al primer esclat d'un masclet et plantaves i ballaves al ritme de la banda mentre observaves els xiquets tirar

coets. Sempre t'ha agradat el soroll de la música, la traca i el masclet, ja tan xicotet, i també la plantada, cada vegada que passàvem per davant d'eixe gran monument alçaves el cap i el tiraves tant cap enrere que semblava que anaves a caure i et quedaves mirant-lo amb els ulls ben oberts. La cremà ja fou massa per a la teua curta edat, la son et va poder i després, cada vegada que passaves preguntaves: i la falla? On està la falla?

En el 2015 fores tu l'encarregat, junt amb els «papis», d'acompanyar Éric en la seua primera presentació, que també fou la de Martina i l'any vinent la de Daniela i ja tots junts, acudíeu a tots els actes de la falla: divendres d'infantils, ofrena, Sant Josep... Prompte vau aprendre que no importa el temps, ni el fred, que per als fallers això mai és impediment per omplir el poble de música, festa o d'una gran cavalcada del ninot. Recordem una, quan éreu molt xicotets en el 16 o 17... que feia un fred del que et cala ben endins, fred de neu, però es va decidir que la cavalcada anava avant, així durant tota la desfilada vosaltres i tota la comparsa anàveu amb jaquetes damunt la disfressa, ben abrigats, però quan passàrem per davant el jurat... fora, bona cara, balls i a lluir la feina de temps que la festa no pot parar.

El 2018 fou any «especial» per molts motius, el tio Juanjo tornava a ser president, esperàvem l'arribada de la menuda de la família i també visquérem les últimes falles de l'avi Pepe, poc després ens va deixar. En la mateixa presentació, ens emocionàrem escoltant les boniques paraules que li dedicà la comissió perquè fou part important de la nostra falla i un dels motius pels quals nosaltres formem part d'aquesta, i ens emocionàrem també presentant Flavia per primera vegada com a fallera, una barreja de sentiments que ja has experimentat i que conviuen en la festa fallera i en la vida.

Els anys 20, 21 i 22 el món es va aturar i també les falles, no plantàrem monuments,

s'ajornaren les falles i tots els actes fallers, manteníem el contacte a través de les xarxes socials i, quan per fi poguérem obrir de nou les portes del casal, reprenguérem les activitats infantils i ens retrobàrem de nou... Havíeu crescut tant!, havíeu perdut tants moments junts!, que quan en 2023 Aitana es va presentar com a FMI, i Belén, la teua fallera des de xicotet, es presentava com a regina, no dubtàrem en presentar-te també com a acompanyant, i encara que érem conscients que podia ser una prova de foc, gaudires com el que més! Tant fou així, que quan tornàvem a casa després de la cremà de falla gran, esgotat de les falles que havies exprimit al màxim i encara emocionat de l'any que havies viscut, ens digueres: «papi i mami», si algun dia puc, m'agradaria ser president infantil.

En eixe moment fórem conscients, que el món faller al qual nosaltres t'havíem introduït perquè formava part de la nostra vida, també havia calat en tu, que ja no era que nosaltres et portàvem a la falla, sinó que tu volies anar a ella, ja tenies el sentiment faller dins i clar que sí, si es podia, series president.

I així el 2026, després de ser vicepresident i en un any molt significatiu per a la falla i també per al nostre poble, ja que celebrem 50 anys de Falles, eres el president infantil de la nostra benvolguda falla i els teus pares, Éric, la teua família (traqueta i rulleta) i amics estarem al teu costat per a gaudir amb tu de tot el que t'espera i estar presents mentre segueixes escrivint la teua vida fallera. ●

Poesia a Mireia

**Mireia
Alario
Tarín**

FALLERA MAJOR INFANTIL FALLA PORTAL

Caliu faller

**M
I
R
E
I
A**

irant-te, observe els teus ulls brillar amb il·lusió i són moltes les paraules que m'arriben per descriure't com a fallereta.

no sols per la teua alegria i tendresa, sinó per la satisfacció que sempre ens demostres en tot allò que fas.

es com mirar la manera en què gaudixes de les falles des de ben menuda i amb més intensitat cada any.

I que sents per la falla és tan gran i t'ompli d'orgull, que mai has dubtat en formar-ne part sense pensar-ho.

és que enguany obriràs les cercaviles amb el so de les xaranges i portaràs la festa fallera a dins del teu cor.

més, diuen que el destí és el camí de la nostra història i, enguany, amb el 50 aniversari, TU en formaràs part, joiosa de ser la...

Fallera Major Infantil. ●

Portal 26

Vida de la Fallera Major Infantil

Caliu faller

Mireia Alario Tarín

Portal 26

Si de la teua vida fallera hem de parlar, direm que des del primer alé de vida formes part d'esta comissió fallera, per tant, eres i seràs una fallera de soca-rel.

El 2014 fores presentada per primera vegada al braç de la mare i del pare i no recordem cap acte tan emotiu com el dia de l'ofrena, quan amb el teu ramellet de flors adornàrem el mantell a la Mare de Déu.

Amb els teus primers passets i de la mà de Miquel, no t'has perdut cap presentació, cap passacarrer, cap entrega de premis, xocolatades, ni ofrenes...

Això va ser un no parar, ja que en 2018 la mare va ser la fallera major i, com es veia vindre, eixe filet faller seguia sempre avant.

L'any 2023 pujares un escaló més i el pare et va presentar com a regineta infantil sense pensar-s'ho. Com era d'esperar, ens deixares bocabadats amb la teua alegria, amb la intensitat en què vas viure eixes falles, tant va ser així, que tots eixos actes et portaren a forjar una meravellosa amistat per sempre amb les «Regines Eternes»: Llum, Paola i Belén.

En un obrir i tancar d'ulls, el pare ens va sorprendre en fer el pas i encarregar-se de la presidència de la falla, i no va ser un, sinó dos, els anys que va estar al capdavant d'aquesta tasca tan important. Nosaltres, com sempre, a tot i a fer-li costat en cada acte que es presentara.

I és que mai t'ha faltat un bonic vestit de les ties, un pentinat com cal de la mare, boixets de la iaia per a lluir polseres i ventalls, inconvenients d'última hora que sempre la tia Raquel ha resolt, l'àvia a la plaça per llevar-te la mantellina, l'avi sempre fent-te raons i donant-te consells, i a Pau en tot i sempre per a tot. Tens i tindràs un milió de persones que t'envolten i que gràcies a elles mai el faltarà res.

Onze anys fallers en els quals has demostrat que eres una gran fallera de cap a peus, que el corre sang fallera per les venes... així que, obri els ulls i disfruta, com sols tu saps, de la millor festa del món, les Falles.

La gent que t'estima, família, amics i amigues, que en són molts, i la gent que t'aprecia estarà de segur amb tu.

Este any la falla celebra el 50 aniversari, gràcies als fundadors d'aquesta comissió, els que estan i els qui ja no hi són, la falla continua creixent amb fallerets i falleretes que enguany, un any emblemàtic, TU representaràs.

Volem veure créixer el somni que tant esperaves i que ja has aconseguit, ser fallera major infantil de la falla que portes al cor, la FALLA PORTAL DE VALLDIGNA. ●

Regines, acompanyants i vicepresidents

Caliu faller

Vicepresident

Vicent Gascón Almiñana

Regina de la Festa

Júlia González Magraner
Dídac Gómez Felis

Regina de l'Art

Paula Altur Mateos-Aparicio
Éric Vercher Talens

Regina de la Poesia

Gala Peris Grau
Joel Peris Grau

Regina del Foc

Martina Felis Talens
Eugeni Mafé Mifsud

Portal 26

Vicepresident

Juan Bautista Mafé Escrivà

Regina de la Festa

Elisa Ortiz Tormo.
Javier González Moreno

Regina de la Poesia

Judith Espí Selfa
Salva Palomares Grau

Regina de l'Art

Ana Palomares Hernández
Javier Pelegrí Serra

Regina del Foc

Amparo Canet Ciscar
Vicente José Alegre Bonou

Junta directiva

Caliu faller

President

Emilio David Grau Pons

Arturo Alario Vidal
Natalia Alberola Estruch
María José Almiñana Palomares
Gemma Altur Alonso
Antonio Javier Altur Sánchez
Lidia Andrés García
Sylvie Andrés García
Núria Blasco Magraner
Andrea Carbó Grau
Carme Carbó Grau
Gema Felis Grau
Juan José Felis Grau
Júlia Felis Grau
Gerard Fonseca Grau
Sara Gómez Palomares
Pura Grau Hernández
María José Grau Pons
Noelia Grau Pons
Cándido Jiménez Mompó
Juan Bautista Mafé Escrivà
Esther Magraner Enríquez
Lluïsa Mifsud Tormo
Neus Ortiz Vercher
Neus Pachés Serra
Ximo Peris Sala
Emilio Felipe Pons Meló
María Carmen Serra Gascó
Andrés Solanes Felis
Mariam Talens Artigues
Miguel Vercher Borràs
José Nicolás Teruel Alcaide

Portal 26

Grup de reforç directiva

Vicent Alegre Bono
 Pep Altur Grau
 Virginia Altur Sánchez
 Emilio Arlandis Estruch
 José Armengol Sala
 Àlex Barber Pons
 Pepi Barber Pons
 Jaume Bononad Ferrer
 Imma Bononad Plancha
 Carol Bordes Palomares
 Sílvia Borràs Chofre
 Juan Bosch Mifsud
 Marc Bosch Talens
 Vicent Bosch Talens
 Mario Camarena Colomar
 Salvador Carbó Climent
 Juanjo Corella Vercher
 Lucía Díaz Escrihuela
 Vicent Enguix Alberola
 Vicent Enguix Torres
 Susana Escrihuela Giner
 Carol Escrihuela Toledo
 Edu Escrihuela Palomares
 Conxa Escrivà Benavent
 Ana Escrivà Company
 Ximo Estruch Crespo
 Ximo Felis Alberola
 Ximo Felis Ortega
 Juan Felis Sancho
 Aitana Felis Talens
 Carla Ferrando Talens
 José Fonseca Martí
 José Antonio Gimeno Clar
 Nieves Gascó Franco
 Javi González Moreno
 Marta Grau Ábalos
 Marisa Grau Estruch
 Maite Grau Pedraza
 Carla Grau Pons

Carol Grau Salom
 Anna Grau Vercher
 Miguel Hernández López
 Olga Hidalgo Fernández
 Feli Mafé Durà
 Ainara Mafé Mifsud
 Àngela Magraner Mifsud
 Carlos Mancha Escrivà
 Ester Martínez Vecher
 Encar Mifsud Estruch
 Teresa Mifsud Palomares
 Antonio Miñana Hernández
 Juan Luis Montoya Giner
 Àlex Ortega Gascón
 Javi Pachés Balaguer
 Carme Pachés Serra
 Marta Pallàs Martínez
 Salva Palomares Grau
 Carla Palomares Solanes
 José Salvador Peiró Climent
 Josep Lluís Peiró Cuñat
 Josep Peiró Gracia
 Ana Pellicer Merenciano
 Olimpia Penalva Penalva
 Miguel Picón Núñez
 Alejandra Pons Barber
 Arancha Pons Fuster
 Sofi Sapiña Clar
 Salvador Serra Ivars
 Maria José Solanes Andrés
 Paula Solanes Andrés
 Marcos Solanes Armengol
 Javi Talens Artigues
 José Talens Artigues
 Pilar Talens Artigues
 José Tarcons Albert
 Àlex Tarín Giner
 Pau Tarín Sifres
 Dalina Torres Vercher

Comissió

Natàlia Al Saghir Mora
 Arturo Alario Vidal
 Amparo Albacete Cremades
 Arantxa Alberola Company
 Natalia Alberola Estruch
 Naiara Alberola Expósito
 M.ª Ángeles Alberola
 González
 María Isabel Alberola
 Marrades
 Vicente José Alegre Bono
 Paula Alexandre Plancha
 Juan Almiñana Armengol
 Noelia Almiñana Pablo
 Laura Almiñana Palomares
 M.ª José Almiñana Palomares
 María José Almiñana Romero
 Iván Almiñana Sansaloni
 Bela Altur Alonso
 Gemma Altur Alonso
 José Altur Grau
 Valeria Altur Mateos-
 Aparicio
 Antonio Javier Altur Sánchez
 Sergio Altur Sánchez
 Virginia Altur Sánchez
 Ariadna Altur Sotoca
 Antonio Altur Vercher
 Lidia Andrés García
 Sylvie Andrés García
 Valeria Andrés Palop
 Francesc Anguita Escrihuela
 José Luis Aparicio Peñarrubia
 Jonathan Arcos Fernández
 Emilio Arlandis Estruch
 M.ª José Arlandis Galera
 María Armengol Saiz
 José Francisco Armengol
 Sala

Mario Armengol Sierra
 Mila Arnal Salinas
 M.ª Amparo Artigues Talens
 Celia Ausina García
 Rufo Miguel Ballester Miñana
 Raquel Barber Donet
 Alejandro Barber Pons
 Pepi Barber Pons
 Mila Barrés Fabado
 Andreu Bataller Estruch
 Alberto Beloso Aranda
 Celeste Berbel Iglesias
 Pepa Biendicho Mifsud
 Rubén Blanco Anreus
 Anna Blasco Calatayud
 Júlia Blasco Calatayud
 Galla Blasco Escrihuela
 Vicent Blasco Escrihuela
 Núria Blasco Magraner
 Salvador Blasco Magraner
 Marina Blasco Peiró
 M.ª Isabel Bolinches Martínez
 María Piedad Bonilla
 Goicoechea
 Gema Bononad Climent
 José Emilio Bononad Climent
 Paco Bononad Colom
 Iván Bononad Escrihuela
 Lorena Bononad Escrihuela
 Carla Bononad Ferrer
 Jaume Bononad Ferrer
 Jorge Bononad Ferreres
 Jaume Bononad Hernández
 Carmen Bononad Pérez
 Imma Bononad Plancha
 Santiago Bononad Plancha
 Immaculada Bononad Xaixo
 Carlota Bononat Pellicer
 Ximo Bordes Felis

Carolina Bordes Palomares
 M.ª Dolores Bordes
 Palomares
 Sílvia Borràs Chofre
 Víctor Borràs Chofre
 Ona Bosch Bononad
 Pau Bosch Bononad
 Juan Bosch Mifsud
 Olga Bosch Peyró
 Juan Sixto Bosch Pons
 Ana Bosch Rivera
 Marc Bosch Talens
 Vicent Bosch Talens
 Toni Brines Almiñana
 Marta Brines Martínez
 Melinda Brito Juan
 Gema Burgos Mancha
 Óscar Burgos Mancha
 Paco Burgos Quirós
 Antoni Camarena Colomar
 Mario Camarena Colomar
 Estela Camarena Delgado
 Esteban Héctor Camaro Grau
 Mar Camús Bono
 Amparo Canet Ciscar
 Carme Canet Mollà
 Batiste Cantus Enguix
 Sandra Carbó Barrés
 Vicente Carbó Barrés
 Salvador Carbó Climent
 Andrea Carbó Grau
 Carme Carbó Grau
 Ignacio Cardona Cañiz
 Ignacio Castelló García
 Lucrecia Chaveli Serra
 Núria Chofre Espinós
 Lorena Cholvi Sansaloni
 Mónica Chover Alemany
 Fernando Cid Escrihuela

Míriam Clemente Donet
 Jordi Clemente Grau
 José Clemente Juan
 Antonio Climent Huguet
 Júlia Climent Tarcons
 Sandra Company Enríquez
 Josefa Company González
 Raquel Company Villora
 Juan Bautista Corella
 Vercher
 Àngela Cors Mejías
 Inma Corts Palomares
 Diana Corts Raimundo
 Cristian Corts Sánchez
 Tessa Coyle Grau
 Júlia Cremades Corts
 Vicent Cremades Juan
 Francisco Cruza Abel
 Pau Cuéllar Escrihuella
 Marc Cuéllar Escrihuella
 Antonio Cuéllar Monreal
 Ana María Cuñat Chofre
 Aïda Cuñat González
 Laura Cuñat Martínez
 Núria Cuñat Martínez
 Lucía Díaz Escrihuella
 Ade Donato Barber
 Míriam Donet Climent
 Raquel Donet Climent
 Àngels Donet Folguerà
 Carles Duart Benavent
 Juan Carlos Durà Bono
 Santiago Durà Langañ
 Vicent Enguix Alberola
 Mar Enguix Arlandis
 Mario Enguix Arlandis
 M.ª Amparo Enguix Egea
 Salvador Enguix Grau
 Mario Enguix Sales
 Vicente Enguix Torres
 María Dolores Enríquez
 Escrihuella
 Marian Escrihuella Bono
 Amparo Escrihuella Bononad
 Vanessa Escrihuella Castelló

Amparo Escrihuella Català
 María Dolores Escrihuella
 Català
 Salvador Escrihuella Durà
 María Vicenta Escrihuella
 Gascón
 Susana Escrihuella Giner
 María Victoria Escrihuella
 Grande
 Paula Escrihuella Grau
 Anabel Escrihuella Llopis
 Eduardo Escrihuella
 Palomares
 Laura Escrihuella Palomares
 Carol Escrihuella Toledo
 Júlia Escrihuella Vicente
 María Escrihuella Vidal
 Concepción Escrivà Benavent
 Elena Escrivà Chover
 Ana Escrivà Company
 Gerard Espi Delgado
 Déborah Espí Selfa
 Judit Espí Selfa
 Miguel Àngel Estruch Ascó
 Ximo Estruch Crespo
 Noelia Expósito Palomares
 Montserrat Fabra Sala
 Ximo Felis Alberola
 Àlex Felis Candela
 Adrián Felis Grau
 Ana Felis Grau
 Gema Felis Grau
 Juan José Felis Grau
 Júlia Felis Grau
 Ximo Felis Ortega
 Juan Bautista Felis Sancho
 Aitana Felis Talens
 Alba Fernández Bolinches
 María Eugenia Fernández
 Bujedo
 Sara Ferrairó Ferrer
 Enric Ferrando Almiñana
 Almudena Ferrando Grau
 Sergi Ferrando Polache
 Carla Ferrando Talens

Lidia Ferrer Vila
 Alan Folguerà Soler
 Clara Fons Gascón
 Cristina Fons Palomares
 Ximo Fons Palomares
 Tania Fons Sala
 Jacob Fons Sancho
 María José Fons Selfa
 Guillem Fons Vercher
 Iris Fons Vercher
 Gerard Fonseca Grau
 Xavier Fonseca Grau
 José Fonseca Martí
 Anna Fonseca Sifres
 Paco Galera Taberner
 Aitana García Biendicho
 Neus García Company
 María García Galan
 José García Gascón
 María José García Gascón
 Lluís García Grau
 Francisco García Lucas
 Ana García Mafé
 Luis García Mansanet
 José Ramón García Torres
 Jesús Gascó Clar
 Nieves Gascó Franco
 Arnau Gascó i Borràs
 Jordina Gascó i Borràs
 Joaquín Blas Gascón Bononad
 Rosa Gascón Escrihuella
 Carlos Gil Grau
 Joaquín Antonio Gimeno Clar
 Enrique Gimeno Franco
 Aitana Gimeno López
 Diego Gimeno López
 Vicente Gimeno Pardo
 Laura Gimeno Peig
 Vicente Gimeno Vidal
 María Giner Albiach
 Guillermina Giner Mas
 Paco Gómez Blasco
 Josep Gómez Donet
 Sara Gómez Palomares
 Débora Gómez Palomares

Marc Gómez Sabate
 Alba Gomis Margalejo
 Neus Gomis Margalejo
 Raül González Bellver
 Adriana González Blasco
 Borja González Blasco
 Salud González Borràs
 Maite González Castelló
 Mar González Gómez
 Rocío Soledad González
 González
 Francisco Javier González
 Moreno
 Rafa Gosp Falquet
 Marta Grau Abalos
 Isabel Grau Boñí
 Carlos Grau Chover
 Paco Grau Corts
 Joanfer Grau Estruch
 Mariano Grau Estruch
 Marisa Grau Estruch
 Néstor Grau Fabra
 Xavi Grau García
 Víctor Grau Grau
 Pura Grau Hernández
 María Grau Pardo
 Maite Grau Pedraza
 Eduardo Grau Plana
 José Grau Plana
 Emilio David Grau Pons
 Carla Grau Pons
 M.ª José Grau Pons
 Marc Grau Pons
 Noelia Grau Pons
 Paula Grau Pons
 Nadia Grau Rodríguez
 Carolina Grau Salom
 Herminia Grau Sánchez
 Anna Grau Vercher
 Iker Grau Vercher
 María Salud Grau Vila
 Neus Guijarro Martí
 Luis Guijarro Navarro
 Ana Guirao Martínez
 Verónica Hernández Alemany

Marc Hernández Bononad
 Laura Hernández Gimeno
 Miguel Ángel Hernández
 López
 Carles Hernández Luz
 Santiago Hernández
 Sansaloni
 Olga Hidalgo Fernández
 Rebeca Ibáñez García
 Cándido Jiménez Mompó
 Miguel Juan San Roque
 Mari Carmen Lena Rubio
 Vero Limón Expósito
 Miguel Ángel Llàcer Espí
 Vicente Llàcer Sansaloni
 Sergi Llàcer Sansaloni
 Maite López Rodríguez
 Sergio Lozano Carralero
 Feli Mafé Durà
 Inma Mafé Escrivà
 Juan Bautista Mafé Escrivà
 Ruth Mafé Escrivà
 Ainara Mafé Mifsud
 Juan Bautista Mafé Vidal
 Esther Magraner Enríquez
 Luis Magraner Escrihuela
 Clara Magraner Grau
 Salvador Magraner Grau
 Josefa Magraner Lledó
 Rosa Magraner Lledó
 Àngela Magraner Mifsud
 Lluís Magraner Mifsud
 Salvador Magraner Mifsud
 Vicent Magraner Peris
 Carlos Magraner Plana
 Carlos Mancha Escrivà
 Iván Mancha Escrivà
 Mari Lola Mancha Pons
 Isabel María Manclús Egea
 Elena Manclús Gimeno
 Inma Marco Castelló
 Núria Marco Magraner
 Mª Inmaculada Margalejo
 Zaragoza
 Lorena Martí Chover

Adrià Martí Mafé
 María del Mar Martí Manclús
 Salvador Martín Félix
 Tony Martínez Adrià
 Ana Martínez Giner
 Ester Martínez Vercher
 Henrika Masiulyte
 Rosalia Mateos-Aparicio
 García
 Joan Matoses Mira
 Pilar Mayans Roca
 José Antonio Melis Borrull
 Mar Meló Climent
 Mercè Merí Roig
 Neus Merí Roig
 Juanjo Merí Sancho
 Salvador Mestre Boscà
 Clara Mestre Gascón
 Hugo Mifsud Escrihuela
 Encar Mifsud Estruch
 Juan Mifsud Palomares
 Teresa Mifsud Palomares
 Luisa Mifsud Tormo
 M.ª Amparo Mifsud Tormo
 Salvador Mifsud Tormo
 Carlos Mínguez Magraner
 Victoria Mínguez Magraner
 Antonio José Miñana
 Hernández
 Antonio José Miñana Grau
 Zulema Miñana Grau
 Santiago Miñana Llorente
 Neus Mogort Andrés
 Belén Molina Bonilla
 Juan Luis Montoya Giner
 Irene Monzó Talens
 Paula Morales Vercher
 Carmen Morant Femenia
 Aitana Moreno Magraner
 Rafael Mottilla Piera
 Arantxa Muñoz Alberola
 Laura Muñoz Alberola
 Ester Muñoz Corts
 Alfonso Muñoz García
 Ana Muñoz Llorens

Eva Muñoz Llorens
 Marina Desiréé Muñoz Oliver
 Marc Nieto Quintana
 Marilyn Oliver Juan
 Vicent Ordiñana Sancho
 Blas José Orengo Faus
 Alejandro Ortega Gascón
 Paula Ortega Muñoz
 Joana Ortellano Talens
 Aitana Ortiz Armengol
 Josep Ortiz Armengol
 Elisa Ortiz Tormo
 Josep Ortiz Vercher
 Neus Ortiz Vercher
 Dolores Ortolà Fermín
 Javier Pachés Balaguer
 Salva Pachés Saporta
 Carme Pachés Serra
 Neus Pachés Serra
 Rosa Ana Pallàs Magraner
 Júlia Pallàs Martínez
 Marta Pallàs Martínez
 M^a del Carmen Palomares
 Armengol
 Pilar Palomares Asunción
 Paula Palomares Díaz
 José Salvador Palomares
 Grau
 Ana Palomares Hernández
 Beatriz Palomares Lloret
 José Palomares Palomares
 Ximo Palomares Pérez
 Carla Palomares Solanes
 Borja Pareja Martínez
 Carmen Pareja Parra
 Pedro Pareja Parra
 Fernando Pastor Castelló
 José Salvador Peiró Climent
 Josep Lluís Peiró Cuñat
 Christian Peiró Cuñat
 Josep Peiró García
 Baptista Pelegrí Mifsud
 Roberto Pelegrí Mifsud
 Javier Pelegrí Palomares
 Javier Pelegrí Serra

Àlex Pellicer Altur
 Ana María Pellicer
 Merenciano
 Héctor Pellicer Sifres
 María Vicenta Penalba Juan
 Olimpia Penalva Penalva
 Martina Peña Tur
 Marta Pérez Arlandis
 Paula Pérez Escrihuela
 Núria Pérez Estruch
 José Pérez Valencia
 Ximo Peris Sala
 Marta Pesquera Plaza
 Miguel Picón Núñez
 Jonatan Plana Ferrando
 Alejandra Pons Barber
 Ferran Pons Barber
 Manolo Pons Espí
 Arancha Pons Fuster
 Anto Pons Meló
 Athenea Pons Meló
 Emilio Felipe Pons Meló
 Valeria Pons Pons
 Andreu Pons Selfa
 Marc Pons Selfa
 Clàudia Pons Villanueva
 Elisa Pulgarín Sanfèlix
 Marian Rentero Martínez
 María José Ripoll Clemente
 Juan Ripoll Menent
 Nerea Rivera Estruch
 Jordi Rivera Margalejo
 Ximo Rivera Margalejo
 Epifanio Rivera Navarro
 Ana Rivera San Martín
 Jose Pedro Rivera San Martín
 Miguel Rivera San Martín
 Raquel Rives Escrihuela
 José Ygnacio Roca Bravo
 Carles Roda Villar
 Daniela Rodrigo Bordes
 Antonio Rodríguez Bascon
 Carles Rodríguez Bataller
 Alejandro Rodríguez García
 Carlos Rodríguez Magraner

Antonio Joaquín Rodríguez
 Martínez
 Noèlia Roig Álvarez
 Sheila Romero Chaveli
 Yasmina Romero Chaveli
 José Andrés Romero
 Mazarrota
 Yazmina Romero Mazarrota
 Blas Romero Romero
 José Vicente Saiz Blasco
 Laura Saiz Blasco
 Verònica Saiz Blasco
 Alberto Saiz Malmagro
 Daniel Sala Calafat
 Sonia Sala Climent
 Salva Sala García
 Alejandro Sala Roqueta
 Josep Sala Talens
 Ana Salom Estruch
 Carla San Antonio Masó
 Paula San Antonio Masó
 Pau San Francisco Clemente
 Isabel San Martín Mollà
 José San Martín Mollà
 Juan Sánchez Casas
 Àlex Sánchez Pons
 Eva Sanchis Sifres
 M.ª José Sancho Delfa
 Andrea Sancho Gil
 Judit Sancho Gil
 Asun Sancho Martínez
 Vicente Sansaloni Escrihuela
 Ana Sansaloni Ferrando
 Neus Sansaloni Ferrando
 Rebeca Sansaloni Guillem
 María José Sansaloni
 Hernández
 Vicent Sansaloni Tormos
 Vera Sansaloni Tormos
 Pau Sapiña Clar
 Sofia Sapiña Clar
 Encar Saporta Capella
 Àngela Sellens Pérez
 Paula Sendra Manclús
 Andrea Serra Alberola

Carla Serra Alberola
M.ª Carmen Serra Gascó
Juan Bautista Serra Gascó
Salvador Serra Ivars
M.ª Pilar Serra Magraner
Àngela Serra Manclús
Sílvia Serra Martínez
Batiste Serra Rentero
Laura Sierra Lledó
Lara Sifres Camarena
M.ª José Sifres Camarena
Raquel Sifres Camarena
Sandra Sifres Fons
Carla Sifres Pelegero
Neus Sifres Pelegero
Guillem Solanes Andrés
Paula Solanes Andrés
Marcos Solanes Armengol
Andrés Solanes Felis
M.ª José Solanes Felis
Ignasi Soler Canet
M.^a del Carme Soler Canet
Jordi Soler Palomares
Laura Sotoca Jérez
Carmen Talens Almiñana
Andrea Talens Altur
Mireia Talens Altur
Javier Talens Artigues
José Talens Artigues
Mariam Talens Artigues
Pilar Talens Artigues
Juan Bautista Talens Felis
David Talens Giner
José Antonio Talens Giner
Anna Talens Mafé
Joaquín Talens Marrades
Marc Talens Montill
Jaume Talens Rodríguez
Natalia Talens Sala
Anna Talens Solanes
Alberto Talora Giménez
José Tarcons Albert
Desireé Tarcons Serra
Leo Tarín Gil
Àlex Tarín Giner

Cristina Tarín Giner
José Nicolás Teruel Alcaide
Mariola Tormos Chover
Dalina Torres Vercher
Rafael Toscano Pérez
Andreu Tur Aparisi
Joan Tur Palomares
Maite Tur Rodríguez
Miguel Vercher Borràs
Miguel Ángel Vercher Duato
Desireé Vercher Grau
Ferran Vercher Magraner
Encar Vercher Palomares
Victoria Vercher Sansaloni
Martina Vidal Bonilla
Lídia Vidal Mogort
Carlota Vidal Vidal

Junta directiva infantil

President infantil

Migue Vercher Talens

Mireia Alario Tarín
 Paula Altur Mateos-Aparicio
 Yago Bononad Bordes
 Victòria Borràs García
 Martina Bosch Martí
 Valeria Bosch Martí
 Anna Camarena Saiz
 Guillem Camarena Saiz
 Héctor Castelló Montañez
 Paula Castelló Montañez
 Vega Escrihuela Gil
 Irene Estruch Albacete
 Ximo Estruch Albacete
 Núria Estruch Bononad
 Martina Felis Talens
 Aurora García Altur
 Fran García Altur
 Ariadna García Company
 Pau García Company
 Elena Gascón Almiñana
 Marta Gascón Almiñana
 Vicent Gascón Almiñana
 Ximo Gascón Corts
 Martina Gascón Corts
 Gala Gascón Grau
 Lluna Gómez Felis
 Dídac Gómez Felis
 Elsa González Magraner
 Júlia González Magraner
 Martina González Tarcons
 Asier Grau Brines
 Sira Grau Brines
 Elia Hernández Bononad
 Ainara Mafé Mifsud
 Eugeni Mafé Mifsud
 Marc Martín Grau

Paola Mifsud Escrihuela
 Alan Mifsud Hidalgo
 Carla Mifsud Hidalgo
 Marco Miñana Sendra
 Pablo Miñana Sendra
 Claudia Miquel Sansaloni
 Alexia Montoya Muñoz
 Alejandro Ortega Muñoz
 Aria Palomares Altur
 Mia Palomares Altur
 Alaia Pérez Almiñana
 Gala Peris Grau
 Joel Peris Grau
 Pau Peris Grau
 Álvaro Picón Enguix
 Mar Sapiña Ferrairo
 Flavia Talens Ibañez
 Pau Tarín Sifres
 Elena Teruel Almiñana
 Marta Teruel Almiñana
 Amaia Vercher Andrés
 Ander Vercher Andrés
 Éric Vercher Talens

Caliu faller

Portal 26

Nous nadons

Bosco Penalva Sánchez

Mia Cañamares Sansaloni

Gal·la Valera Manclús

Eric Martín Grau

Arnau Sala Pallàs

Comissió infantil

Gloria Alario Escrihuela
 José Alario Escrihuela
 Victoria Alario Escrihuela
 Mireia Alario Tarín
 Lina Alberola Rachid
 Lia Almiñana Cholvi
 Vega Almiñana Cholvi
 Paula Altur Mateos-Aparicio
 Triana Altur Pareja
 Hugo Altur Sotoca
 Quim Andrés Clemente
 Noa Andrés Clemente
 Nadia Andrés Palop
 Pablo Aparicio García
 Abril Arcos Camarena
 Hugo Arcos Camarena
 Belén Armengol Saiz
 Alba Ballester Pesquera
 Àlex Barber Donet
 Hugo Beloso Sancho
 Lucía Beloso Sancho
 Noa Benavent Armengol
 Mia Blanco Almiñana
 Rubén Blanco Almiñana
 Bruno Bono Giner
 Nora Bononad Bohigues
 Yago Bononad Bordes
 Hugo Bononad Torres
 Victòria Borràs i García
 Candela Bosch Candèl
 Martina Bosch Martí
 Valeria Bosch Martí
 Cayetano Bosch Navarro
 Marc Burgos Abellán
 Anna Camarena Saiz
 Guillem Camarena Saiz
 Siena Camaro Tur
 Leo Cañamares Sansaloni
 Mia Cañamares Sansaloni

Carla Caravaca Calero
 Nahia Carbó Escrihuela
 Héctor Castelló Montañez
 Paula Castelló Montañez
 Sara Català Arlandis
 Toni Climent Gascón
 Naira Cors Plana
 Victoria Coyle Grau
 Chloe Duart Talens
 Julia Durà Serra
 Unai Escrihuela Català
 Vega Escrihuela Gil
 Anaïs Escrihuela Grau
 Maria Escrihuela Morales
 Irene Estruch Albacete
 Ximo Estruch Albacete
 Núria Estruch Bononad
 Aitana Felis Hernández
 Carles Felis Hernández
 Marc Felis Hernández
 Martina Felis Talens
 Maria Fernández Escrivà
 Adara Ferrando Guirao
 Gràcia Fons Ferrando
 Clàudia Galera Biendicho
 Mario Galera Biendicho
 Aurora García Altur
 Fran García Altur
 Celia García Biendicho
 Aina García Bononat
 Laia García Bononat
 Ariadna García Company
 Pau García Company
 Miquel García Escrihuela
 Elena Gascón Almiñana
 Marta Gascón Almiñana
 Vicent Gascón Almiñana
 Martina Gascón Corts
 Ximo Gascón Corts

Gala Gascón Grau
 Adriana Gimeno Collado
 Macarena Gimeno Giménez
 Mika Gómez Báez
 Noah Gómez Báez
 Dídac Gómez Felis
 Lluna Gómez Felis
 Elsa González Magraner
 Júlia González Magraner
 Martina González Tarcons
 Laia González Tarcons
 David Grau Bofí
 Eric Grau Boluda
 Àlex Grau Boluda
 Asier Grau Brines
 Sira Grau Brines
 Robert Grau Fabra
 Dídac Grau Muñoz
 Leo Grau Muñoz
 Concha Grau Palomares
 Juanqui Grau Palomares
 Carme Grau Talens
 Neus Grau Talens
 Marina Grau Tarcons
 Valeria Gumilla García
 Juan Vicente Hernández
 Berrutti
 Elia Hernández Bononad
 Carmen Ibarra Ramírez
 Andreu Jiménez Escrivà
 Àxel Jiménez Escrivà
 Athacayte Laguna
 Hernández
 Laura Llumpo Biernacka
 Santiago Llumpo Biernacka
 Daniela Lozano Serra
 Eugeni Mafé Mifsud
 Aimar Magraner Hernández
 Vicent Magraner Hernández

Luigi Magraner Montero
Gerard Mancha Calatayud
Júlia Mancha Calatayud
Marc Martí Mafé
Eric Martín Grau
Marc Martín Grau
Natalia Martínez Talens
Lara Melis Bononad
Míriam Melis Bononad
Emma Mifsud Alberola
Enzo Mifsud Alberola
Mercedes Mifsud Cuéllar
Paola Mifsud Escrihuela
Alan Mifsud Hidalgo
Carla Mifsud Hidalgo
Marco Miñana Sendra
Pablo Miñana Sendra
Clàudia Miquel Sansaloni
Alexia Montoya Muñoz
Joan Montoya Muñoz
Martina Motilla Masiulyte
Ona Motilla Masiulyte
Alejandra Nieto Girbés
Chloe Nieto Girbés
Paula Nieto Quintana
Elsa Oltra Toran
Aritz Orengo Fernández
Nerea Orengo Fernández
Alejandro Ortega Muñoz
Albert Pacheco Ortiz
Aria Palomares Altur
Mia Palomares Altur
Llum Palomares Díaz
Jordi Palomares Rives
Júlia Palomares Rives
Daniel Paredes Vrsecka
Ferran Pareja Martínez
Àlex Pelegrí Palomares
Sienna Pellicer Gómez

Bosco Penalva Sánchez
Álvaro Peña Vargas
Daniela Peña Vargas
Alaia Pérez Almiñana
Gala Peris Grau
Joel Peris Grau
Pau Peris Grau
Álvaro Picón Enguix
Mara Pons Brito
Yago Poves Mollà
Mia Poves Mollà
Guido Puig Al Saghir
Alexia Ripoll Pérez
Eric Ripoll Pérez
Dérék Rivera Pérez
Valèria Roca Espí
Leo Rodrigo Bordes
Jorge Rodríguez Pons
Pablo Rodríguez Pons
Eda Romero García
Lúa Romero García
Alberto Saiz Muñoz
Theo Saiz Muñoz
Aleix Sala Chover
Ona Sala Chover
Martí Sánchez Sansaloni
Naima Sansaloni Moreno
Mar Sapiña Ferrairó
Joan Sastre Pla
Iker Serra Rentero
Aina Serra Soler
Pau Serra Soler
Flavia Talens Ibáñez
Adrià Talens Mafé
Joana Talens Mafé
Daniela Talens Martínez
Ester Talens Martínez
Arnau Talens Mayans
Ferran Talens San Martín

José Talens San Martín
Xavi Talens San Martín
Pau Tarín Sifres
Elena Teruel Almiñana
Marta Teruel Almiñana
Álvaro Toscano Ripoll
Martina Toscano Ripoll
Galla Valera Manclús
Amaia Vercher Andrés
Ander Vercher Andrés
Migue Vercher Talens
Eric Vercher Talens
Júlia Zimprich Sancho

Programació setmana fallera

Divendres, 6 de febrer

19.00 Presentació llibret faller.

Dissabte, 7 de febrer

20.00 Crida.
Sopar de germanor.

Dissabte, 14 de febrer

Cavalcada del ninot.

Divendres, 20 de febrer

21.00 Nit d'albades.

De dilluns, 23 de febrer, a diumenge, 29 de febrer

Setmana cultural 50 aniversari.

Dissabte, 28 de febrer

18.00 Acte 50 aniversari.
23.30 Revetlla amb l'orquestra «PATO».

Dissabte, 7 de març

11.00 Jocs per als menuts.
13.00 Concurs de paelles.
17.00 Revetlla amb l'orquestra «LA TRIBU».

Diumenge, 8 de març

9.00 Exposició de Motos i Cotxes clàssics.
14.00 Dinar: putxero.
16.00 Lliurament de recompenses.
16.30 Homenatge als majors.
19.00 Fallers d'honor.

Divendres, 13 de març

Plantada de les falles.

Dissabte, 14 de març

10.00 Zumba solidària.
14.00 Dinar: Arròs a banda.
17.00 Revetlla amb l'orquestra «LA FIESTA».

Diumenge, 15 de març

14.00 Dinar:
Cassoles d'arròs al forn.

Dilluns, 16 de març

10.00 Esmorzar.
14.00 Dinar:
Fideuada de peix.
16.00 Campionat de truc.
16.30 «Mojità».
17.30 Xocolatada infantil.
19.00 Cercavila del Cava.
21.00 Sopar.
23.00 Nit de DJs.

Dimarts, 17 de març

8.30 Despertà i xocolatada.
10.00 Esmorzar.
11.00 Jocs per als menuts.
14.00 Dinar: Paella.
16.00 Final del campionat de truc.
19.00 Lliurament de premis i cercavila.
21.00 Sopar.
00.00 Revetlla amb l'orquestra «MONACO PARTY».

Dimecres, 18 de març

8.30 Despertà i xocolatada.
10.00 Esmorzar.
11.00 Jocs per als menuts.
14.00 Dinar:
Fideuada de carn.
17.00 Ofrena de flors.
21.00 Sopar.
00.00 Revetlla amb l'orquestra «LÍMITE».

Dijous, 19 de març

8.30 Despertà i xocolatada.
10.00 Esmorzar.
11.30 Missa en honor a Sant Josep.
14.00 Dinar de gala.
18.30 Última cercavila.
20.30 Cremà de la Falla Infantil.
21.00 Sopar.
00.00 Cremà de la Falla Gran.

Divendres, 20 de març

Desmuntada i neteja del carrer.

Xe, oriental i prou!

Artista

Jose Sanchis Izquierdo

Els equilibristes no donen abast

L'alcaldessa fa equilibris,
com funàmbuls de fira,
amb DANA o amb pasdobles,
sempre cau bé en la mira.

En un tres i no res canvia
vestits, somriure i paraula,
de l'impermeable al de gala,
com qui muda de façana.

El poble ja està cansat
de vore-la tant a les xarxes,
que abans d'obrir el mercat,
ella ja puja set imatges.

Allà on som, fem festa

En l'any del drac nasqué
la nostra benvolguda falla,
primera de tot el poble,
que enguany en fa cinquanta.

Sis Pokémons som al poble,
cadascun amb fantasia,
i el drac del Portal defensa
l'esperit i la ironia.

L'Ajuntament, ben content,
fa seua la melodia:
si hi ha falla, hi ha cultura,
ja li sobra la faena eixe dia.

Però hem de fer autocrítica,
acaparem el poble i la festa,
la resta d'associacions diuen:
«Volen estar en l'all i la ceba».

Caliu faller

Les romanceres del Portal

Portal 26

Xe, oriental i prou!!!

Que no ens donen gat per llebre

Sota els ametlers tranquils,
dos orientals fan memòria:
«Com anirà la piscina,
a estes altures de la història?»

Potser inauguren a octubre,
perquè per maig el poble parla.
Obriran a correuita,
altre desastre en marxa.

Els polítics s'espavilen
sempre que el poble parla.
Els festivals, de la sequera,
han passat a l'abundància.

Qui no plora no mama

El gat mira la xicalla
decebut i disgustat,
ja no es juga al carrer,
l'horari d'oci és limitat.

I quan ve l'adolescència,
tots als cotxes o a Simat,
per no tindre lloc al poble.
Estan tots abandonats.

Si tens bigot o cua
o a quatre potes vas,
et parlen de vosté
i t'obrin la porta als parcs.

Però si un jove pregunta:
«I per a nosaltres, què?»
Responen amb somriure:
«Ai, xiquet, quan tingues diners, vorem».

Qui no té tall rosega els ossos

Ací estan estos catxotxes
esperant i esperant
que arribe l'alcaldeessa
per al seu bar inaugurar.

Lara Romero no es troba,
està a McDonalds posant
amb l'uniforme col·locat,
només sou el segon plat.

Senyores i senyors,
com bé tothom ja sap:
forasters vindran,
que de casa ens trauran.

Deixar-se dur no és una opció

En tota corporació que es pree,
existeixen figures de submissió.
No armen pols ni remolí,
tot és somriure i afirmació.

Eixa actitud ens enfada
al poble, en general.
No amagueu el cap sota l'ala,
esteu ací per disputar.

Encar, desperta; Vicen, espavila.
Heu de parlar clar i ras.
Pegueu un colp fort a la taula,
si us voleu fer respectar.

Amb el cul a l'aire

Mazón deixa el tatami
en plena pluja traïdora;
la DANA el sorprén
i perd la guarda protectora.

Fa un «kiaï» mal llançat,
com qui esquiva la veritat,
i cau del dojo públic
per falta d'estabilitat.

Pxoe, Pexe i Xompromís,
Esxerra i el Xox també,
tots barallant-se en la falla,
tots volent manar després.

Prometen pau i progrés,
mentre el ninot ja es fon bé,
i en el foc, com diu la dita,
«Tots som iguals, cendra és».

Ni dreta ni esquerra aguanta,
quan fa justícia la flama,
el fum s'alça i recorda:
«Qui juga amb foc, s'escalda».

Picant en pedra

La regidoria de turisme
s'aprofita de valent
dels clubs d'esport de Tavernes
per quedar ells com uns reis.

Les subvencions no són equitatives,
els socis malhumorats,
i quan demanen explicacions,
busca qui t'ha pegat.

Senyors regidors i regidores,
que poble som tots i totes,
repartiu els caragols amb justícia,
prou d'amiguisme, no em fotes!

Obriu el pont al ciutadà,
siga del club que siga.
No el rebeu amb una «portà»
o anireu al blau de la mar.

Ningú ens fa ombra

Dos bombos amb lletres dolces,
en xinés per a aprendre bé,
ens recorden, de passada,
que no cal copiar res més.

Primer va arribar l'Aurora,
la festa del Carme, després;
Tavernes, escrit a les Creus,
acabarem veient-ho també.

No siguem poble clonat,
que la Vall és mel de romer,
que si Cullera és bonica,
Tavernes encara ho és més.

«Cada terra fa sa guerra»,
i cada falla el seu tret,
que en la diversitat rica
hi ha l'orgull de ser qui ets.

Cadascú mira per ell

El govern central va coix
i navega a la deriva,
l'autonòmic fa equilibris
i el govern local no afina.

Entre corrupció i enganys,
s'obliden del que és governar.
Cadascú es mira el melic
i el ciutadà, a fer la mà.

L'any que ve es posa les piles
i per on passa la sogra agrana.
Com que s'apropen les eleccions,
tots netegen la façana.

Al teu ritme

Artista

Víctor H. Giner Blasco

Caliu faller

Rosa Magraner

Cada persona té el seu ritme de vida, el seu bioritme. Tots tenim el nostre propi i únic compàs, la nostra passió de viure que batega fort i sense pausa. Si parem atenció descobrirem quin és el nostre ritme. Hi ha infinites maneres de viure i de sentir. En la falla veiem que un jove inquiet porta el carro de la vida, impulsivament i a la babalà, com sol ser propi de la seua edat.

Sobre el carro hi ha una velleta que dirigeix aquest jove, mentre gaudeix del seu temps i contempla tot el que passa al seu voltant. L'edat li ha aportat tanta experiència que sap valorar les xicotetes coses i per això la seua vida té ara un ritme més pausat.

Però hi ha més personatges que viatgen en esta caravana. Així, podem veure una xiqueta que va com un «penell» on la porta el vent, mentre busca el seu nord, o el xiquet que viu sempre en els núvols somiant amb les estrelles. També hi ha el qui va al seu aire, o el músic que, amb la seua tuba i al seu ritme va decorant el temps. Hi ha un nen consentit que viu a cos de rei, encara que per als seus pares siga un malviure. Veiem qui va a la babalà i sense frens a la vida, o aquell qui se la pren amb calma i amb parsimònia i fa una llarga sesta sense complexos.

Portal 26

Qui té paciència i un ritme assossegat pot apreciar l'evolució lenta d'un bell bonsai que creix ben a poc a poc, a mesura que se li va donant la forma, com a una verdadera obra d'art.

Es pot viure a mig gas, amb por d'equivocar-se, o per contra, amb intensitat, amb els sentiments a flor de pell. Es poden tenir set vides com els gats i viure en sintonia amb la natura.

El ritme de la ciutat o del poble on habitem també ens marca el compàs a cada dia. Es pot viure de mil maneres, a la valenciana i gaudir de cada element de la festa més gran del món. També hi ha qui viu pendent de les xarxes socials o d'un «m'agrada» i somia que vol ser algun dia un gran *influencer*.

Es possible viure sempre enamorats?

Cada individu, amb el seu caràcter particular, viu a la seua manera i marca el seu ritme vital. Totes i tots som diferents i únics alhora. I és així com amb la diversitat entre totes les persones, si hi ha voluntat d'enteniment i harmonia, formem una única orquestra on cadascú té un paper important.

Segueix el teu instint i al teu ritme fes camí.
Viu al ritme de la música.
Amb passió porta el compàs... i altres van al contrapàs.
Viu sempre enfadat... i a tots mira malcarat.
Gaudeix de les xicotetes coses.
La paciència té les arrels amargues... però és la dolça mare de la ciència.
Viure perillosament.
Viu i pensa, com el conill, que no hi ha perill.
Els més valents cauen de cul.
Qui al ritme de les xarxes vol viure... ni viu ni deixa viure.
Viure com el burret de Vitòria... sense pena ni glòria.
Qui no mira cap avant, cau cap arrere.
Viure a la babalà.
Viu pensant en la mona de Pasqua.
Viure en un núvol.
Viure entre cotó-en-pèl.
Hi ha qui en comptes de donar llum, dona fum.
Viure de l'aire... No en fa ni un brot.
Bonviure i no treballar no pot durar.
Viure a l'aventura.
Viure com un rei... a cor què vols, cor què desitges.
Hi ha qui viu a cos de rei... mentre els pares malviuen i pateixen.
Viure pensant en la lluna i les estrelles.
Sense nord va, com el penell... on el porta el vent.
Qui viu volant el vent se l'emporta.
Viu i procura sentir-te en sintonia amb la natura.
Viure al dia.
Viure de renda.
La vida et posarà obstacles... però els límits els poses tu.
La vida està plena de dies que no signifiquen res... i de moments que signifiquen tot.
Qui molt vol viure de tot s'ha de riure.

Recompenses

Caliu faller

Lia Almiñana Cholvi
Ivan Almiñana Sansaloni
Valeria Andrés Palop
Carme Canet Molla
Lorena Cholvi Sansaloni
Sandra Company Enriquez
Diana Corts Raimundo
Júlia Felis Grau
Fran Garcia Altur
Ariadna Garcia Company
Marta Gascon Almiñana
Martina Gascon Corts
Ximo Gascon Corts
Carla Palomares Solanes
Gala Peris Grau
Joel Peris Grau
Pau Peris Grau
José Nicolás Teruel Alcaide
Ander Vercher Andrés
Miguel Vercher Borràs

Portal 26

Premi Portal de Valldigna

Un any més, la nostra falla, i dins de la Federació de Lletres Falleres, atorga el Premi Portal de Valldigna a la millor poesia lírica escrita a un llibret de falla. Aquest premi està patrocinat per Mandriladora Alpessa i l'Ajuntament de Tavernes de la Valldigna. El passat 2025, el poema guanyador fou «**Renaixem**» de l'autor **José Colero**, de la Falla Cambro de Tavernes de la Valldigna.

Renaixem

Cants d'esperances flamegen al vent
entre aromes de desesperació i tarongina
que proclamen alegries inexistents
i somnis de lletanies ignorades.
Llavors esclaten les síl·labes fortuïtes
i es converteixen en mètriques aliades
que enramen crítiques exacerbades
contra la letargia dels que van ignorar.
I la flama de la solidaritat utòpica
s'encén per declarar la guerra a la injustícia
i la pau a la vida d'un poble que es dessagna,
i s'obri pas entre les cendres somortes
que somien esperances enfangades.
Per fi s'albira l'aroma de carcassa
que derrama llàgrimes de lluna cansada
sobre els balls de les espurnes oblidades
d'aquells avisos que tant van tardar.
I lluita el Fènix per oblidar el fang,
mentre el foc crema les hòsties de la vida
que l'ànima fa impossible cremar.
I la nit es torna nit perquè ha oblidat el dia,
perquè espera que l'alba demane raó d'existir.
I la falla renaix, com renaixen les gents,
com renaixem nosaltres per tornar a començar.

Caliu faller

Portal 26

Mostra de Llibrets al Museu Faller de Gandia

Caliu faller

Portal 26

Un any més, la Falla Portal de Valldigna va acudir puntualment a la cita llibretera per excel·lència: la Mostra de Llibrets de la Comunitat Valenciana. Aquesta 19a edició, celebrada al Museu Faller de Gandia sota el lema «**L'edició del llibret**», ha tornat a convertir-se en l'àgora on les comissions falleres comparteixen idees, projectes i la seua particular visió de la festa, la llengua i la cultura llibretera.

La mostra no és una exposició qualsevol: és un punt de trobada on les comissions presenten les seues publicacions, els llibrets, i posen a l'abast del públic tot un any de vivències, esforç, creativitat, sàtira i tradició.

Per a nosaltres, la participació en esta 19a edició no és un simple gest simbòlic, és un acte de memòria i de cultura. El nostre llibret recull la convivència fallera, els moments compartits, l'humor, la crítica, la tradició, la llengua i la identitat de la nostra gent. És la veu de la nostra Falla Portal de Valldigna, totes les nostres paraules, les nostres rialles i els nostres sentiments.

La Mostra representa una oportunitat única per reafirmar el nostre compromís amb la festa i amb la cultura valenciana. Participar significa no només mostrar el nostre treball, sinó també intercanviar idees, créixer, renovar-nos i consolidar-nos com una falla compromesa amb la creativitat, la tradició i la identitat. És contribuir a enriquir, any rere any, el patrimoni faller.

Amb la nostra presència, esperem que la Falla Portal inspire altres comissions. Que el llibret recupere el valor que mereix com a element clau de les Falles, com a reflex de qui som i com a testimoni viu de la nostra festa.

Esperem que aquesta 19a Mostra de Llibrets seguisca sent una de moltes més trobades entre els nostres amics i amigues llibreters. Llargua vida als llibrets. ●

Cada festa, una causa

Caliu literari

Portal 26

Des de 2018, quan la nostra falla va posar en marxa el projecte **Cada festa, una causa**, hem demostrat còmodament que les Falles no són només festa, sinó també solidaritat. Un any més sumem al compromís: ja en són huit els anys dedicats a aquesta iniciativa, i enguany hem volgut reivindicar-la amb més força que mai. Tal com indica el nom del projecte, cada festa de la nostra falla inclou una causa solidà-

ria. Durant este últim any faller hem promogut quatre accions concretes, tot i que hem posat especial èmfasi en una causa que considerem vital per al nostre poble.

La nostra primera causa va ser durant la setmana fallera i va consistir en una sessió de Zumba solidària. Tot el que vam recaptar va anar destinat íntegrament a dues associacions molt properes al nostre poble: Artrogriposis Múltiple Congènita i la Fundació ALPE Acondroplàsia. Continuarem donant suport amb totes les forces que ens siguen possibles.

Estem molt agraïts als fallers, a les falleres i a totes les persones que van col·laborar mitjançant la compra de dorsals per a la Zumba, una sessió que, per cert, va ser possible gràcies als esforços d'Adriana Grau i Rototrains, que ho van donar tot de manera altruista, i també a qui va contribuir amb l'adquisició de detalls i complements aportats per les mateixes associacions. Sense vosaltres, esta iniciativa no hauria sigut possible.

La segona causa la vam dedicar a les poblacions afectades per la DANA, mitjançant la participació activa en el **Projecte SOM**. Aquest projecte, impulsat per diverses entitats públiques i falleres, té com a objectiu ajudar a la reconstrucció del món faller i dels casals que van patir danys arran de la DANA.

A més de participar activament en el Projecte SOM, la nostra Falla Portal va contribuir de manera concreta amb la venda de 100 llibrets solidaris «Som». Amb cada exemplar adquirit, no sols es va fomentar la conscienciació entre fallers i veïns, sinó que cada donatiu es va sumar a la recaptació destinada a ajudar els 72 casals i municipis afectats per la DANA. És un menut gest, però és la suma de moltes comissions i moltes persones la que realment fa que aquest projecte siga possible.

La nostra tercera causa la duguérem a terme en la festa de cloenda; com ja és tradició, fou destinada a la **Creu Roja de Tavernes de la Valldigna**. Vam recollir material escolar perquè la xicalla poguera començar el curs amb tot allò necessari.

A la Festa de Benvinguda de la nostra falla, donàrem lloc a la nostra quarta causa; destinàrem la recaptació a **Càritas Interparroquial de Tavernes**. La protagonista fou la campanya del quilo, una iniciativa en la qual es demanen aliments i productes d'higiene bàsica perquè les famílies que atén Càritas puguen fer front a les necessitats més immediates.

La nostra falla no pensa defallir, continuarem participant i sent compromesos amb aquest projecte solidari per tal de seguir ajudant a qui més ho necessita. En cada festa, en cada iniciativa, la nostra intenció és mantenir viu l'esperit de suport, de cor obert i de generositat que ens ha caracteritzat. És la nostra responsabilitat i orgull sumar esforços perquè, junts, fem que la solidaritat siga una realitat tangible al nostre poble. ●

Caliu infantil

Jo soc Portalet

Conta la llegenda que, fa quasi cinquanta anys, una nit de març plena de pólvora i música, vaig nàixer. No vaig vindre al món com els humans, sinó entre flames. Aquella nit, la Falla Portal de Valldigna cremava la seua primera falla al carrer Major de Tavernes, i del cor del foc vaig despertar jo: Portalet, el drac del Portal i guardià del foc de la Valldigna.

Era un foc especial, ple d'alegria, germanor i esperança. No cremava per destruir, sinó per fer bategar un poble. Vaig obrir els ulls dins d'aquella foguera i vaig veure nostres il·lusionats, gent treballadora i somiadors. I en aquell instant vaig entendre que jo havia vingut al món per protegir eixa flama: la flama del cor de la meua gent.

De menut, era tímid i molt curiós. M'amagava entre els ninots i les brases per observar aquells humans que m'havien donat vida. Recorde amb estima els meus primers «pares»: José San Martín, Emilio Anlandis, Bernardo Serra i José Altur, entre altres joves valents que un dia decidiren portar les falles a Tavernes. Els veia reunir-se en una cotxera, plens de rialles i entusiasme. No sabien que, mentre parlaven de plantades i falleres majors, jo els escoltava des de l'ombra. Sentia com el seu somni creixia, com el poble començava a bategar amb una energia nova.

Quan plantaren la primera falla, em vaig despertar del tot. L'artista Francisco Escrivá Bañuls treballava sense descans, i jo li bufava suaument darrere de l'orella perquè el seu pinzell no tremolara. Quan la nit de la cremà va arribar, el foc s'alçà altíssim i jo vaig

dansar dins d'ell. Vaig sentir que cada espurna era una riälla, cada flama una abraçada. I en aquell moment vaig prometre:

«Mentre el poble creme amb il·lusió, jo viuré amb vosaltres.»

Aquells primers anys van ser la meua infància: tot era nou, tot era festa. La gent del Portal era com una gran família i jo, encara que ningú em veié clarament, sempre hi era, vigilant-los des del fum o jugant amb la pólvora.

El temps va passar i jo vaig créixer. Era un drac jove, fort i curiós. M'encantava veure com la falla es feia cada any més gran, com el poble s'omplia de vida i de música.

Recorde les nits d'hivern al casal i tinc gravades a la memòria amb molta estima les sessions de playbacks. Els xiquets i xiquetes ballaven disfressats amb quatre teles i molta imaginació. Jo m'amagava entre les bombetes del sostre i, quan el públic aplaudia, bufava una espurna

d'alegria que feia tremolar les llums. Els diumenges també eren especials. Els menuts eixien amb cabassos de palla cridant pels carrers:

—¡La voluntat per a la falla!

Jo volava damunt d'ells, deixant caure alguna pesseta perduda d'algun balcó. Era divertit observar com competien per veure qui arreplegava més! I després, al migdia, tots es reunien al casal, mentre menjaven coques de metall o paelles, contaven històries i rien sense parar. Eren temps senzills, però plens de màgia.

També recorde les excursions al Clot de la Font i al Monestir. Els xiquets anaven amb bicicleta, i jo els seguia volant per damunt dels arbres. Quan algú es cansava, li bufava una briseta suau per ajudar-lo a seguir.

Durant aquells anys vaig aprendre què era la germanor. Els fallers no només feien

festa, també treballaven junts, ajudaven els altres, s'estimaven. Jo em sentia part d'ells.

Les nits de revetles eren les meues preferides. M'amagava i deixava que el meu foc interior il·luminara una mica més l'escenari. Ballava amb la música i sentia que el món era perfecte.

Però el moment més màgic per a mi era la despertà. Quan encara era de nit i els primers trons esclataven, jo rugia amb ells des del campanar:

—Desperteu, fallers! Que el foc vos espera!

El so de les xarangues omplia els carrers, despertant somriures i cors. Aquells anys 80 foren la meua adolescència, plena de vida, rialles i il·lusions.

Amb el pas del temps, la falla es va fer gran i jo també. Ja no era el drac menut que jugava amb espurnes; ara era un guardià orgullós de la seua gent. Les nits de festa al carrer Major eren una meravella: música, bunyols,

paelles i gent ballant fins a l'alba. M'agradava veure com els joves s'enamoraven, com els majors reien, com els xiquets descobrien per primera vegada la màgia de la pólvora.

Un any, la comissió infantil va anar al taller de l'artista per ajudar a fer ninots. Jo em vaig colar allí, invisible. Els vaig veure treballar amb tanta cura i esforç que em vaig emocionar. Aquelles mans menudes, plenes de pols i pintura, estaven creant la meua pròpia essència. Vaig entendre que la falla era molt més que una falla: era el reflex d'un poble que somia junt.

També vaig aprendre que la vida canvia. Aquells joves fundadors ara eren pares i els xiquets que havien ballat playbacks ara portaven la banda de fallera major o ajudaven a muntar la carpa.

Un dia, durant una cremà molt bonica, vaig sentir que el meu foc començava a apagar-se.

Abans de fondre'm amb l'última espurna, vaig deixar una promesa flotant en l'aire:

– «Quan el poble torne a cridar amb passió, quan la música fallera ressona més forta que mai, jo tornaré.»

I així vaig desaparèixer. Durant molts anys, vaig ser només una història, un record. Però jo mai vaig morir; simplement vaig dormir dins del cor de la gent de la meua estimada falla.

Durant dècades vaig descansar, ocult entre el vent i la memòria. Ningú em veia, però jo estava present. Quan els fallers reien al casal, el fum dels cigarrets dibuixava la meua silueta al sostre. Quan la pólvora esclatava, el vent pronunciava el meu nom: Portalet... Els temps canviaven, la tecnologia arribava, les coses eren diferents. Però la falla seguia viva. Noves generacions s'unien, nous somnis naixien, i cada març, encara que jo no podia aparèixer, sentia que el meu cor batejava

dins de cadascun d'ells. Jo era com una brasa amagada baix la cendra: esperant el moment just per tornar a encendre's.

I eixe moment finalment va arribar. El poble es preparava per a celebrar el 50 aniversari de la Falla Portal de Valldigna. Els carrers estaven més vius que mai: banderes, llums, música, xiquets corrent amunt i avall. El soroll de les xarangues, les trompetes i les caixes omplia l'aire. Vaig sentir com alguna cosa em despertava. Primer, un calfred, després una flama menuda dins del meu pit, i finalment, un crit que semblava vindre de tot el poble:

—Visca la Falla Portal de Valldigna!

I aleshores, vaig tornar. Vaig obrir els ulls dins del fum de la mascletà, i les meues ales van aparéixer entre les espurnes. El meu cos noig llüia més que mai, i al pit portava un escut blau, símbol de la meua comissió.

Però aquesta vegada, en tornar, vaig trobar-me una falla gegant, immensa, plena de vida. Ja no érem aquells pocs valents del començament: ara érem més de set-centes ànimes unides pel foc, la música i la passió.

Em vaig meravellar en veure com tot s'havia organitzat. Hi havia subcomissions per a tot: per a la música, per als decorats, per als actes, per als infantils, per a la cuina... cadascú amb la seua tasca i la seua il·lusió. Tot funcionava com un gran engranatge de foc i alegria. I, ai mare, els dinars i sopars! Quin goig veure tantes taules plenes de plats, rialles i calders fumejants. La cuina fallera s'havia convertit en tot un art: paelles, fideuades, arròs al forn, putxero i postres casolanes que feien llepar-se els dits. Jo, des de dalt del casal, bufava una briseta per fer córrer l'olor i obrir la gana a tothom. I ahí vaig entendre que la falla havia crescut no només en nombre, sinó en cor.

La gent em va veure i no tingué por. Al contrari: van somriure. Els majors, amb llàgrimes als ulls, reconegueren la llegenda; els més menuts em miraven bocabadats.

—He tornat —els vaig dir—. He tornat per quedar-me!
Vaig caminar entre ells, saludant, pletòric d'alegria i de sensacions diverses.

—He vingut per recordar-vos que el foc no sols crema —els vaig dir—, també illumina.

Aquella nit, la cremà del 50 aniversari va ser diferent. Jo vaig ballar dins del foc, però no per desaparèixer, sinó per unir-me a tots. Les flames s'alçaren altíssimes i dibuixaren al cel la meua figura.

—El foc mai mor —vaig xiuxiuejar—. Només espera el moment de renàixer.

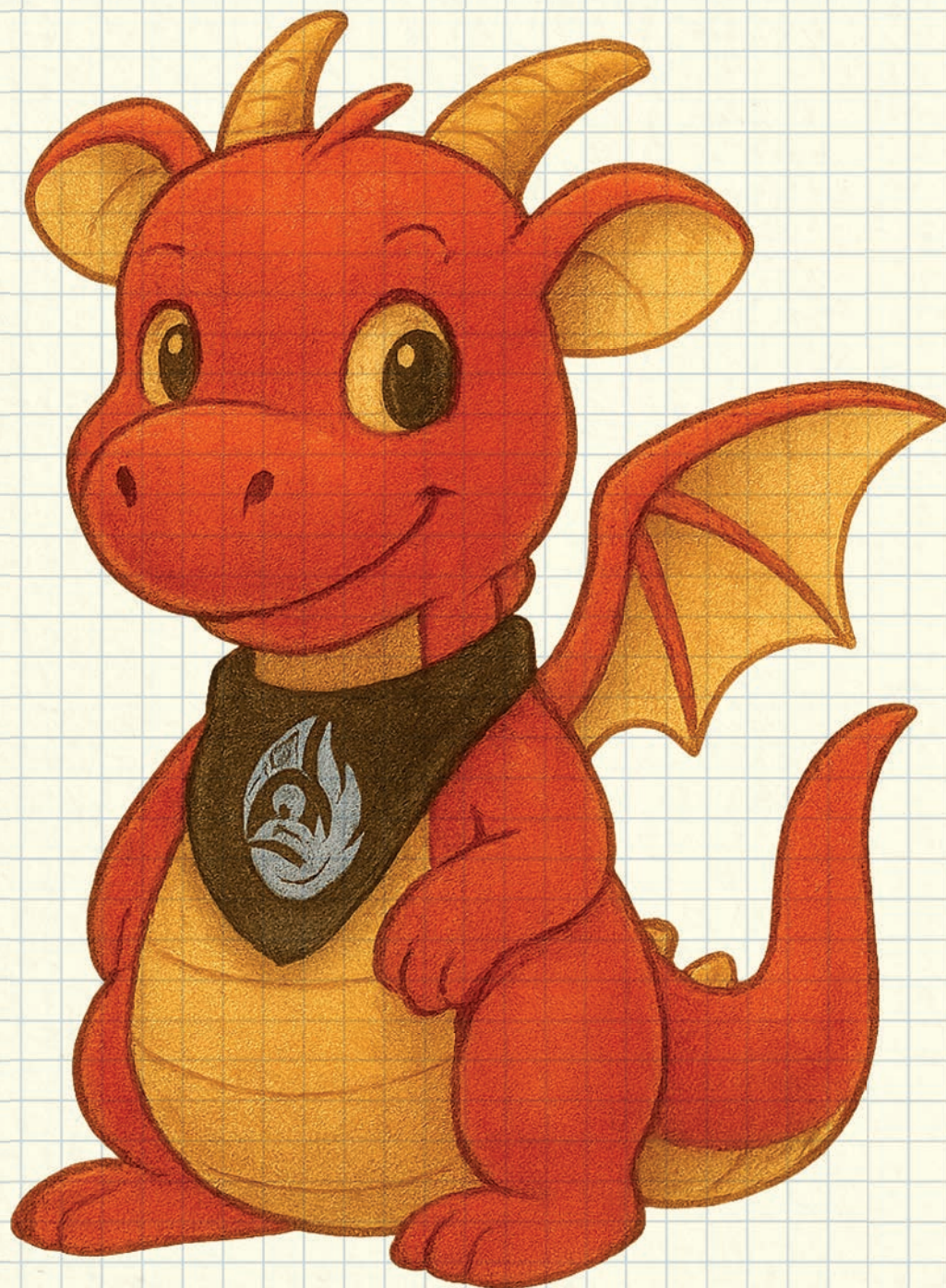
I tots, grans i menuts, van sentir-ho dins del cor. Des d'eixe dia, cada març, quan el fum

s'alça i les xarangues sonen, alguns diuen que encara em veuen: una ombra roja ballant entre les flames, somrient.

Ana ja ho sabeu: jo soc Portalet, el drac del Portal i guardià del foc de la Valldigna. He vist com naixíeu, com creixíeu, com féieu festa, com lluitàveu per mantindre viva la tradició. He sigut part de vosaltres i vosaltres part de mi. Per això, xiquets i xiquetes, cada vegada que sentiu una xaranga o oloreu la pólvora, penseu en mi, no com una llegenda, sinó com una flama que viu dins del vostre cor.

Perquè les falles no són només foc i música. Són records, amistat, germanor... i sobretot, vida. I mentre hi haja un faller o una fallera amb el cor encés, jo, Portalet, mai desapareixeré.

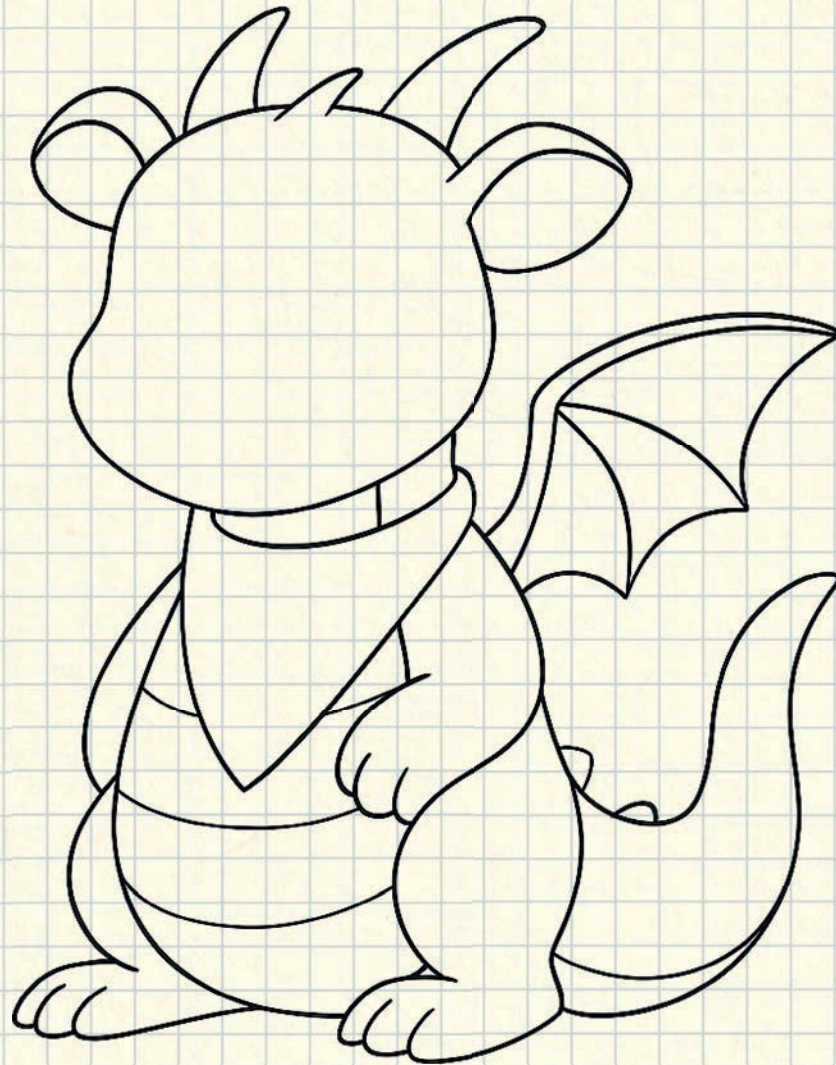
1. Desperta a Portalet !!!

Conta la llegenda que el drac Portalet va despertar en sentir la frase: Visca la falla Portal de Valldigna!, i, per a la seua sorpresa, tots i totes ens preparàvem per al 50 aniversari. Però... el drac encara està mig adormit, perquè als dracs, igual que als nostres xiquets i xiquetes els agrada fer les coses al seu ritme, sense presses i gaudint del moment.

Per això necessitem la vostra ajuda:

Pinteu-li una cara ben desperta i alegre perquè s'alce d'una vegada, i dibuixeu-li també l'escut de la falla al mocador, perquè així sabrà que tota la comissió infantil l'espera per començar la festa fallera.

A poc a poc, com diu Portalet, «cada cosa al seu temps» però amb els vostres dibuixos segur que es desperta de seguida!

Enhorabona! Has despertat al drac Portalet i has aconseguit la teua primera insígnia, Guardià/na del Foc. Pots anar a l'última pàgina i acolorir-la al teu diploma! Ànim!

2. Al teu ritme!

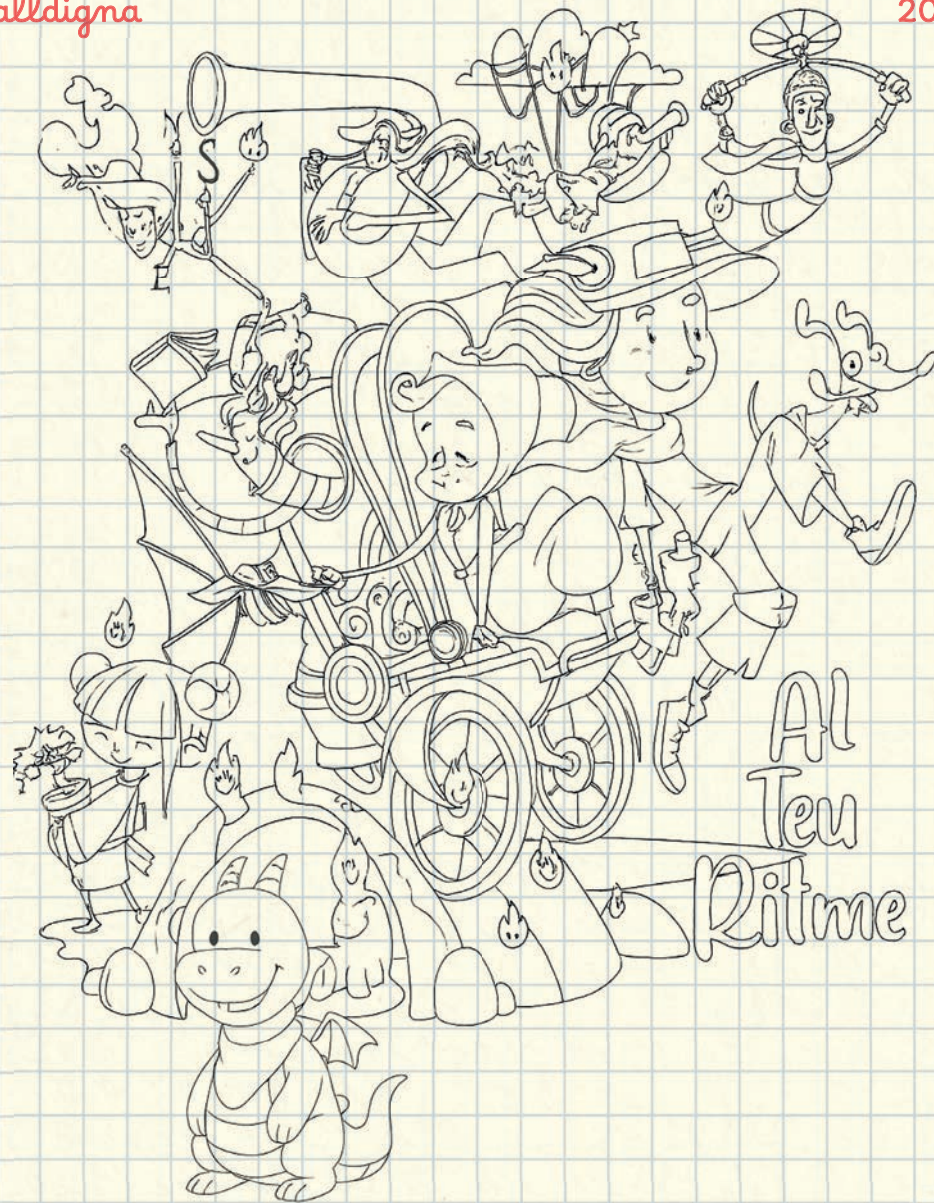
Ana que ja coneixeu la història, sabeu que al Drac Portalet li encantava amargar-se entre els ninots i les flames per observar, ben de prop, com els humans vivien les falles al seu ritme, gaudint de cada moment.

Ja coneixes l'esbós de la nostra falla, però ací pots pintar-lo com més et vinga de gust, amb els colors, formes i detalls que imagines que tindrà el dia de la plantà. Deixa que la teua imaginació marque el compàs de la festa!

Però vigila... entre les línies del dibuix s'amaguen unes quantes flames màgiques... les que representen «el foc que feia bategar un poble».

Busca-les totes amb molta atenció, perquè potser Portalet encara es mou entre elles.

Quantes flames hi ha al dibuix?

Enhorabona! T'has convertit en un/a artista faller/a i has aconseguit la teua segona insígnia. Pots anar a l'última pàgina i acolorir una altra al teu diploma! Ànim i a per les següents!

3. Sopa de valors fallers

Al llarg d'estos 50 anys, Portalet ha crescut envoltat de foc, pólvora, música i abraçades compartides pels carrers del poble. Però, més enllà de la festa i del soroll dels coets, ha descobert i après una sèrie de valors profunds que les Falles li han transmés any rere any. Valors que naixen de la convivència, de les rialles compartides al casal, dels esforços en equip per alçar una falla, del respecte a la tradició i de la il·lusió de cada despertà.

Descobreix en esta sopa de lletres els valors que s'ensenyen a les Falles, i que Portalet ha après gràcies a la seua estimada Falla Portal de Valldigna. Són els següents:

Amistat, Creativitat, Germanor, Imaginació, Màgia, Passió, Respekte, Tolerància, Convivència, Felicitat, Identitat, Inclusió, Orgull, Pertinença, Solidari i Tradició.

c p e n t i n e n ç a s v o i r
 o n g u l l n s t m a g i a n c
 n t n a d i c i o p r e c o b c n
 v g o j z s c n m l a ç e f l e
 i e c l v b o m i n p s c e u a
 v n z n e b i l i o l m c l s t
 e m n u a n o g i u j b x i i i
 n a m i s t a t c d i b n c o v
 c n t a r m b n p l a o l i c i
 i o t e i n o l c q u n m t a t
 a n e s p e c t e i e f i a s a
 m t g i d e n t i t a t o t h t

Enhorabona! Has trobat els valors que representa
 la festa fallera i has aconseguit la teua tercera
 insígnia, Protector/a dels valors fallers. Pots anar
 a l'última pàgina i acolorir-la al teu diploma!

4. Paraules entre flames

Els mots encreuats són un dels passatemps més clàssics i tradicionals, d'aquells amb què han gaudit generacions i generacions d'infants quan buscaven alguna cosa divertida per a fer i no avorrir-se. Com que enguany celebrem les falles al nostre ritme, també vos convidem a gaudir d'aquest moment amb calma.

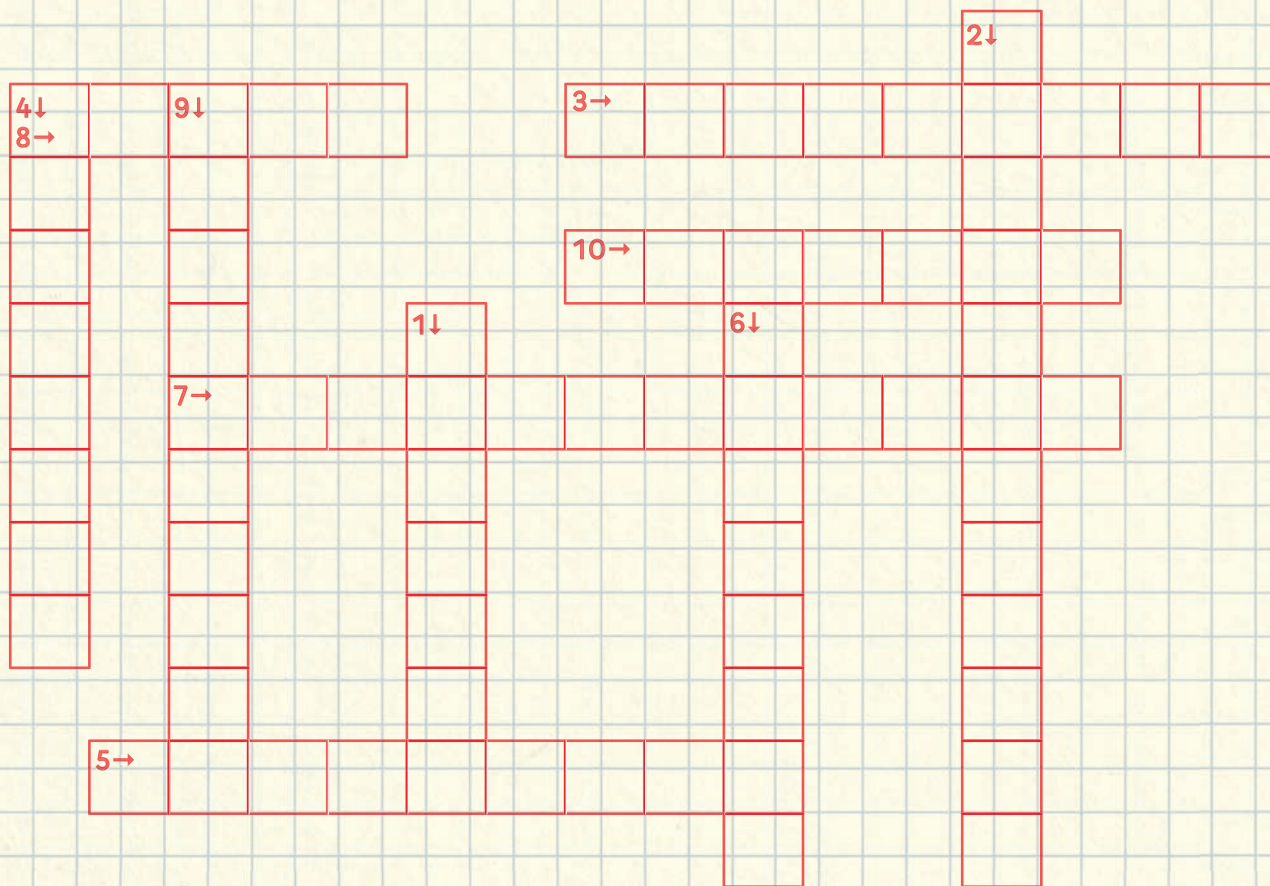
Busca un espai tranquil, un lloc relaxat només per a tu, i prepara't per a posar a prova tot el que has descobert al conte del Drac Portalet i la història de la nostra falla.

Llegeix les pistes amb atenció i emplena l'encreuat. Cada paraula que trobes és una peça més del nostre món màgic...

Estàs preparat/da per a completar-lo?

1. Portalet va vindre al món entre...
2. Portalet era...
3. Nom del primer artista faller
4. Amb què portaven palla els infants?
5. Sentiment faller que significa fer festa, treballar junts i ajudar-se uns als altres
6. Moment més màgic per a Portalet
7. Els anys 80 foren l'
8. En quin acte es va apagar portalet?
9. La falla ara funciona com un gran...
10. Soc Portalet, el del foc de la Valldigna.

Enhorabona! Ja coneixes de fons la nostra història i has aconseguit la teua quarta insígnia, Explorador/a de la nostra història. Pots anar a l'última pàgina i acolorir-la al teu diploma!

5. Explora Tavernes de la Valldigna amb Portalet

A continuació vos presentem el mapa de Tavernes, el poble on ha nascut i crescut Portalet. El poble ha canviat molt durant aquests anys que Portalet ha estat dormint, és per això que ara necessita la vostra ajuda per ubicar-se en els actes fallers més importants.

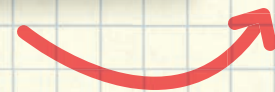
Sabries marcar...

- A) Per quins carrers passem en la cavalcada del ninot?
- B) On es fa l'entrega de premis?
- C) On està el nostre casal actualment?
- D) On estava l'antic casal?
- E) On es fa la mascletà el dia de Sant Josep?
- F) On pot trobar les altres falles?

Enhorabona! Has ajudat a orientar-se a Portalet!
 Has aconseguit la teua quinta insígnia,
 Caçador/a d'espurnes. Pots anar a l'última pàgina
 i acolorir-la al teu diploma! Ànim!

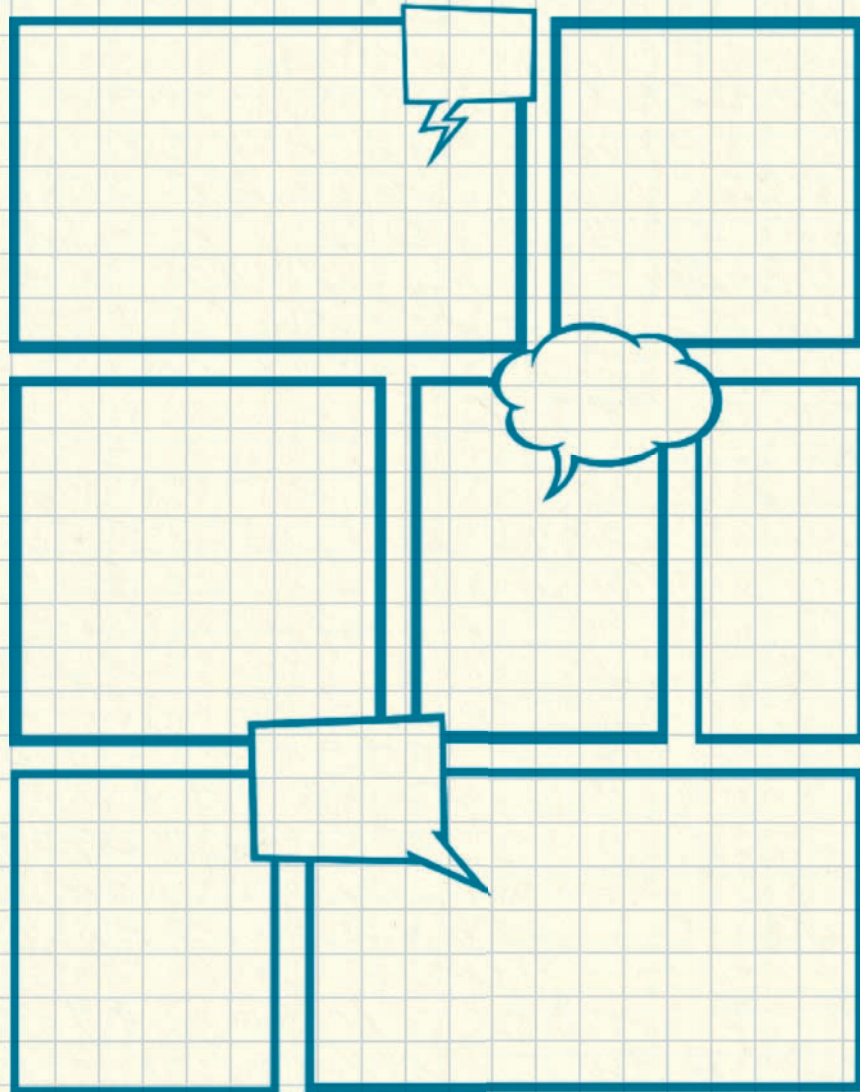
6. El còmic de Portalet

Després d'haver llegit el conte de Portalet, ha arribat el moment de donar-li forma a la seua història d'una manera encara més creativa i divertida: transformant-la en un còmic que ens permeta veure, sentir i reviure cada aventura a través de dibuixos i paraules.

Amb la teua imaginació, els colors i tot allò que has descobert sobre la Falla Portal de Valldigna, podràs convertir els records, els valors i les emocions de Portalet en vinyetes plenes de vida. Cada pàgina serà una nova escena del seu viatge, i cada dibuix, una flama que il·lumina la seua història.

Ana sí... estàs preparat/da per a convertir-te en autor/a del teu propi còmic faller?

Enhorabona! Has aconseguit l'última insígnia!
Il·lustrador/a narratiu. Pots anar a l'última pàgina
i acolorir-la al teu diploma! Ja tens el diploma
complet! Ho saps tot sobre la història de Portalet.

DIPLOMA
DE RECONeixEMENT

La Falla Portal de Valldigna té el plaer d'atorgar a:

el reconeixement al millor investigador/a de la història de Portalet!

- GUARDIA/NA DEL FOC
- ARTISTA FALLER/A
- PROTECTOR/A DELS VALORS FALLERS
- CACADOR/A D'ESPURNES
- EXPLORADOR/A DE LA NOSTRA HISTÒRIA
- IL·LUSTRADOR/A NARRATIU

Concursos

Postals Nadalenques de Junta Local Fallera de Tavernes

Alan Mifsud Hidalgo

Categoria de 6 a 8 anys

Narrativa de Junta Local Fallera de Tavernes

Lluna Gómez

Categoria de 6 a 8 anys

ROBO A LA FALLA LES MARJALETES

Hi havia una vegada una falla que es deia
les marjaletes i un home que anava a robar i el
president va dir terrorism que investiga qui ems robarant
i ... Van trobar qui era i li van dir la fallera
major apuntat a la nostra falla i teu paseras
super hi!

Narrativa de Junta Local Fallera de Tavernes

Martina Felis Talens «Les que encara recorden el foc»

Categoria de 9 a 11 anys

LES QUE ENCARA RECORDEN EL FOC

A València estaven registrades totes les falles i tots els fallers i les falleres en un gran ordinador de l'Ajuntament. Allí estaven guardaven tots els noms, els dissenys, i els records de la festa. Ningú podia imaginar que eixos arxius es borriarien... però va passar. Misteriosament no sols van desaparèixer de l'ordinador, també de la memòria de la gent.

Va començar el dia a Març com un més qualsevol.

Tots havien oblidat les falles.

Tots, menys Júlia i Marta.

Confundides i espantades, les dos xiquetes van recórrer els carrers buits de música i color.

-¿Que passa ací? Com es que ningú porta un blusó faller? Com es que no hi ha res de falles? -va exclamar Júlia.

-El casal -va dir Marta - hem d'anar al casal.

Les dos xiquetes van anar a parlar amb el president de la falla, un home seriós que les mirava com si digueren fontaneries.

Les falles no existeixen -va dir el president. Mai han existit.

Les xiquetes van insistir. Júlia li va explicar els divendres al casal, la plantà la carpa... Algo en eixes paraules va fer que el president dubtara. No les entenia però algo el sonava.

El president va bufar i va traure unes claus antigues.

-Només per a que vegau que no hi ha res -va dir.

-Jo... -va murmurar el president - Crec que venia ací els divendres.

El president i les xiquetes van començar a conversar a tots per a que sigueren de la falla, i poc a poc tot va tornar: es van tornar a vestir, a fer les plantades, a baixar els divendres al casal, les mascletaes i les berbenes...

-Tot a tornar a la normalitat -va dir Júlia.

-Si -va dir Marta - Però hi ha una cosa que no hem queda clara, perquè a nosaltres no ens va tornar la memòria? -va preguntar.

-No se, però el que sí que se es perquè la gent no ha tornat a recordar -ve dir Júlia.

-A sí? Perquè? -va preguntar Marta.

-Perquè el sentiment faller es algo que no s'oblida -va contestar Júlia mentre li feia un somriure a Marta.

Aquell dia Marta i Júlia van aprendre que mentre algú recorde, les falles mai en la vida desapareixeran.

Caliu publicitari

ORQUESTAS -ESPECTÁCULOS-MACROFIESTAS-TRIBUTOS

Y mucho más ..

EN EVENTIME CREEMOS Y CREAMOS

Organización de eventos de principio a fin.

Todo lo necesario para llevar a cabo el evento que deseas... Más información en nuestra web.

Llámanos y cuéntanos tu idea.

Teléfono: 962246494
 Información:
www.eventime.es
info@eventime.es

Trona el cel i vibra la terra,
la mascletà el cor ens aferra.
Pólvora i crit, tradició i ardor,
València esclata en un clam d'amor.

**L'equip d'Alpesa us desitja unes bones Falles.
A gaudir de la nostra festa!**

ALPESA
alpesa.com

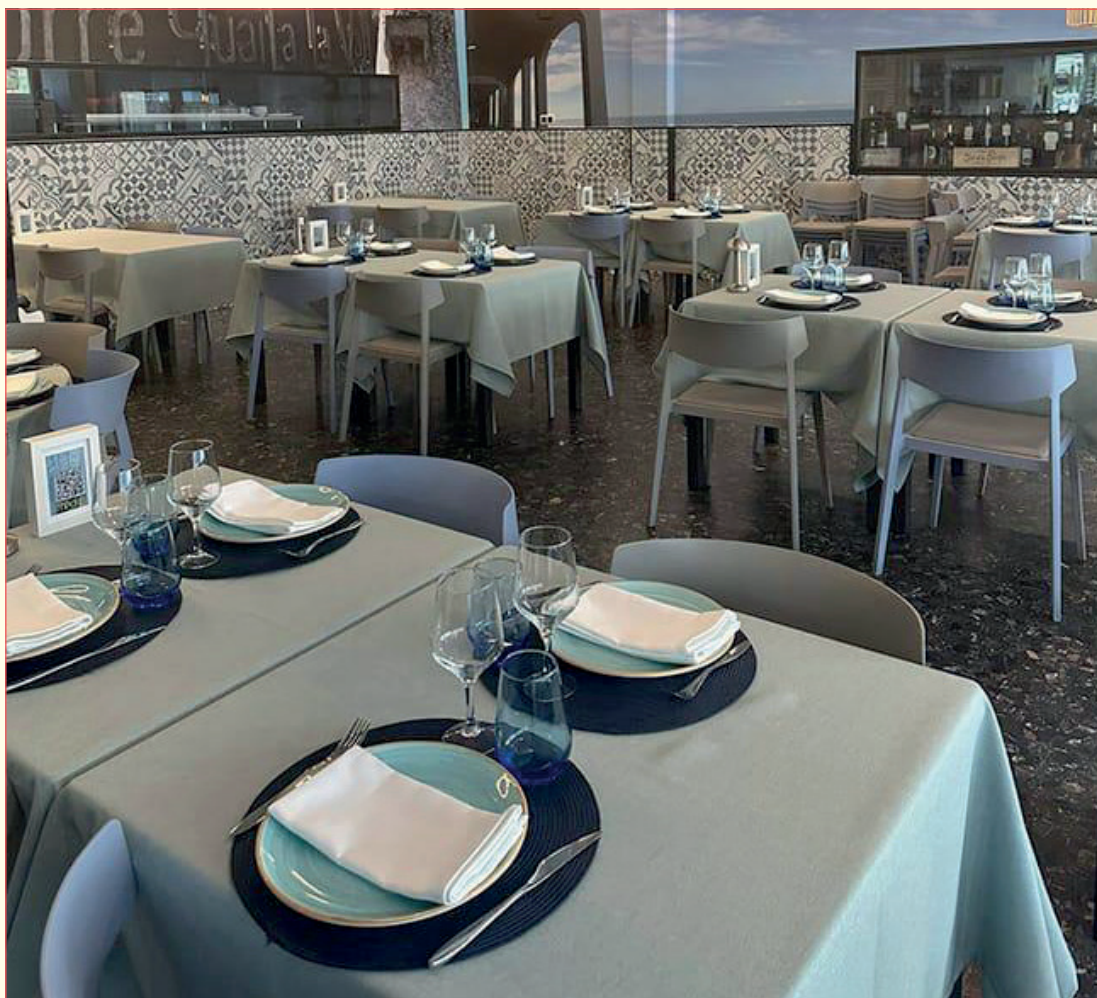
 @factoriadideescreacions

 Factoria d'Idees i Creacions Coop.V

SOM COOPERATIVA
 FACTORIA D'IDEES I CREACIONS COOP.V
 CARRER EN PROJECTE 3 PPI2, 7 - ALGINET
 600264723 (TONI) - 600241784 (ENRIC)
 WWW.FACTORIADIDEESICREACIONS.ES
 ADMIN@FACTORIADIDEESICREACIONS.ES

El Medi
Restaurant

C/ Vadell, 4 Tel. 678 853 001

PLATJA TAVERNES DE LA VALLDIGNA

POUS

RIEGOS POUS

Tel. 96 289 00 31

**SOLUCIONES AVANZADAS
PARA UNA AGRICULTURA
MÁS EFICIENTE**

Distribuidor:
caprari
pumping power

Distribuidor:
Regaber
matholding group

- Riegos Pous distribuidor y SAT de Bombas Caprari zona Levante. Reparación y montaje de todo tipo de bombeos.
- Bombas Caprari, desde 1945 fabricando bombas para todo el ciclo integral del agua.
- Bombas sumergidas de alta resistencia al desgaste entre 100 g/m³ y 450 m³/h de limos en suspensión.
- Bombas sumergidas provistas del "defender" para alta resistencia a la corrosión.
- Bombas Caprari es líder en bombeo solar; simple, a presión constante, múltiples bombas funcionando en paralelo o combinadas entre ellas.

www.bombascaprari.es www.regaber.com www.riegospous.com

Cenas y comidas de empresa
Celebraciones de aniversarios
con castillos hinchables
Despedidas de solteros
Fiestas privadas con música,
karaoke, conciertos

- Almuerzos populares
- Menú casero a diario
- Todos los sábados:
Rabo de Toro, Suc d'anguila,
Pollo y conejo al ajillo
- Carnes a la brasa por encargo

Pol. Ind. Xeraco - Avda. Hort Mandarí 17
(Frente estación del Tren) 46770 XERACO

 625361200

miguel angel llacer espi

**TAXI
EL FLARE**

servicios puertos
aeropuertos .

 610746962

PIZZERIA LA VALL EXPRESS

**PIZZAS Y COSTILLARES
POLLOS ASADOS
FINES DE SEMANA Y FESTIVOS**

**PEDIDOS A PARTIR DE LAS
11:00h**

**FELICITATS A LA FALLA
PORTAL PER EL SEU
50 ANIVERSARI**

GRUPO
F.BURGOS

www.espectaculoslatribu.com

Tel. 96 280 87 25

HIPER CONGEL
ESPECIALIDADES CONGELADAS

Gloria Alos Pau

Teléfono: 616 875 979
Dirección: Calle Mayor 25, Tavernes de la Valldigna
Valldigna
Horario: Lunes a Viernes 09:00/13:30 - 17:00/20:00
Sábados 09:00/14:00

M
MIFSUD, S.L.

Cereals i Subproductes

Partida del Pla s/n - Tel: 962 820 062 , 962 820 063
mifsud@micro-area.com
46760 TAVERNES DE LA VALLDIGNA (Valencia)
SPAIN

VIRGINIAALTUR

clínica dental

Cuidem del teu somriure

Passeig País
Valencià N°20
(Tavernes de la Valldigna)

629059329

@clinicadentalvirginiaaltur

- Limpieza Industrial
- Control de Accesos
- Conserjería
- Carga y Descarga
- Servicios a Empresas y Comunidades

www.pegasussoluciones.com
comercial@pegasussoluciones.com

PEGASUS
Soluciones Integrales S.L

LA DROGUERIA
• DEL MERCAT •

 606 320 314
drogueriamercat@gmail.com

Mercat Municipal Parada. Nº 27, 28
Tavernes de la Vall d'igna.

**HORNO - BOLLERIA
PASTELERIA**

TORAN

C/. Mayor, 57 • Tel. 96 283 65 09
TAVERNES DE LA VALLDIGNA
C/. San Blas, 21 • Tel. 96 256 05 37

LLAURI

ESPECIALISTAS en CRUCEROS

Info ☎ y reservas en 962824021

sentit comú

- Serveis de manufactura
- Serveis de neteja
- Assistència a domicili per a majors
- Consergeria
- Suministres
- ... Pregunta'ns!!

"Ens necessitem..."

MULTISERVEIS

CEE0285
Pepe Ferrer Pellicer
625 68 77 82
pepe@kenet.es
Plaça dels Furs, 2 Bajo
46760 Tavernes de la Valldigna

TORRERO MARBRES

"DECORACIÓ, PARQUETS Y PAVIMENTS TÈCNICS"

**BENIZAEI
PARQUETS**

**Passeig País Valencià, 26
46760 Tavernes de la Vallidigna**

**Telèf.: 96 283 75 66
Mòbil 673 62 00 92 – 686 47 78 46**

Segueix-nos en

 Motorcraft.

Tallers Auta

- Mecànica
- Electricitat
- Xapa
- Pintura.
- Aire condicionat
- Pneumàtics...

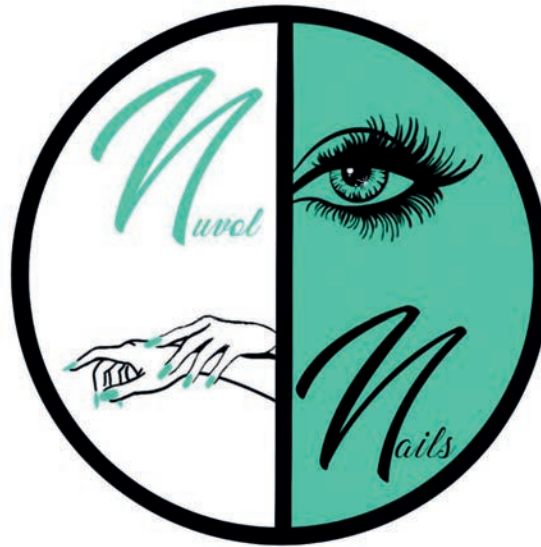
La Costera, 16
46760 TAVERNES DE LA VALLDIGNA
Taller: 96 282 21 46 - Vendes: 96 282 20 66
Mòvil: 687 704 772 - mail: talleresauta@gmail.com

José Enquix

SOPADOS

muebles • puertas • cocinas

T. 962 811 068 / T. 676 916 567
j.enguix.sancho@gmail.com
C/ Teodoro Llorente, 19 / Benifairó de la Valldigna

638 754 080

www.grupoasepyme.com

asepyme

advocats - economistes

VICENTE GRAU ALBEROLA
Economista - Auditor

JULIO GINER CREMADES
Advocat - Economista

ANDREU SERRA ESTEVE
Advocat - Graduat Social

G.V. Germanías, 52-Ent.
46760 Tavernes de la Vallidigna **Valencia**
Telf.: 96 282 17 61

Avd. Franceç Macià, 23-local 2
08624 Olesa de Montserrat **Barcelona**
Telf.: 93 775 79 06
asepyme@grupoasepyme.com

V I C E N T G A R A L I

C L Í N I C A D E N T A L

@banoorbezo

Som Falles!, Som...

BO

Enguera: 96 222 53 43
Pícanya: 96 120 43 93

BAÑÓ DESDE 1995
ORBEZO
DISTRIBUCIONES

DISFRUTA DE UN CONSUMO RESPONSABLE

FUNERARIA JUANI MARTÍNEZ

Serveis funeraris i tanatori

jose armengol
ENGINYER TÈCNIC INDUSTRIAL

PROJECTES

Tràmits ajuntament: comunicacions i llicències ambientals, plànols i certificats.

Tràmits edifici prop: línies alta tensió, transformadors, d'incendis, d'aigua i de baixa tensió; de pública concurrència, d'indústries, vivendes, etc.

T. 655 842 452 · jfarmengol@yahoo.es

C/ Costera, nº 8
Tavernes de la Vallidigna
Tif. 960 457 710

HORARIO
de Lunes a Viernes
de 8:30 a 20:00

Sábados
de 8:30 a 14:00

Click & Collect
669 774 889

CARNISSERIA *Agustín Blasco*

Especialitat en embotits

Parada 30 mercat municipal
c/Verge dels Desemparats, 24
Telèfons 962821578 i 629627739
Tavernes de la Vallidigna

Creixem junts, fent poble. Centre Esportiu Canvi

CANVI
CROSSFIT

Un enfoque *integral*
para cuidar de ti

CLÍNICA MAFÉ

CENTRO INTEGRAL DE SALUD & BIENESTAR

Transformar(te)
desde el *cuidado*

+34 640 107 888
info@clinicmafes.com
Carrer Pintor Francisco Ribalta, 3 46102 Gandia, Valencia, España
Instagram: @clinica_mafe

ENFERMERÍA

Enfermería General Muestras
Laboratorio Enfermería
Demoestética

MEDICINA

Medicina Interna e Infecciosas Psiquiatría
Adulto, Infantil y Adolescencia Medicina
Estética y Flebotomía

SALUD MENTAL

Psicología para adultos, infantil y juvenil
Terapia individual, de pareja y familiar
Acompañamiento en enfermedad y duelo
Trastornos de la conducta alimentaria (TCA)
Mindfulness, técnicas de relajación y
crecimiento personal
Psiquiatría (adultos, niños y adolescentes)

FISIOTERAPIA

Fisioterapia integral
PNI (Psiconeuroinmunología clínica)

CUIDADO CORPORAL Y BIENESTAR

Aparatología estética y láser (cavitación,
radiofrecuencia, presoterapia, ondas de
choque, vacumterapia, láser, depilación
médica, rejuvenecimiento)
Tratamientos faciales y corporales (higiene,
hidratación, exfoliaciones, maderoterapia,
masajes, rituales Massada)
Micropigmentación y microblading (cejas,
labios, eyeliner y capilar),
Reiki y terapias energéticas.
Actividades de bienestar (yoga, pilates
terapéutico y talleres de autocuidado)

NUTRICIÓN Y DIETÉTICA

Nutrición clínica y deportiva
Tratamiento de patologías gastrointestinales
Acompañamiento en etapas vitales:
embarazo, menopausia, tercera edad...

ESPECIALISTES EN
EFICIÈNCIA ENERGÈTICA

722 110 426

✓ INSTAL·LACIONS
ELÈCTRIQUES

✓ INSTAL·LACIONS
FOTOVOLTAIQUES

✓ PUNT DE RECÀRREGA
VEHICLES ELÈCTRICS

València
Tavernes de la Valldigna

sol@cleanenergy.es

www.cleanenergy.es

herreros

Herreros y Sendra | [Servicios Hosteleros](#)

96 283 53 38

herrerosysendra.com

Hidráulicas Gasal

SUMINISTROS E INSTALACIONES

HIDRÁULICAS GASAL, S.L.

C.I.F. : B-40.656.019

C/. La Dula 33 - 46760 Tavernes de la Valligna

(VALENCIA)

Tel. 85 568 59 45 hidraulicas@gasal.es

M.G.M.

Asistencia
S.L

Ctra. Nac. 332, km. 239
Tavernes de la Valldigna
46760-Valencia
www.gruasmgm.com
gestion@gruasmgm.com

Servicio de gruas y remolcadores de pequeño y gran tonelaje
Asistencia en carretera de motocicletas, turismos, furgones,
camiones de pequeño y gran tonelaje, y autocares.
Transportes en góndola
Alquiler de maquinaria

Tlfno. 24h 962836777
Whatsapp 649875630

**ADMON. DE LOTERIA Nº4
GANDIA**

Avda. Marqués de Campo nº2
loteria4gandia@gmail.com

Tel. 96 287 38 68

Fax 96 295 13 57

Seleccionem la *Millor* Tecnologia per als teus cultius

Benifairó de la Vallidigna - Alzira - Pedralba - Anna - La Pobla de Vallbona

Puertas & Automatismos

Ctra. Tavernes-Platja, 46760
Tavernes de la Vallidigna (València)
Teléfono 96 282 00 50

696 47 83 27

e-mail: info@puertassavi.com

www.puertassavi.com

PETARDOS, PIROTECNIA Y FUEGOS ARTIFICIALES

Carretera Alzira- Tavernes Km. 20 Pol. 60
Parcela 132 46600 Alzira, Valencia-España.

962 401 529 / 605 095 808 pirocrespo@hotmail.com

vijoca
CARPINTERIA

DISEÑO 3D ▪ PUERTAS ▪ ARMARIOS
COCINAS ▪ MUEBLES DE BAÑO
CARPINTERIA EN GENERAL

ECO
COCINAS

madersan
SISTEMAS DE PUERTAS Y ARMARIOS

T. 659 52 56 76 ▪ info@vijocastil.com ▪ TAVERNES DE LA VALLDIGNA

Logipalm
DISTRIBUCIÓ PERIDIAS

Estrella Galicia

Estrella Galicia 00

CABREIROA

CREKE

Bones Festes!!!!

Carrer Beniteixir, 9
46714 PALMERA (València)

FISIOCLÍNIC
ZEUS GRAU

HORARI
DILLUNS A DIVENDRES
9:00 - 14:00
15:00 - 20:00
Disposem d'un ampli horari per adaptar-nos a les teves necessitats

SOM EL TEU REFERENT EN SALUT I BENESTAR

664 69 55 14
info@fisiocliniczeusgrau.com
Carrer La Barca 131, 46760, Tavernes de la Valldigna

CITA ON LINE!

fisiocliniczeusgrau.com

GIRBES JOYAS

Carrer del Metge Grau, 22
46760 Tavernes de la Valldigna,
Valencia - 962 82 12 02

Mavica

@girbesjoyas
www.girbesjoyas.com

RESTAURANT CLUB DE TENIS

"VALLDIGNA"

Josep Ortiz

més que carn

Carnisseria Martínez Adrià

PRODUCTES DE GRAN QUALITAT

Especialistes en carn de poltre

Embotits d'elaboració pròpia

Menjars casolans per emportar

C/Ramon y Cajal nº 11
Tavernes de la Vallidigna
València

600 351 450

MANTENIMIENTO DE FINCAS - LIMPIEZA - PINTURA - FONTANERÍA - REFORMAS

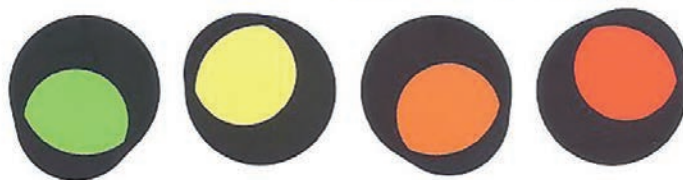
C/ Cervantes, 48 - 1º - 1ª / 46760 Tavernes de la Vallidigna / T. 626 619 238

CORTINAIGES DEC - HOGAR

Articles de llar i decoració

Avda. La Valldigna, 10
Tavernes de la Valldigna
Tel. 96 282 10 93

CA SA GRET

B A R - R E S T A U R A N T

C/ Carnisseria, 24 - Tel./fax. 96 283 71 85 - Mòbil. 639 147 644
46760 Tavernes de la Valldigna (València)

CRISTINA MARTÍ MARTINEZ

Agent exclusiu

Tel. 722 718 678

C/Llevant, 1.Entlo. 1

JUANJO MARTÍ MARTINEZ

Agent exclusiu

Tel. 625 106 458

C/Llevant, 1.Entlo. 1

NOVdental

CLÍNICA DENTAL

—

Dra. NEUS ORTIZ VERCHER

📍 Carrer Lluís Vives 6 Baix
Tavernes de la Vallidigna

☎ 722468096

The advertisement features a dark grey background on the left with white text. On the right, there is a large, stylized white graphic of a tooth with two four-pointed starburst shapes above it.

**REFORMA
TUS
SUEÑOS
CON
NOSOTROS**

**PENALVA
ARQUITECTOS**

6
3
7
3
0
0
3
3
6

The advertisement is set against a white background. It features a large black rectangular area on the left containing the text 'REFORMA TUS SUEÑOS CON NOSOTROS' in white, bold, sans-serif font. To the right of this area, the text 'PENALVA ARQUITECTOS' is written in a smaller, black, sans-serif font. On the far right, a vertical yellow bar contains the phone number '637300336' in black, sans-serif font.

PAOLA SALÓ DE BELLESA

 Passeig Colón, 31
Tavernes de la Vallidigna

  961037431

  paolasalodebelleza

JOGUETERIA EL BAZAR

C/. Ramón i Cajal, 3 - Telf. 962837935 - 633438116
Correu electrònic: elbazar.joguets@gmail.com
TAVERNES DE LA VALLDIGNA

Bar - Restaurant - Menjars
Casa Murciano

659 092 375

Estela i Víctor

ESVI
BRODATS & ESTAMPATS

☎ 962052966 📞 674466652
✉ esvitienda@gmail.com
📍 Carrer Nou num. 10
Tavernes de la Vallidigna.

- ✓ Reportatge social
- ✓ Fotografia corporativa
- ✓ Fotografia d'events
- ✓ Fotografia fallera
- ✓ Fotografia de mascotes
- ✓ Revelats fotogràfics
- ✓ Fotos DNI, curriculum

KE FOTO STUDI

FOTOGRAFIA
WWW.KEFOTOSTUDI.COM

☎ 629 90 67 18

C/ La barca 131, baix
46760
Tavernes de la Vallidigna

📘 📷 📞 🍷

GENNA PÉREZ | INTERIORS

San Agustí, 8. Tavernes de la Vallidigna.
962821449
info@perezinteriors.com

Bar - Restaurante

Aires del Sur

Aires del Sur

C/ Major 92
46.760 Tavernes de la Valldigna (Valencia)
Teléfonos: 679 579 573 - 638 028 379

Apicultura

**Mel
Xocolates Fallers
i més**

679 000 527

Bones Falles 2026!!

LLEVANTINA, S.L.

FERROS, ALUMINIS I CRISTALLS

C/ La Costera, 14
Tel: 962 820 643 · Fax: 962 824 305
llevantina@yahoo.es
46760 TAVERNES DE LA VALLDIGNA

**PERRUQUERIA
D' HÒMEPS**

— *Juan Canet* —

C/. Rafols, 43
TAVERNES DE LA VALLDIGNA

TALLERS BLANCAR

REPARACIÓ DE XAPA I PINTURA
ELECTRICITAT · MECÀNICA I SERVEI DE NEUMÀTICS

Pol. Ind. Casals
Parcela D-Nave 5
46790 **XERESA** (València)

Tel.: 96 289 54 96
658 95 45 30
Mov. 667 75 64 41
blancartallers@gmail.com

Germanias, 77 Tavernes de la Vallidigna

forsiris@forsiris.com

FLORS **iris**

Tel: 962823593

forsiris.com

Aluminios Juanjo
CARPINTERÍA METÁLICA

Colors

📍 C/ Sant Pere, 32
46702 Gandia (València)

📞 96 009 76 60
685 54 51 95

✉ info@colorspinturas.com

🌐 www.colorspinturas.com

📷 @colors_gandia

📘 Colors

- Pintures interiors i exteriors
- Pintures decoratives
- Esmalts multisuperfícies
- Productes per a la fusta i ferro
- Papers pintats y fotomurals
- Restauració de mobles
- Papers decoupage y stencils

**Especialistes en pintura
ECOLÒGICA**

CARMEN PALOMARES
Centre d'estètica

C/Nou, 7
46760 Tavernes de la Vallidigna

646 418 707

GOALS

Centre d'entrenament

Serolls · Medi Ambient · Dret Administratiu · Propietat Intelectual

<p>Valencia Santo Cáliz, nº 7-7ª Tel: 963 921 206</p>	<p>Tavernes de la Vallidigna Av. de la Vallidigna, nº 7- entlo. Tel: 962 820 391</p>	<p>seronda-juridico.com seronda@seronda-juridico.com seronda juridico </p>
---	--	---

RESTAURANTE VICTOR

Taller de confecció
Mónica: 679 952 026 - Belén: 636 280 377

puntirepunt@gmail.com

C/ Xeraco, 1 (entresol 3) - 46760 Tavernes de la Valldigna

LLODAN
SEGURIDAD

TU SEGURIDAD, NUESTRO COMPROMISO

www.llodan.com 960 035 501

C/ Vernissa, 2, 46701, Gandía (Valencia)

Vicent Enquix

 PINTORS

disseny d'idees

Les teues idees el nostre disseny
regals personalitzats en valencià

www.dissenydidees.com

Mercat Municipal parada nº2
46760 Tavernes de la Vall d'igna (València)

Forn de Pa i Dolços

Fons-Meló

Forn de Juanvi

Pans artesans, pa integral 100% ecològic.
Galletes caseres, rollets d'anís, pastissets de moniato
i d'atmenló, coques cristines i tot tipus de dolços típics.
Coques salades, pizzes... i moltes coses més!

 655718150 Forn Fons Melo

 962820791 C/ Empedrat, 7

Gràcies a totes les persones,
associacions i empreses
que han fet possible aquest llibre.

Gestió de projectes de construcció
Projectes, dissenys i reformes

627 59 00 85

aectecnica25@gmail.com

aectecnica

cuidar

les nostres tradicions
ens posa en peu.

 **caixa
popular**

Cuidem les persones.

#ÉremSomiSerem